

Գլխավոր խմբագիր՝
ԳՈՐԱՌ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Լրատվական գործունեություն
իրականացնող՝
«Հայաստանի պետական
տնտեսագիտական
համալսարան» պետա-
կան ոչ առևտրային
կազմակերպություն:

Հասցեն՝
0025, Երևան,
Նալբանդյան փողոց 128,
կենտրոնական մասնաշենք,
2-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 593-460, 4-60

Վկայական N 03Ա054452:
Տրված է՝ 05.06.2002թ.:

Հրատարակիչ՝ ՀՊՏՀ
«Տնտեսագետ» ամսագիրը
լույս է ընծայվում
ՀՊՏՀ լրատվության և
հասարակայնության հետ
կապերի բաժնի կողմից:

Սեպտեմբեր-հոկտեմբեր
2015 / N4 (685)
Տպաքանակը՝ 500
Տարածվում է անվճար:

Խմբագրակազմ

Խմբագիր՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Լրագրող՝
ՆԱՏԵ ԱՎԱՍԵՍՅԱՆ
Լուսանկարիչ՝
ՌԱԶՄԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Համակարգչային
ձևավորում՝
ՆԱԻՐԱ ԽՉԵՅԱՆԻ

Համարի
պատասխանատու՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Խմբագրությանը տրամա-
դրված հեղինակների
նյութերում տեղ գտած
փաստական անձտություն-
ների համար խմբագրությունը
պատասխանատվություն չի
կրում: Անսագրի նյութերն
օգտագործելիս հղումը
պարտադիր է:

Պատվեր՝ 160:
Ծավալը՝ 6 տպ. մամուլ:
Ստորագրված է
տպագրության
02. 11. 2015 թ.:

Տպագրված է «Տնտեսագետ»
հրատարակչությունում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

2015-2016 ուսումնական տարեսկիզբ.....4

ՀՀ ԱՆԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ – 24

ՀՀ պաշտպանության նախարարը՝ ՀՊՏՀ-ում.....8

Ամրապնդվում է բանակ-հասարակություն կապը.....11

Այնտեղ, որտեղ տասնամյակների ավանդույթներ են ... 12

«Ուսանողական ամառ – 2015».....13

«ԱՄԲԵՐԴ» -ՈՒՄ.....14

ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽճԱՆԿԱՐ.....16

ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՃՐԴԻ ՆԻՍՏՈՒ.....19

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ.....20

ՄԵՐ ՇՆՈՐՅԱԼԻՆԵՐԸ.....22

ԴԻՄՈՐԴ - 2015

Յամալրում.....23

Սյունյաց աշխարհի վեհաշուք զարդ՝ Որոտնավանք.....24

ՀԱՄԱՇԽԱՐՁԱՅԻՆ ԲՐԵՆԴ.....26

ՍԱՐԻԵՏԱ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ՂԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Եղուարդ Մարգարյան. գիտական հուշարձան մեծ
մշակութաբանի հիշատակին.....28

ԿԱՐԻԵ ԴԱՎԹՅԱՆ

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՎՈՐԻ ՄԱՍԻՆ.....30

ԼՐԱՅՈՒ.....32

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.....38

ԱՐԱՐԱՏ ԴԱԿՈԲՅԱՆ

Խորհրդարանական կառավարման փորձը Հայաստանի
Յանրապետությունում (1918-1920 թթ.).....39

ՆՈՐԵԼՅԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.....43

ՍՈՅՅԱՆ ՕՅԱՆՅԱՆ

ՎԵՐԾԱՆԵԼՈՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ԳԱՂՏՆԱԳՐԵՐԸ.....44

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՏ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՇԻ

Իր հերթական ուսումնական տարեսկիզբն ու Գիտելիքի տոնը նշեց Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանը՝ շուրջ 1000 առաջին կուրսեցիների համար այն վերածելով նորամուտի տոնահանդեսի, որը, որպես բուհի հետ հանդիպում և ուսանողական կյանքի առաջին օր, վառ կմնա նրանց հուշերում:

Վաղ առավոտից տոնականությամբ ու խանդակար հույզերով էր շնչում ոչ միայն Նալբանդյան 128 հասեռում տեղակայված ՀՊՏՀ անկորկնելի բակը՝ յուրօրինակ մի խաչմերուկ, որը միավորում է համալսարանի ֆակուլտետները, այլև Զեյթուն բաղամասում ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետը: Հենց այստեղ ՀՊՏՀ ռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանը և ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միհրդատ Հարությունյանը կատարեցին իրեն առաջին այցելությունը:

Ծնորհավորելով, ոգևորելով ու բարի երթ մաղթելով նորեկներին՝ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը ասաց.

«Միհրելի առաջին կուրսեցիներ՝, դուք ապրել եք մանկության ու պատանեկության շատ հիշարժան օրեր, սակայն, հավաստիացնում եմ՝ ձեր լավագույն օրերը դեռ առջևում են: Մեր համալսարանում դուք ստանալու եք բարձրորակ մասնագիտական գիտելիքներ, ձեր կրության ու հետագա դաստիարակության հարցում շահագրգիռ է ողջ համալսարանական կազմը: Եվ այդ գիտելիքները վճռորոշ են լինելու ձեր հետագա կյայացման ճանա-

պարիին: Սակայն բարձրագույն դպրոցը միայն մասնագիտական կրություն չէ, այստեղ ձևավորվելու և զարգանալու է ձեր արժեքային համակարգը, դուք քաղելու եք նաև կյանքի դասեր՝ լավատեսության, մարդասիրության, ազնվության: Ժամանակակից տեխնոլոգիաների, հարածուն առաջընթացի մեր ժամանակաշրջանում ինքնահաստատվելու ու կայանալու համար ձեզանից պահանջվելու են մեծ ջանքեր՝ աշխատասիրություն, հաստատականություն ու նպատակասալցություն: Եվ ձեր ջանքերը, վստահաբար, արդարացվելու են»:

Ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետում առաջնային նորամուտը շնորհավորեցին ֆակուլտետի դեկան Մանուկ Մովսիսյանը, տնտեսական ինֆորմատիկայի և տեղեկատվական համակարգերի ամբիոնի վարիչ Վարդան Սարգսյանը, տնտեսամաթեմատիկական մեթոդների ամբիոնի վարիչ Աշոտ Թավաղյանը:

ՀՊՏՀ բակը մարդաշատ էր. իինա ֆակուլտետների առաջին կուրսեցիներ, ծնողներ, դեկաններ, ամբիոնների վարիչներ, պրոֆեսորադասախոսական կազմ: Նորեկների կողքին էին պրոռեկտորներ Գագիկ Վարդանյանը, Պարույր Քալանթարյանը, Միհրդատ Հարությունյանը, Սևակ Խաչատրյանը և Միհսահլ Կարապետյանը: Հնչում էր տոնական երաժշտություն, ուրախ տրամադրություն էր:

Ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը նշեց, որ ուսումնական տարեսկիզբը, ինչպես ամեն մի նոր բոլորաշրջան, պետք է սկսել բարձր տրամա-





դրությամբ, նոր եռանդով, հավատով ու լավատեսությամբ: Իսկ այդ ամենն ամրապնդելու համար համալսարանն առավելագույն ջանքեր է ներդրել՝ նոր ծրագրեր, բարենորոգումներ, ուսանողների կեցության, հանգստի ու սննդի լավագույն պայմաններ: Իր խոսքն ուղղելով համալսարանի նորեկներին՝ ռեկտորը հորդորեց արագորեն ինտեգրվել բուհական կյանքին՝ ուսումնական, գիտական, մարզական ու մշակութային, համագործակցել համալսարանի ուսանողական ինքնավար կառույցի՝ ուսանողական խորհրդի հետ:

Շնորհավորանք հղեց նաև ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի նախագահ Մերգեյ Խառատյանը:

Ավանդութիւն համաձայն՝ ողջույնի խոսքեցից ու շնորհավորանքներից հետո դեկաններն առաջին կուրսեցիներին ուղեկցեցին ֆակուլտետներ, որտեղ ըստ մասնագիտությունների ներածական դասախոսություններ կարդացին ամբիոնների վարիչները, և ուսանողներին բաժանվեցին «Ուսանողի ուղեցույց» գրքովները: Իսկ կառավարում մասնագիտության 1-ին կուրսեցիների առաջին դասը ողջունեց համալսարանի դեկավարը: Նա հորդորեց լավ սովորել, անդրադարձավ աշխատաշուկայում առկա մրցակցությանը, գործառուի պահանջներին, պատրաստակամություն հայտնեց ամեն կերպ աջակցել ուսանողին և լսել նրա առաջարկությունները:

«Կրկին շնորհավորում եմ ու բարի երթ մաղթում, այսօրվանից սկսեք կերտել ձեր լուսավորու արժանապատիկ ապագան», - ասաց ռեկտորը:

Գիտելիքի օրը հանդիսավոր կերպով է նշվել



նաև ՀՊՏՀ եղեգնաձորի մասնաճյուղում: Առաջին կուրսեցիներին ջերմորեն ընդունել են մասնաճյուղի տնօրեն Սոս Խաչիկյանը, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմը, ուսանողական խորհրդի ներկայացուցիչները: Սոս Խաչիկյանն առաջին կուրսեցիներին համառոտ ներկայացրել է համալսարանական առօրյան, պարզաբանել է ուսումնառության հետ կապված մի շարք հարցեր, կարևորել է կրթության դերը թե՝ անհատի, թե՝ հասարակության գարգացման տեսանկյունից: Ողջույնի խոսք են հղել նաև մասնաճյուղի Ուև նախագահ Յայկ Յարությունյանը, ուսխորհրդական Մարիամ Գալստյանը: Միտի խոսք է ասել առաջին կուրսի ուսանողուհի Մարիամ Մանուկյանը:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՆՈՐԱՍՈՒՏԻՒ ԵՐԵԿՈ

Տնտեսագիտական համալսարանի բակը սեպտեմբերի 3-ին ուսանողաշատ էր նաև երեկոյան. հարազատ միջավայրը համերգային երեկոյի շուրջ էր համախմբել բոլոր ֆակուլտետների ուսանողներին:

ԴՊՏՀ ուսանողական խորհրդի և Յայատանի երիտասարդական իիմնադրամի նախաձեռնությամբ կազմակերպված երեկոն նվիրված էր 1-ին կուրսեցիներին: Օրն ուսանողների համար հիշարժան տոն դարձրեց հայտնի DJ Վակցինան:

Միջոցառման բացմանը ներկա էին ԴՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արոյանը, գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միհրուտ Յարությունյանը, ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, վարչատնեսական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միխայիլ Կարապետյանը, ուսանողների և շրջանավարտների հետ աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Անակ Խաչատրյանը, դեկաններ, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի ներկայացուցիչներ, աշխատակիցներ:

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ ռեկտոր Կորյուն Արոյանը՝ նշելով, որ մասնագիտական կրթությունը չափազանց կարևոր նշանակություն ունի մարդու կյանքում և այն արժանապատիվ ապագայի գլխավոր երաշխավորն է: Ռեկտորը հորդորեց ուսանողներին՝ լավ սովորել: Կրկին շնորհավորելով 1-ին կուրսեցիներին՝ Կորյուն Արոյանն ասաց, որ առաջիկայում նախատեսվում է կազմակերպել հանդիպում, որտեղ կքննարկեն ուսումնառության առնչվող մի շարք հարցեր:

Ուսխորհրդականները առաջին կուրսեցիների համար պատրաստել էին անակնկալներ: Նրանք նկատել էին երեկոյին մասնակցելու համար առաջինը բուհի բակ ժամանած ուսանողուհի Շնիփսիմեին (կառավարման ֆակուլտետ), արձանագրել նրա անունը և երեկոյի ընթացքում բեմ հրավիրելով՝ հանձնեցին Lora PARIS ապրանքանիշի նվեր-փաթեթ: Անակնկալներ եղան նաև ակտիվ ուսանողների համար:

Կրտսեր համալսարանականների կողքին էին ավագ ԴՊՏՀ-ականները. երեկոն հիանալի առիթ էր ուսանողների միջև նոր ընկերական հարաբերություններ կառուցելու համար:

Շիբային երգերի ներքո բարձր տրամադրությունը համակել էր բոլորին: Դամերգը շարունակվեց մինչև ուշ երեկո:



ՄԵԿ ԱՄԻՍ ԱՆՑ

Մեպտեմբերմեկյան թոհուրողից մեկ ամսիս անց «Տնտեսագետը» զրուցում է 1-ին կուրսեցիների հետ, արձանագրում նրանց առաջին տպավորությունները:

«Տնտեսագիտական համալսարանի կրթական ծրագրերին, ուսանողական կյանքին և այլ տեղեկությունների ժանորացել եմ դեռևս աշակերտական տարիներին: ՀՊՏԴ պաշտոնական կայրում, ինչպես նաև ֆեյսրության էջում պարբերաբար հետևում էի բուհի լրատվությանը», - ասում է նարքերինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի ուսանողուհի Մարիամ Գրիգորյանը ու հավելում՝ հաճելիորեն զարմացել է տեսնելով կուրսեցիների գիտելիքների բարձր մակարդակը, այն մրցակցությունը, որն իրեն սպասում է և մոլոր է ավելի ու ավելի շատ աշխատելու, թեև այսպես, թե այնպես իր գերնպատակը հնարավորինս լավ սովորելու, «անվճարի» կարգավիճակը պատվով պահպանելու:

Ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի ուսանող Դավիթ Մինասյանը Գյումրուց Երևան է եկել Տնտեսագիտական համալսարանի մարենատիկական մեթոդները և մոդելները տնտեսագիտության մեջ մասնագիտությամբ սովորելու, բայց հենց առաջին օրը զարմանք է ապրել՝ իմանալով, որ ֆակուլտետը գտնվում է ոչ թե Նալբանդյան 128 հասցեում, այլ Ձեյքուն թաղամասում: «Մինչև ուսանող դառնալն ինձ համար ՀՊՏԴ-ն զուգորդվում էր զինավոր՝ «կլոր» մասնաշենքի հետ, սակայն այսօր արդեն իմ ֆակուլտետի մասնաշենքն է ինձ հարազատ, այն է արդեն իմ համալսարանը», - ժառանգում պատմում է նա: «Տնտեսագետը» բացահայտեց նաև, որ Դավիթը բռնցքամարտի Շիրակի մարզային առաջնության բազմակի չեմպիոն է:

Դաշվապահական հաշվառման և առողջիտի ֆակուլտետի առողջիտ մասնագիտության ուսանող Նորիկ Ոսկանյանը խոստովանում է, որ մինչև ուսանող դառնալը կարծում էր, թե դասախոսները «դաժան են, խստադեմ», միշտ ուսանողին ցածր են նշանակում: Անշուշտ, սա տարբեր մտավախություններ ունեցող և դեռևս համալսարանական կյանքին անծանոթ դիմորդի «Երևակայության» արդյունք էր: Դիմա՝ ուսանող դառնալուց մեկ ամիս անց, Նորիկը վստահաբար ասում է, որ դասախոսներն իրականում սիրալիր են, բարեկիրթ, ավելին՝ հաճախ գնահատում են հօգուտ ուսանողի: «Սովորելը լինելու է իմ թիվ մեկ նպատակը, սակայն կարծում եմ՝ կիհասցնեմ նաև ակտիվություն մասնակցել ուսանողական միջոցառումներին», - նշում է Նորիկը:

Եվս մեկ անգամ բարի գալուստ, սիրելի առաջին կուրսեցիներ: Թող ուսանողական կյանքը լրացնի ձեր հիշարժան տարիները, թող բարձրագույն կրթության հետ կապված ձեր բոլոր սպասելիքներն արդարանան, կարողանաք կերտել ձեր առաջընթացը և դառնալ պահանջված մասնագետ:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ



ՀՀ պաշտպանության նախարարը՝ ՀՊՏՀ-ում

ՀՀ անկախության 24-րդ տարեդարձին ընդառաջ՝ սեպտեմբերի 19-ին մեր համալսարանում հյուրընկալվեց ՀՀ պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանը: Բուհում էր նաև Նայաստանի երիտասարդական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի համակարգող Կարեն Ավագյանը:

ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի նախաձեռնությանը, ՀՀ ՊՆ, ՀԵԿ, ՀՊՏՀ ղեկավարության աջակցությամբ համալսարանում բացվեց հրաձգարան, բացումը կատարեցին պաշտպանության նախարարը և ՀՊՏՀ ռեկտորը: Այնուհետև Սեյրան Օհանյանը, Կորյուն Աթոյանը և Կարեն Ավագյանը նորաբաց հրաձգարանում նշանառեցին ու խոցեցին թիրախը: ՀՊՏՀ մեծ դահլիճում կայացավ բուհի

սարդությանը նաև այս հմտությամբ օժտելու գործում», - ասաց ռեկտորը՝ ավելացնելով, որ նման հանդիպումները սնում են մարդկային ամենավսեմ զգացումը՝ հայրենիքի հանդեպ սերը, և համալսարանն իր առջև նպատակ է դրել՝ կրթել ու մեծ կյանք ճանապարհել գրագետ, ազնիվ, ազգային արժանապատվությանը օժտված սերունդներ:

«ՀՀ անկախության 24-րդ տարեդարձին ընդառաջ՝ շնորհավորում եմ բոլորիս տոնը: Կարծում եմ՝ սեպտեմբերյան տոները՝ Գիտելիքի տոն, Նայաստանի և Արցախի համբաւետությունների անկախության տոներ, մի միասնացած խորհուրդ ունեն իրենց մեջ: Դրանք արտահայտում են գիտելիքով ու կրթությամբ հարստացած անհատների կողմից զարգացած, կայուն ու անկախ պետականություն կերտելու գաղափարը: Եվ հետևաբար այս տոները նշելով մենք կրկին ու վերստին կարևորում ենք այդ

Ռազմահայրենասիրական ծրագրերի մի նոր արդյունք.

բուհում կգործի հրաձգարան



պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի և ուսանողների հանդիպումը նախարարի հետ:

Հյուրերին և ներկաներին ողջունեց ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը:

«Նարդարժան նախարար, հյուրեր, երիտասարդության օպերատորներին անհայտապահ համարակությունը մեր գործունեության ուղենիշն է, այդ գործում իր մեծ ներդրումն ունի նաև մեր համալսարանի ուսանողական խորհուրդը և, ինչպես գիտեք, բազմաթիվ միջոցառումներով՝ այցերով գորամասեր ու շնորհանդեսներով, հերոսների անվան լաՄՐԱՆՆԵՐԻ բացումով ու նոր հրատարակություններով, ցերեկույթներով ու հանդիպումներով, արտահայտում է իր նվիրվածությունն ու անձնվեր մասնակցությունն այդ գործին:

Այսօրվա իրադարձությունը ասվածի վկայությունն է. ՀՊՏՀ-ում նորաբաց հրաձգարանը ուսանող-բանակ կապի ամրապնդման մի նոր օղակ կհանդիսանա, և ՀՊՏՀ ֆիզդաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների ու քաղաքաշտպանության ամրիոնն իր ավանդը կունենա մեր երիտա-

րաժեքները, մեզ վերապահում դրանց կրողը լինելու բարձր պատիվը: Մեր երկրի անկախությանը մենք վերաբերվում ենք պատասխանատվությամբ և քաջ գիտենք նրա ծեռք բերման ու կորստի գինը, գիտենք նաև, թե որքան կամք ու կորով, պետականաշինության բարձր գիտակցություն է պետք ունենալ՝ այն պահպանելու ու զարգացնելու համար», - ասաց ռեկտորը:

Ուստի նախագահ Սերգեյ Խառասոյանը, ողջունելով նախարարին և ներկաներին, շնորհակալություն հայտնեց այն մշտական օժանդակության համար, որ ՀՀ ՊՆ-ն տրամադրում է, և այս անգամ էլ արտահայտվեց հրաձգարան ստեղծելու գաղափարը խրախուսելով և անմիջական օժանդակությամբ:

ՀՊՏՀ ուսանողական խորհուրդը հանդիսական ների ուշադրությանը ներկայացրեց ուսանողական խորհրդի «Նժդեհ» ռազմահայրենասիրական ակումբի մեկամյա գործունեությանը նվիրված ֆիւնաշար, որտեղ ընդգրկված էր «Առաջնագծի սահմանին: Յ օր գինվորական կյանքով» հատվածը:

Հնչեց ուսանողներ Սերգեյ Խալաթյանի (այժմ՝ ժամկետային զինծառայող) և Յասմիկ Մակարյանի հեղինակած «Եղա հայրենասերին» նվիրված Տնտեսագիտականի արցախյան հերոսներին:

Թեմահարքակ հրավիրվեց պաշտպանության նախարարը և ՊՆ ողջ անձնակազմի ու իր անունից շնորհավորեց Անկախության 24-րդ տարեդարձը:

«Ես կարևորում եմ անկախության, ազատության գինը և կարևորում հայ ժողովրդի նորագույն պատմության մեջ մեր համատեղ գործունեությունը, որը մեր ժողովրդին տարավ այն ուղղվ, որով ինքը ցանկանում էր գնալ՝ դեպի ազատություն, դեպի անկախություն, ազատ արարում, որն էլ կապահովի մեր ժողովրդի և մեր հայրենիքի հետագա զարգացումը»,- ասաց նախարարը՝ հավելելով, որ իր և իր աշխատակազմի այցելությունը ինքնանպատակ չէ. այն առաջին հերթին պաշտպանական քաղաքականության բոլոր տարրերի ուղղությանը համապատասխան զարգացում ապահովելու համար է:

Իր խոսքում նախարարն անդրադապ ԶՈՒ գործունեությանը, երիտասարդ սերնդի ռազմահայրենասիրական դաստիարակության կարևորությանը՝ նշելով, որ յուրաքանչյուր երկրի ներուժը նրա տնտեսությունն է, բանակը, մատադ սերնդի ռազմահայրենասիրական ոգին, և Վերջինիս ամրապնդան համար իրենց կառույցը դպրոցների և բուհերի հետ հաճատեղ ձեռնարկում է բազմաթիվ միջոցառումներ: Նախարարն անդրադապ նաև «Հանր-2015» ռազմական հրամանատարաշտարային գորավարժությանը (սեպտեմբերի 3-6-ը)՝ նշելով, որ խաղաղ ապրելու համար պետք է պատրաստ լինել պատերազմի: Պաշտպանական գերատեսչության ղեկավարն ընդգծեց բանակ-հասարակություն կապի ամրապնդան կարևորությունը և ողջունեց ուսանողների ռազմահայրենասիրական բոլոր նախաձեռնությունները՝ փաստելով, որ երիտասարդության շրջանում վեհ գաղափարների, ազգային արժեքների կերտման գործում կրթօջախներն ունեն իրենց առանձնակի դերակատարությունը:

Կրկին շնորհավորելով ՀՊՏՀ հրաձգարանի բացումը՝ Սեյրան Օհանյանը պատրաստակամորեն պատասխանեց ուսանողների հարցերին: Ուսանողներին հետաքրքրում էին նաև նաև վարապետը սեպտեմբերի սկզբին անցկացված «Շանթ - 2015» հրամանատարաշտարային զորավարժության խնդիրներն ու նպատակները, Դայոց բանակի մարտունակության ու սպառազինության նոր ուղղությունները, զինապարտության մասին օրենքում հնարավոր վերանայումները: Իսկ հաշվապահական հաշվառման և առողջիության գործությունների համար պատրաստվող նպատակային տեղերում, հնարավորություն կարող են ստանալ ավարտական կուրսի դիպլոմային աշխատանքի թեման ընտրել նախարարության սահմաններում և պրակտիկան նույնականացնել այնտեղ: Ի պատասխան նախարարն աջակցության պատրաստակամություն հայտնեց՝ ասելով, որ պաշտպանության նախարա-



ՀՊՏՀ





Ուլույան սահմանները սկսվում են առաջին գծից, վերջանում՝ մայրաքաղաքում, որ զինվորական կրթական համակարգն ինտեգրված է Հայաստանի Հանրապետության կրթական համակարգին, և այսօր ռազմական ուսումնական հաստատություններ ավարտած անձինք կարող են նարտական համապատասխան փաստաթղթերով, հնարավորություններով աշխատանքը շարունակել նաև քաղաքացիական տարրեր ոլորտներում: «Բացի դրանց, նաև կան նեղ մասնագիտություններ, որոնք մեր բուհերում մենք չենք դասավանդում, այնպիսի մասնագիտություններ, ինչպիսին ծերն է: Դրա համար ունենք պայմանագիր տարրեր բուհերի հետ: Դավելեմ նաև, որ մենք ունենք մեկամյա կրթություն. բարձրագույն ուսումնական հաստատություններն ավարտելուց հետո, մեկ տարի ստվորելով մեզ մոտ, ստանում են սպայական կոչումներ, և քանի որ սպայական ծառայությունն ունի մի քանի առավելություն, նաև հավաստիացված աշխատանք, աշխատավարձ և այլն, սոցիալական պայմաններ,

Երաշխավորություններ, դրա համար շատ շատերը ցանկանում են ծառայել ՀՀ զինված ուժերում: Այդ առումով, եթե դուք համագործակցության պլանի համաձայն պատրաստվում եք մեզ համար, բանակի համար, անկասկած, ես դեմ չեմ, որ դուք ընտրեք այդ թեման: Սանավանդ որ, վերջին տարիներին բավականին լուրջ աշխատանքներ ենք ծավալել ծրագրավորման և բյուջետավորման, հաշվապահական հաշվառման խնդիրների և ավտոմատ կառավարման համակարգերի ներդրման ուղղությամբ», - ասաց նախարարը:

Ուսանողության ռազմահայրենասիրական դաստիարակության, բանակ-հասարակություն կապի անրապնդման և Անկախության տոնի առիվ Սեյրան Օհանյանը պարգևներ հանձնեց Տնտեսագիտական հանալսարանում ակտիվ գործունեություն ծավալող ուսանողներին, ասպիրանտներին, դասախոսներին: ՀՀ զինված ուժերի «Վազգեն Սարգսյան» մեդալով պարգևատրվեցին ՀՊՏՀ ուսանողների և շրջանավարտների հետ աշխատանքների գծով պրո-



ռեկտոր Սևակ Խաչատրյանը, կառավարման ֆակուլտետի դեկան Միքայել Թավաղյանը, «Ծովակալ Խակով» մեդալով՝ ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի նախագահ Սերգեյ Խառատյանը, մարդերինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի դեկան Թաթուլ Մկրտչյանը: Ուս լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի հանձնաժողովի նախագահ, ասպիրանտ Հայկ Բեջանյանը պարգևատրվեց պատվոգրով, իսկ «Նժդեհ» ռազմահայրենասիրական ակումբի փոխնախագահ Գրիգոր Ռոկերյանը նվեր ստացավ ժամացույց: Նախարարի հրամանով պարտադիր զինվորական ծառայության մեջ գտնվող ՀՊՏՀ 2 ուսանող՝ Գոր Սելիբ-Սահակյանը և Ռաֆայել Վարդանյանը, ստացան խրախուսական արձակուրդ:

Ի նշան համագործակցության՝ Սեյրան Օհանյանը և Կորյուն Աթոյանը միմյանց հանձնեցին խորհրդանշական հուշանվերեր:

LTSZ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանի գլխավորությամբ, ուսանողների և շրջանավարտների հետ աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Սևակ Խաչատրյանի, ուսանողական խորհրդի նախագահ Մերգեյ Խառատյանի ուղեկցությամբ մի խումբ ՀՊՏՀ-ականներ սեպտեմբերի 24-ին այցելել են ՀՀ պաշտպանության նախարարության՝ ճամբարակում տեղակայված սահմանային զորամաս:

Լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի հետ զրույցում ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը այս մասին մասնավորապես ասաց. «Երիտասարդ սերնդի ռազմահայրենասիրական դաստիարակության, մարտունակ ոգու ամրապնդման գործում բանակ-հասարակություն սերտ կապը բարենպաստ դերակատարություն ունի երկուստեք. զինվորն օգում է իր հարազատ ժողովրդի աջակցությունը, հայրենատեք ու հաստատակամ զինվորի կողքին երիտասարդը լցվում է հայրենիքի հանդեպ պարտքի ու պատասխանատվության զգացումով: Ուրախալի էր կրկին ու կրկին հավաստիաճալ, որ հաղթանակած հայոց բանակի զինվորի մարտական ոգին բարձր է: Զորամասում հանդիպեցինք ճանաչեր, որոնք պատվով են կատարում իրենց զինվորական պարտքը»:

Ռեկտորը նշեց, որ նման այցելությունները շարունակական են. համալսարանի դեկանական պատրաստակամ են ամեն պատեհ առիթով գտնվել զինվորի կողքին, զորակցել նրան, ինչպես նաև հարստացնել իրենց ռազմական գիտելիքները:

Մի խումբ ուսանողներ էլ սեպտեմբերի 23-ին այցելել են ՀՀ պաշտպանության նախարարության հրթիռահրետանային բրիգադ, որն այդ օրը տոնում էր իր կազմավորման 4-րդ տարեդարձը: Ուսանողները ծանոթացել են զորամասի

ԱՄՐԱՊՆԴՎՈՒՄ ԲԱՆԱԿ - ՀԱՍՏԱՏԻԹՅՈՒՆ ԿԱՂը

կառուցվածքին և սպառազինությանը, եղել շարահրապարակում, որտեղ անցկացվել է հանդիսավոր շարային երթ: Ուսխորհրդականները զորամասին նվիրել են սպորտային պարագաներ, հագուստ, գրքեր, քաղցրավենիք: Հանդիպումը եզրափակվել է զորամասի ակումբում տոնական միջոցառումներում, որտեղ համալսարանի շնորհալի ուսանողները հանդես են եկել պարային և երաժշտական կատարումներով: Իսկ Անկախության օրը կեսգիշերին համալսարանի տասնյակ ուսանողներ դիմավորել են «Եռաբլուր» փառքի պանթեոնում:

Այցելությունները ՀՊՏՀ ուսանողական խորհուրդը կազմակերպել էր Հայաստանի Հանրապետության Անկախության տոնին նվիրված միջոցառումների շրջանակում, ՀՀԿ երիտասարդական կազմակերպության հետ համատեղ:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ



ԱՅՆՏԵՂ, ՈՐՏԵՂ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿՆԵՐԻ ԱՎԱՆԴՈՒՅԹՆԵՐ ԵՆ ...

ԴԻԼԻԶՎԱՆՅԱՆ ՎԱՂՈ

Արդեն երեքուկես տասնամյակից ավելի՝ համալսարանի դեկավարության ջանքերով ու հոգածությամբ Դիլիջանի Բլդան գետի ափին գտնվող ՀՊՏՀ «Տնտեսագետ» մարզաառողջարանը բնության զովաշունչ ու զնայլելի անկյուն է դաշնում մեր համալսարանի դասախոսների, ուսանողների և աշխատակիցների համար՝ ամեն ամառ հաճելի հանգստի սպասումով պարուելով նրանց: Այս տարին էլ բացառություն չէր. հուլիսի 5-ից օգոստոսի 25-ը 507 հանգստացողի է ընդունել ու ճանապարհել մարզաառողջարանը:

Երկար ու ձիգ տարիների գոյության ընթացքում շատ ու շատ բարի ավանդույթներ են ձևավորվել այստեղ: Ստեղծման առաջին իսկ օրվանից, իր մարզական ու առողջարարական ուղղվածության բերումով, կառուցման ու զարգացման, հանգստի կազմակերպման ու բոլոր այլ հարցերում համալսարանի դեկավարության կողմին է եղել ֆիզդաստիարակության ամբիոնը, և պետ են նշանակվել ամբիոնի կազմակերպական ջիղ ու մարդկային բարձր հատկանիշներ ունեցող դասախոսները. Լյովա Սամվելյան, Բորիս Աճեմյան, Կլիմենտ Նալբանդյան, Սիմոն Ճակոբյան, Կառլեն Սարգսյան, Գագիկ Վարդանյան և Ճակոբ Կյուկյան: Առաջինները դրել են մարզաառողջարանի հիմնաքարը և վրանային ճամբարից աստիճանաբար այն վերածել են հարմարավետ հանգստի գոտու: Նրանցից ամենը մեկը յուրովի, նոր մտահղացումներով ձգտել է իր գործ-

ընկերների, նրանց ընտանիքների և ուսանողների հանգիստը դարձնել լիարժեք, անմռանալի:

Քանի-քանիսի համար մարզաառողջարանը դարձել է անձնական և ընտանեկան մտերմության սկիզբ, հաճելի հուշեր նվիրել: Շատերն այս տարիներին հետևել են նրա վերափոխման ընթացքին:

Տարիներն այստեղ ավանդույթներ են ձևավորել, և հաճախ Բլդան մեկնողները ոչ միայն մատչելի հանգիստն են նախընտրում, այլև ընտանեկան մթնոլորտը, խաղաղ հոգեվիճակը, առողջարար օդը վայելելու հնարավորությունը:

Անխախտ ավանդույթներն իհարկե մարզական խաղերն են, խարույկները, արշավներն ու էքսկուրսիաները, խոհանոցը, որն անշափ կարևորում են համադամասեր ու տնական կերակուր նախընտրողները: Այս համատեքստում մի կարևոր բան էլ հիշեցնեմ՝ հերթափոխի ավարտն ազդարարող խնջույքները, որոնց նախապատրաստվելիս մեր անզուգական խոհարարներն ի ցույց ու ի համտեսում են դնում իրենց ողջ տաղանդն ու հմտությունները:

Եվ ո՞վ, եթե ոչ «Տնտեսագետը» քաջ գիտե, թե այս գողտրիկ վայրը, իր հիասքանչ բնապատկերով, զով անտառներով, պատմաճարտարապետական կորողներով, ինչ ներշնչանքի աղբյուր է հանդիսացել, ինչպես է զգացմունքայնությամբ ու սիրով լցուել երիտասարդների սրտերը: Մեր ամսագործ բազմիս ենք տպագրել ակնարկներ ու պատճենագործներ, բանաստեղծական տողեր, որոնք գրվել են Բլդանում կամ ծոնվել նրան:

Մարզաառողջարանի պետ, ֆիզդաստիարակության, Ահ և քաղացականության ամբիոնի դա-



սախսո Յակոր Կյուկյանից տեղեկացանք, որ ինչպես ամեն տարի, այս տարի ևս գործել է 4 հերթափոխ՝ շուրջ 2 ամիս:

«Ուրախալի է, որ մեր մարզառողջարան մարդիկ սիրով են զալիս: Այս տարի յուրաքանչյուր հերթափոխում հանգստացել է նաև 5-ական ուսանող Արցախի պետական համալսարանից, իսկ վերջին հերթափոխում հյուրընկալել ենք ՀՊՏՀ 100 ուսանողի, այդ թվում՝ 10-ը Եղեգնաձորի մասնածյուղից», - մեզ հետ զրույցում ասաց Յակոր Կյուկյանը:

Մարզառողջարանի պետը և նրա տեղակալ, ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և քաղաքաշտապանության ամբիոնի դասախսու Արման Գուլյանը կազմակերպել են հանալսարանականների լիարժեք հանգիստը՝ արշավներով դեպի Մաթոսավանք և Զուհուտակ վանք, էքսկուրսիաներով դեպի Յաղարձին և Գոշավանք, մարզական խաղերով՝ վոլեյբոլ, սեղանի թենիս, շախմատ և այլն:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ



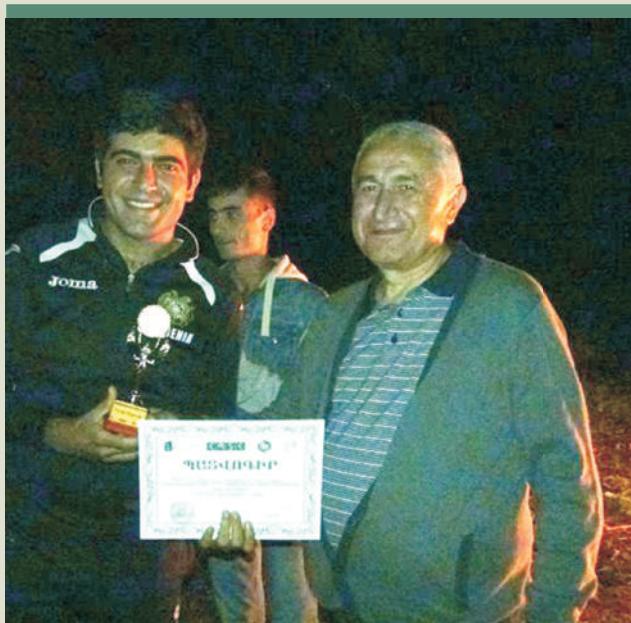
«ՌԻՍԱՆՈՂՋՎԱՆ ԱՄԱՐ - 2015»

Օգոստոսի 13-18-ը Դիլիջանի «Տնտեսագետ» մարզառողջարանում անցկացվել է «Ռիսանողական ամառ - 2015» մարզամշակութային և ինտելեկտուալ փառատոնը, որի շրջանակներում անցկացվել են մրցույթներ տարրեր մարզաձևերից՝ վոլեյբոլ, պարանի ձգում, շախմատ, սեղանի թենիս, ինչպես նաև գիտակների «Ի՞նչ, որտե՞ղ, ե՞րբ» և երգի, պարի մրցույթներ:

Փառատոնի ընթացքում տնտեսագիտական համալսարանի ֆակուլտետները և Եղեգնաձորի մասնաճյուղը ներկայացնող թիմերը խմբավորվել էին ազգային հերոսների անուններով կրող ջոկատներում:

Օգոստոսի 17-ին կայացել է փառատոնի գալահամերգը, որին ներկա են Եղել ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը և ուսանողների և շրջանավարտների հետ աշխատանքների գծով պրոբեկորո Սևակ Խաչատրյանը: Նրանք պարգևատրել էին փառատոնի մրցույթների հաղթողներին: Երեկոյան ճամբարականները համախմբվել են խարույկի շուրջ:

ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի և Յայաստանի երիտասարդական իիմնադրամի համատեղ նախաձեռնությամբ փառատոնը եղրափակվել է օգոստոսի 18-ին՝



պատվավոր հյուրերի՝ ԿԳ նախարար Արմեն Աշոտյանի, ՀԵՅ հոգաբարձուների խորհրդի համակարգող Կարեն Ավագյանի, ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանի, ԵՊԴ ռեկտոր Արամ Սիմոնյանի և Դիլիջանի քաղաքապետ Արմեն Սանթրոսյանի մասնակցությամբ: Նույն օրը կայացել է փառատոնի շրջանակում անցկացվող վոլեյբոլի մրցույթային վերջին խաղը, որով վճռվել է հաղթող ֆակուլտետը՝ տնտեսության կարգավորման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների: Փառատոնին այն ներկայացել էր որպես «Անդրանիկ Մարգարյան» ջոկատ և նվաճել հաղթական գավաթը: Մրցանակային տեղեր գրադեցրած ջոկատներին պատվոգրերով և մեդալներով պարզատրել է նախարար Արմեն Աշոտյանը, որից հետո պատվավոր հյուրերի նախակցությամբ ճամբարականները ճաշել են: Արմեն Աշոտյանը գրուցել է ուսանողների հետ, պատասխանել նրանց հուզող հարցերին, ռեկտոր Կորյուն Աթոյանի ուղեկցությամբ ժամորացել մարզառողջարանի պայմաններին:

Ծնորհավորում ենք ՏԿ և ՍՏՀ ֆակուլտետին՝ ամառային փառատոնում հաղթելու արիթով:

Լուսամկարները՝ ՀՊՏՀ Ուսուցիչները



ՀԵՏԱԶՈՏՎՈՒՄ ԵՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄՈՂ ԹԵՍԱՆԵՐ



Դայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը ներկայում աշխատում է ՀՀ նախարարությունների կողմից առաջարկված 5 թեմաների ուղղությամբ. ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արոյանի առաջարկով նախարարությունները հետազոտական կենտրոնին են ներկայացրել տնտեսական առաջնահերթություն ունեցող հետևյալ թեմաները:

1. «ՀՀ արտահանման բազմազանեցման և աճի հմարավորությունները» (ղեկավար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Ջոյա Թաղյառյան)
2. «Սկիոնքի դերը Դայաստանի Դանրապետության տնտեսության զարգացման գործում» (ղեկավար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Սամվել Ավետիսյան)
3. «ՀՀ մարզերում փոքր և միջին բիզնեսի զարգացման ազդեցությունը աղքատության կրծատման վրա» (ղեկավար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Միքայել Մելքոնյան)
4. «Լայնածավալ շինարարության խթանման ազդեցությունը ՀՀ տնտեսական աճի և տարածական զարգացման վրա» (ղեկավար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր, ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արոյան)

5. «Անվանական փոխարժեքի վարքագիր ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա» (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Լուսինե Յարությունյան):

Դունիսի 24-ից հուլիսի 3-ն ընկած ժամանակահատվածում սեմինար-հաշվետվությունների առաջին փուլը էր, մասնակցում էին «Ամբերդի» տնօրենը, կենտրոնի աշխատակիցները, ՀՊՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի ներկայացուցիչներ, բուհի աշխատակիցներ, ասպիրանտներ, մագիստրանտներ: Քննարկումներում միմյանց էին հաջորդում գիտական տեսակետներ ու կարծիքներ, գործնական առաջարկություններ ու նորաստեղծական գաղափարներ: Ստորև դրանցից յուրաքանչյուրին առանձին անդրադարձ կկատարենք: Իսկ մինչ այդ, «Տնտեսագետի» խմբանքով, հետազոտական աշխատանքների ընթացքը ներկայացնում է «Ամբերդի» տնօրեն, պրոֆեսոր Սամվել Ավետիսյանը:

«Դոկտորական ամսաներին կանցկացվի հետազոտական աշխատանքների արդյունքները ներկայացնող գիտական սեմինարների երկրորդ փուլը, որի ընթացքում կհստակեցվի կատարված աշխատանքների համապատասխանությունը թեմաների տեխնիկական առաջադրանքին: Ինչպես նաև, կնախապատրաստվեն գիտական հաշվետվություններ և գործնական առաջարկներ:»

Տարեկերջին ակնկալվում են վերջնարդյունքները: Դարկ է նշել, որ որոշակի առանձնահատկություն ունի ՀՀ սփյուռքի նախարարության կողմից պատվիրված «Սփյուռքի դերը ՀՀ տնտեսության զարգացման գործում» թեմայով կատարումը: Նախատեսվում է այս հետազոտության արդյունքում հրապարակել աշխատություն, որը կառաջարկվի Սփյուռքի նախարարությանը՝ արտերկրի հայկական համայնքներին տրամադրելու համար», - ասաց Սամվել Ավետիսյանը և հավելեց, որ այժմ տպագրության փուլում են անցյալ տարի կատարված հետազոտությունների և այս տարվա մագիստրոսական հետազոտական խմբերի աշխատանքի արդյունքները:

ՀԵՏԱՂԱՐՁ ՀԱՅԱՑՔՈՎ

Առաջին սեմինարը (հունիսի 24-ին) «ՀՅ արտահանման ներուժի, տնտեսության ճյուղերի միջազգայնացման մակարդակի և ՀՅ Կառավարության արտահանման խթանման ռազմավարության արդյունավետության և ստացված արդյունքների գնահատում» խորագրով էր «ՀՅ արտահանման բազմազնեցման և աճի հնարավորությունները» հետազոտական ծրագրի շրջանակներում։ Հետազոտական խմբի անդամներն են տ.գ.դ., պրոֆեսոր Սամվել Ավետիսյանը, տ.գ.դ., դոցենտ Դիանա Գալոյանը, տ.գ.թ., դոցենտներ Քնարիկ Վարդանյանը, Արմեն Պետրոսյանը, մագիստրանտ Լարիսա Բաղդասարյանը։ Խմբի աշխատանքը դեկանավորում է Զոյա Թաղիսովայանը։ Զեկուցումներում անդրադարձ կատարվեց ՀՅ արտահանման ներուժի կառուցվածքին, դրա գնահատման քաղաքական ցուցանիշների համակարգին, երկրի տնտեսության մասնագիտացման մակարդակին, 2004-2014 թթ. ՀՅ արտահանման ծավալին, շարժներացին, ապա ՀՅ կառավարության արտահանման խթանման ռազմավարության արդյունավետությանը, 2009-2014 թթ. Կոնյակի, դեղագործական ներքրի, ճշգրիտ ճարտարագիտության ոլորտի արտահանման ծավալներին, խմչքների արտադրության, դեղագործության և ճշգրիտ ճարտարագիտության ոլորտներում կատարված ընդհանուր ներդրումների ծավալին, թիրախային ապրանքների արտահանման և ներդրումների աճի տեսապին, ՀՅ արտահանման գործունեության SWOT վերլուծությանը։

Հունիսի 25-ին ներկայացվեց «Սփյուռքի դերը Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության զարգացման գործում» հետազոտական ծրագրը։ Հետազոտության կատարողներն են «Անբերդի» գլխավոր մասնագետ Սուրեն Բաբաջանյանը, կրտսեր փորձագետ Աշոտ Կիրակոսյանը, մագիստրանտ Հերմինե Բադայսանը։ Հետազոտությունը դեկանավորում է Սամվել Ավետիսյանը։ Սեմինարում խոսվեց խմբի առջև դրված խնդիրների, նպատակների, ապա՝ հայրենիք-սփյուռք փոխհարաբերությունների, սփյուռքի ներուժի օգտագործման միջազգային փորձի, Հայաստանում սփյուռքահայ բարերարների ներդրումային ծրագրերի, ՀՅ բանկային համակարգի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով ոչ առևտրային նպատակով կատարված դրամական փոխանցումների ծավալի, բարեգործական կազմակերպությունների գործունեության, ծրագրերի, տնտեսության զարգացման գործում Սփյուռքի դերի մասին։

Հունիսի 26-ին «ՀՅ մարզերում փոքր և միջին բիզնեսի զարգացման ազդեցությունը աղքատության կրծատման վրա» խորագրով սեմինարն էր։ Հետազոտական խմբի անդամներն են տ.գ.դ., պրոֆեսոր Անահիտ Մելքոնյանը, տ.գ.թ., դոցենտ Ֆրիդա Բահարյանը, տ.գ.թ. Սուսաննա Վարդանյանը, տ.գ.թ., ասիստենտ Արթուր Առաքելյանը, ասախիրանուներ Վարդան Մարտիրյանը, Սերգեյ Էլարյանը։ «ՀՅ մարզերում փոքր և միջին բիզնեսի զարգացման ազդեցությունը աղքատության կրծատման վրա» թեմայի շրջանակներում անդրադարձ կատարվեց հետազոտության նպատակներին, հետազոտության ընթացքում լուծված խնդիրներին, ՓՄՁ պետական աջակցության համակարգին համեմատական աջակցության համակարգին միջազգային մարզերում աղքատության ազդեցությունը աղքատության կառավագանության մակարդակում գնահատում» խորագրով էր ՀՅ մարզերում փոքր և միջին բիզնեսի զարգացման աղքատության կրծատման վրա» թեմայի շրջանակներում անդրադարձ կատարվեց հետազոտության նպատակներին, ապա կատարվեց այդ ցուցանիշների համեմատական վերլուծություն, քննարկեցին ՓՄՁ զարգացումը խոչընդոտող պահանջման մակարդակում գնահատում։

հարցեր։ Հանդես եկան Ատոռ Մարգարյանը, Սամվել Ավետիսյանը։ Զեկուցումներն ամփոփեց դեկանավոր Սիբայել Մելքոնյանը։

Հունիսի 1-ին սեմինարով հանդես եկան «Լայնածավալ շինարարության խթանման ազդեցությունը ՀՅ տնտեսական աճի և տարածական զարգացման վրա» հետազոտական ծրագրի մասնակիցները։

«Մեր խումբը որոշակի քննարկումներից հետո համգեց այն եղակացության, որ շինարարությունն այն ոլորտն է, որը զարգանալու դեպքում բազմաթիվ արտադրական ճյուղեր կզարգացնի՝ ստանձնելով լոկոմոտիվի դեր», - սեմինարի սկզբին ասաց խմբի դեկանավոր, ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը, ապա տեղեկացրեց, որ խմբի գիտնականներից յուրաքանչյուր՝ տ.գ.դ., դոցենտ Դավիթ Հախվերդյան, տ.գ.թ., դոցենտներ Թարուլ Մկրտչյան, Կարեն Հակոբյան, Արմեն Գրիգորյան, կներկայացնի իր ուսումնասիրության ուղղությունը՝ տվյալների բազա, վերլուծություն, իհնանավորում։ Սեմինարի խորագիրն էր՝ «Մասշտաբային շինարարության միջոցով տարածական զարգացման ապահովման հնարավորությունները Հայաստանում»։

Հիմնավորվեց որպես հետազոտության թեմա շինարարության ոլորտի վրա կանգ առնելու հանգամանքը, ներկայացվեցին հետազոտության նպատակը, ենթանապատակներն ու խնդիրները, խոսվեց շինարարության զարգացման սոցիալ-տնտեսական հեռանկարների մասին։ Այսուհետու վիճակագրական տվյալների հիման վրա ժամանակային մեջ կտրվածքով (1921-2013) անդրադարձ կատարվեց Հայաստանում բնակչունի և բնակելի շենքերի գործակնական շարժներացին, ցուցանիշներին, բնակարանների միջին չափին, նեկ շնչի հաշվով տարեկան գործարկմանը։ Սեմինարը եղակավակող ելույթը խարսխված էր ՀՅ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների տվյալների վրա և վեր էր հանում հիպոտեկային շուկայի բնորոշ գծերը՝ այլ երկրների հետ համեմատականում։

Ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը խմբի անդամներին կոչ արեց ավելի գործնական նոտենալ հիմնախնդիրների վերլուծությանը, հստակ հաջորդականություն սահմանել, որպեսզի դուրս բերված կառուցակարգերը լինեն իրատեսական ու կիրառելի և ծառայեն մեր երկրում շինարարական արդյունաբերության զարգացմանը։

Հունիսի 3-ին վերջին սեմինարն էր՝ «Անվանական փոխարժեքի վարքագծի ազդեցությունը ՀՅ տնտեսության վրա» թեմայի շրջանակներում։ Կատարողներն են՝ մագիստրանտներ Հերմինե Բադայսան, Լուսին Խաչատրյան, Լիլիթ Առաքելյան, Զարա Միրաքյան։ Խմբի դեկանավոր Լուսինե Յարությունյանը ներկայացրեց, թե հետազոտության առանցքում ինչ հարցեր են դիտարկվում, մեկնաբանեց դրանցից յուրաքանչյուրի կարևորությունը, ապա խոսքը փոխանցեց գեկուցողներին։ «ՀՅ-ում իրական արդյունավետ փոխարժեքի և անվանական արդյունավետ փոխարժեքի միջև առկա կապի քանակական գնահատում» գեկուցման մեջ անդրադարձ եղավ անվանական և իրական փոխարժեքների ձևակերպումներին, այդ փոխարժեքների էլեկտրանագիր և էկոնոմիկ միջոցով ցույց տրվեց դրանց միջև առկա կապը։

Հիշեցնենք՝ հետազոտական խմբերն իրենց աշխատանքը ավարտուն կտրածնեն դեկտեմբերին, որից հետո արդյունքները կներկայացվեն համապատասխան նախարարություններին։ Հետազոտողներին նադրում ենք արգասավոր աշխատանք։

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ



ԴՊԸԴ տնտեսագիտության տեսության ամրիոնի ղոցենս Սամվել Գրիգորյանի հեղինակային խորագիրն անդրադարձ է կատարում տնտեսագիտական բազմաբնույթ իրողությունների, համախմբում է հայաստանյան ու համաշխարհային տնտեսական նորություններ, ուշագրավ փաստեր:

Ի՞Զ Է «ՅՈՒԱՆԴԱԿԱՆ ՀԻՎԱՆԴԻԹՅՈՒՆ»

«Յուանդական հիվանդությունը» անգիտացի (ազգությամբ լեհ) տնտեսագետ Ռիբչինսկու՝ արտաքին առևտորի վերաբերյալ տեսության դրսնորումն է իրական կյանքում, ըստ որի՝ համաշխարհային գների անփոփոխ պայմաններում արտադրության որևէ ավելցուկային ռեսուրսի արդյունահաննան ընդլայնումը և դրա արտահաննան ծավալների ավելացումը հանգեցնում են տնտեսության մեկ այլ ոլորտի արտադրանքի ու եկամուտների կրծատմանը: «Յուանդական հիվանդությունը» կոչվում ենաւ «Ռիբչինսկու էֆեկտ», «Գրոնինգենի էֆեկտ»:

Այս տեսությունը դրսնորովել է Յուանդակայում 1960-70-ական թվականներին, երբ Յուսիսային ծովում սկսվեց բնական գազի մեծ ծավալների արդյունահանումն ու արտահանումը, որի հետևանքով կրծատվեցին վերամշակող արդյունաբերության արտադրանքների ծավալներն ու եկամուտները՝ ունենալով որոշակի բացասական հետևանքներ երկրի տնտեսության համար: Այստեղից էլ առաջացել է «Յուանդական հիվանդություն» հասկացությունը, որի հետ կապված անհրաժեշտ ենք համարում համառոտակի ներկայացնել «հիվանդագին» այս տնտեսական երևույթի բուն երթյունն ու բացասական էֆեկտները կամ հետևանքները:

«Յուանդական հիվանդությունը» բացասական հետևանքներ է ունենում ազգային տնտեսության վրա, որն արտահայտվում է հետևյալ կերպ: Եթե երկիրը հարուստ է որևէ բնական ռեսուրսով (նավք, գազ և այլն), ապա դրա արդյունահաննան ավելացումն ու արտահաննան ծավալների մեծացումը երկարաժամկետում հանգեցնում են ներդրումային (ինվեստիցիոն) ռեսուրսների հոսքի ավելացմանը դեպի հանքարդյունահանող ոլորտ, որի հետևանքով վերամշակող արդյունաբերության արտադրումը և դրա արտահաննան ծավալներն ու եկամուտները կրծատվում են: Այլ կերպ, երկրի ներուժն ուղղելով տվյալ ոլորտի կամ ճյուղի օարգացմանը՝ հետագայում ռեսուրսների սահմանափակվածության պարագայում կարող է հանգեցնել տվյալ ճյուղի, ոլորտի արտադրության և արտահաննան ծավալների կրծատմանն ու տնտեսության անկանանը:

Տնտեսության հումքային հատվածի բուռն օարգացումն ու դրա արդյունքների արտահաննան

ծավալների մեծացումը հանգեցնում են արտադրույթի լրացուցիչ ներկուաքի, որի արդյունքում ազգային արժույթի փոխարժեքը բարձրանում է, իսկ արտադրույթինը՝ նվազում: Դրա հետևանքով վերամշակող արդյունաբերության միջունակությունը համաշխարհային շուկայում նվազում է, արտահանումը կաշկանդվում է: Երկարաժամկետում տնտեսության վերամշակող հատվածի զարգացման տեսաբերի նվազման հետևանքով գործազրկությունն աճում է, ավելացված արժեքի ծավալը փորձանում է (տնտեսության հումքային հատվածը ավելացված արժեքի ավելի փոքր ծավալ է ստեղծում, քան վերամշակող հատվածը), ներմուծումն ավելանում է, զուտ արտահանումը փորձանում է, և վերջնական ցուցանիշով երկրի ՅՆԱ ծավալները հնարավորից փոքր են լինում:

Ժամանակին «հուանդական հիվանդության» ախտանիշներ են ի հայտ եկել Սորվեգիայում, Մեծ Բրիտանիայում, Մեքսիկայում, Սաուտյան Արաբիայում, Ռուսաստանում և այլ երկրներում: Մասնավորապես, դա արտահայտված է Ռուսաստանում, որի արդյունահաննան ծավալի կեսից ավելին էներգակիրներն են: Տնտեսության միակողմանի, հատկապես՝ հումքային ուղղվածությամբ գերակազարգումը, նաև այլ բացասական հետևանքներ ունի: Օրինակ, ակնհայտ փաստ է, թե նավթի համաշխարհային գնի կրկնակի կրծատումը, պղնձի գնի գրեթե 40%-ով կրծատումը ինչպես են անդրադարձնում Ռուսաստանի, Չայաստանի և Չինաստանի տնտեսությունների վրա:

ՏՐԱՆՍ-ԽԱՂԱՂՈՎԿԻԱՆՈՍՅԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՁԵՎԱՎՈՐՎՈՒՄ

2015 թ. հոկտեմբերի 5-ին հայտարարվեց «Տրանս-խաղաղովկիանոսյան համագործակցության համաձայնագրի (TPP)» նախաստորագրման մասին, ըստ որի նախատեսվում է ազատ առևտոր ստեղծում և մաքսատորթերի փոխադարձ վերացում կամ նվազեցում Ամերիկա և Ասիա մայրացմանը 12 երկրների միջև:

Այս համագործակցության անդամներ են դառնում ԱՄՆ-ը, Կանադան, Մեքսիկան, Պերուն, Չիլին, ճապոնիան, Մալայզիան, Նոր Զելանդիան, Բրունեյը, Սինգապուրը, Վիետնամը, Ավստրալիան: Ապագայում համաձայնագրին կմիանան նաև Կոլումբիան, Ֆիլիպինները, Թաիլանդը, Ինդոնեզիան և Հարավային Կորեան:

Առաջմն կարելի է կանխատեսել, որ այս համագործակցությունը որոշակիորեն կրուլացնի Չինաստանի և Ռուսաստանի ազդեցությունը այդ տարածաշրջանում:

Դավելենք, որ Տրանս-խաղաղովկիանոսյան գործընկերությունը կվերահսկի գլոբալ առևտոր 40%-ը: Այս 12 երկրների ամբողջական ՅՆԱ-ն գերազանցում է 28 տրլն դոլարը, որը գրեթե համաշխարհային ՅՆԱ-ի 40%-ն է կազմում:

«ՇԱՆՐԱՅԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ» ԻՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆ Ե

Ինչպես հայտնի է, համաշխարհային տնտեսության և քաղաքականության գլոբալ հիմնախնդիրների կարգավորման գործում որոշիչ դեր են խաղում «Մեծ յոթնյակի» երկրների ղեկավարների որոշումները, որը մինչև վերջերս «Մեծ ութնյակ» էր կոչվում, քանի որ մասնակից էր նաև Ռուսաստանը:

Ռուսաստանին «Մեծ ութնյակից» մեկուսացնելը և ուկրաինական հայտնի դեպքերի հետ կապված նրա դեմ տնտեսական պատժամիջոցների կիրառումն ավելի անհրաժեշտ են դարձնում ոչ միայն «Մեծ յոթնյակին», այլև Եվրոպակիությանը հակալիքի հանդիսացող տնտեսական համագործակցության կառույցների ստեղծումն ու զարգացումը, որի նախաձեռնողը Ռուսաստանն է: Մասնավորապես խոսքը «Շանհայի համագործակցության կազմակերպության» («ՇՀԿ») գործունեության մասին է, որը, ինչպես վկայում է 2015 թ. հուլիսին Ռուսական ԲՐԻԿՍ-ի համատեղ համաժողովը, ձևավորում է համաշխարհային տնտեսության քավականին աղդեցիկ բներ՝ ի հակալիք Եվրոպակիության:

«ՇՀԿ»-ի կազմում են Ռուսաստանը, Չինաստանը, Դրջաստանը, Ղազախստանը, Տաջիկստանը, Ղնդկաստանը, Պակիստանը: Յեռանկարային ու ստրատեգիական համագործակցության առումով, փաստորեն, BRICS-ը, Եվրասիական տնտեսական միությունը և «Շանհայի համագործակցության կազմակերպությունը» կղառնան համատեղ շահեր ու հետաքրքրություններ ունեցող կառույցներ:

Ի՞նչ է կամավոր կենսաթոշակազին ԲԱՐԱԴՐԻՉԸ

Հայաստանում կամավոր կուտակային կենսաթոշակային բաղադրիչը գործում է 2011 թվականի հունվարի 1-ից, որին նաև կարող են լինել 16 տարին լրացած անձինք: Այսինքն, պարտադիր կենսաթոշակային բաղադրիչից բացի, որի կիրառությունը ժամանակավորապես դադարեցված է, գոյություն ունի նաև կամավոր կենսաթոշակային բաղադրիչ: Կամավոր կենսաթոշակային բաղադրիչից մասնակից կարող է լինել ցանկացած անձ անկախ այն հանգամանքից՝ պարտադիր կուտակային և բաշխողական կենսաթոշակային բաղադրիչի մասնակից է, թե ոչ: Անձի օգտին կամավոր կուտակային վճար կարող են կատարել նաև գործատուները:

Կամավոր կենսաթոշակային բաղադրիչին մասնակցող անձն օգտվում է եկամտային հարկի արտոնություններից: Մասնավորապես, անձի եկամտային հարկով հարկման ենթակա եկամուտը նվազեցվում է մինչև 5%-ի չափով:

Եթե գործատուները կամավոր կուտակային վճարներ կատարեն իրենց աշխատողների օգտին, ապա գործատուի հարկվող շահութը որոշելիս նրա համախառն եկամուտը կնվազեցվի յուրաքանչյուր վարձու աշխատողի համար գործատուի կատարած կամավոր կուտակային կենսաթոշակային վճարուների 50%-ի չափով, քայլ ոչ ավելի, քան տվյալ վարձու աշխատողի աշխատանքի վարձատրության 2,5%-ի չափով: Այսինքն, գործատուն շահութահարկ չի վճարի վարձու աշխատողի օգտին կատարված կամավոր կուտակային վճարների՝ տվյալ վարձու աշխատողի աշխատանքի վարձատրության 7,5%-ը չգերազանցող մասի համար:

BRICS-Ի ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱՎՐԻՉՆԵՐԸ

Ներկայում BRICS-ի անդամ երկրները (Բրազիլիա, Ռուսաստան, Չինաստան, Հարավաֆրիկյան Հանրապետություն) գրադեմուն են երկրագնդի տարածքի 26%-ը, բնակչության 42%-ը, համաշխարհային ՀՆԱ-ի 27%-ը: Այս երկրների տնտեսությունների միությունը պատճենական է ազգային համագործակցության կազմակերպությունը» կղառնան համատեղ շահեր ու հետաքրքրություններ ունեցող կառույցներ:

BRICS-ի անդամ երկրների հիմնական տնտեսական բնութագրիչներն ունեն հետևյալ պատկերը:

Մակրոտնտես. ցուցանիշները 2015 թ. դրությամբ	ԵՐԿՐՆԵՐԸ				
	Բրազիլիա	Ռուսաստան	Չինաստան	Հինաստան	ՀԱՅ
ՀՆԱ-ն(դոլարի գնողունակության պարիտետով (համաշխարհայանը), (մլրդ դոլարով)	1,508	3,607	3,265	17,6	0,373
Բնակչությունը(մլն մարդ)	200,4	146,2	1252	1357	52,9
Երկրի տարածքը (մլն կմ ²)	8,5	17,1	3,2	9,5	1,2
Արտահանումը (%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ)	12,6	28,4	24,8	26,4	31,1
Ներմուծումը (%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ)	15,0	22,5	28,4	23,8	34,0
Տնտեսական աճը (%-ով կանխատես.)	0,7	0,2	7,5	7,3	2,0
Գործազրկությունը (%-ով աշխատունակ. նկատմամբ)	6,7	5,7	3,6	4,0	26,4
Ինֆլյացիան (%-ով 2015 թ սկիզբ)	8,1	8,3	5,7	1,2	4,5

ՈՐՔԱՆ ԿԼԻՆԵՆ ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ՀԱՐԿԻ ՆՈՐ ԴՐՈՒՅԹԱՎԱՓԵՐԸ

ՀՀ Կառավարությունն Ազգային ժողովի քննարկմանն է ներկայացրել «Ակցիզային հարկի մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու նախագիծ, որի համաձայն նախատեսվում է կիրառել ակցիզային հարկի նոր դրույթաչափեր:

Դրանք նախկինի հետ համեմատելու համար ներկայացնում ենք հետևյալ այլուսակը.

Ակցիզային հարկի օբյեկտ ապրանքատեսակը	Հարկի գործող դրույթաչափը	Հարկի նախատեսվող դրույթաչափը
օլի	30% 1 լիտրի համար, բայց ոչ պակաս 500 դրամից	55% 1 լիտրի համար, բայց ոչ պակաս 550 դրամից
ֆիլտրով սիգարետ	5000 դրամ 1000 հատի համար	5500 դրամ 1000 հատի համար
առանց ֆիլտրի սիգարետ	1400 դրամ 1000 հատի համար	1540 դրամ 1000 հատի համար
սիգար	550 000 դրամ 1000 հատի համար	605 000 դրամ 1000 հատի համար
դիզվառելիք	10%, բայց ոչ պակաս 32 500 դրամից, 1լտ.-ից	35000 դրամ
բենզին	112 000 դրամ	120000 դրամ
խոտացված գազ	չի գանձվել	8330 դրամ հզր մ ³ -ից

Մեր ընթերցողներին հիշեցնենք, որ ակցիզային հարկը անուղղակի հարկատեսակ է, որը, փաստորեն, վճարում են սպառողները, քանի որ այն ներառվում է ակցիզով հարկվող ապրանքատեսակների գնի մեջ: Ակցիզային հարկը նաև ռեգրեսիվ հարկ է, քանի որ մեծ եկամուտ ունեցողի նկատմամբ այն ավելի փոքր տոկոսային մաս է կազմում, քան փոքր եկամուտ ունեցողի:

Ակցիզային հարկի նշված դրույթաչափերի կիրառման արդյունքում ՀՀ Կառավարությունը կանխատեսում է, որ այն կնպաստի 9 մլրդ դրամով պետք ունեցել եկամուտների ավելացմանը (օրենքի նախագիծը ժամանակավորապես հանվել է քննարկումից):

ԳԻՏԵ՞Ք ՈՐ

ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության ամփոփ տվյալներով 2015 թ. առաջին կիսամյակում պարենային նվազագույն զամբյուղի արժեքը մեկ անձի հաշվով Հայաստանուն կազմել է 33 665 դրամ, իսկ նվազագույն սպառողական զամբյուղի արժեքը՝ 59 588 դրամ: Այլ կերպ ասած՝ 4 հոգանոց ընտանիքի ամսական եկամուտը, պարենային նվազագույն պահանջնունը բավարարելու համար, առնվազն պետք է 135 հզր դրամ կազմի, իսկ նվազագույն կենցաղային պայմաններով ապրելու համար՝ շուրջ 240 հզր դրամ:

Հավելենք՝ Հայաստանում նվազագույն աշխատավարձը 2015 թ. հուլիսի 1-ից սահմանված է 55 հզր դրամ, իսկ միջին աշխատավարձը կազմում է մոտ 182 հզր դրամ:

ԱՍԵՆԱԲԱՐՁՐ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐՈՎ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ

Գաղտնիք չէ, որ ամենաբարձր վարձատրվողներից են նշանավոր ու բարձրակարգ դերասանները: Դրա մասին է վկայում հեղինակավոր Forbes պարբերականի հրապարակած 2014 թ. ամենաշատ եկամուտ ստացած դերասանների վարկանիշային հետևյալ այլուսակը (մլն դոլար):

1. Ռոբերտ Դաունի Կրտսեր՝ 80
2. Ջեքի Չան՝ 50
3. Վին Դիզել՝ 47
4. Բրենդլի Կուլպեր՝ 41,5
5. Ադամ Սենդլեր՝ 41
6. Ամիտարի Բաչչան՝ 33,5
7. Սալման Ջամ՝ 33,5
8. Ակշհր Կումար՝ 32,5
9. Մարկ Ուոլբրեդ՝ 32,0
10. Դուեյն Ջոնսոն՝ 31,5
11. Ջոնի Շեպ՝ 30
12. Լեոնարդո դի Կապրիո՝ 29
13. Քրիս Ջամսուորթ՝ 27
14. Դամիել Թրեյվ՝ 27:

ՀՀ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԵՆՔՆԵՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԻճԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հարկերի կայունությունն ընդհանրապես հարկային համակարգի գործունեության կարևոր սկզբունքներից է, որը հարկատուների շրջանում վստահություն է առաջացնում հարկային համակարգի, ապագայի հանդեպ և նպաստում է գործարար ակտիվության բարձրացմանը երկուում: Հարկային օրենքների հաճախակի փոփոխությունները, ընդհակառակը, հնարավորություն չեն տալիս տնտեսավարողներին երկարաժամկետ հատվածում կառավարել իրենց բիզնեսի ռիսկերը, գնահատել հետագա գործունեության տնտեսական նպատակահարմարությունը, որն էլ բացասական սպասուների պատճառով հանգեցնում է նոր ինվեստիցիաների նվազմանն ու գործարար ակտիվության բուլացմանը:

Մեր հանրապետությունում, մասնավորապես սկսած 2008 թվականից, բազմաթիվ փոփոխություններ են կատարվել ստորև նշված օրենքներում (անգամ):

- Պետական տուրքի մասին՝ 77
- Ավելացված արժեքի հարկի մասին՝ 39
- Լիցենզավորնան մասին՝ 34
- Շահութահարկի մասին՝ 30
- Մաքսային օրենսգրքում՝ 22
- Իրավաբանական անձանց պետական գրանցման մասին՝ 15
- Հարկային ծառայության մասին՝ 14
- Եկամտահարկի մասին՝ 14
- Ակցիզային հարկի մասին՝ 13
- Հաստատագրված վճարների մասին՝ 12
- Գույքահարկի մասին՝ 11
- Հավելյան դրամարկղային մեքենաների կիրառման մասին՝ 11
- Տեղական տուրքերի և վճարների մասին՝ 9
- Ջողի հարկի մասին՝ 5
- Արտոնագրային վճարների մասին՝ 5
- Շրջանառության հարկի մասին՝ 4

Հավելենք, որ շրջանառության հարկի և ակցիզային հարկի օրենքների առաջիկա փոփոխությունների նախագծերը քննարկման գործընթացում են:

ՀՊՏՀ ԳԻՏԵՍՈՐՅՈՒ ՆԻՍՏՈՒ.

ամփոփեցին արդյունքներ, հաստատվեցին կանոնակարգեր

Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի նիստերի սրահում ՀՊՏՀ ռեկորդ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Արյուանի գլխավորությամբ սեպտեմբերի 30-ին կայացավ գիտական խորհրդի՝ 2015-2016 ուսումնական տարվա առաջին նիստը:

Գիտական խորհրդող որոշեց իր աշխատաքան սկսել օրակարգվ նախատեսված երկրորդ՝ դոցենտի գիտական կոչումներ շնորհելու մասին հարցից, որը ներկայացրեց մրցության հանձնաժողովի նախագահ Սուրեն Գևորգյանը: Վերջինս խոսեց թեկնածուների մասնագիտական ու գիտական գործունեության մասին: Արյունքում գիտական խորհրդող փակ, զարդարել քվեարկությամբ և ձայների բացարձակ մեծամասնությամբ որոշեց դիմել Բարձր դագույն որակավորման հանձնաժողով՝ ֆիզդաստիարակության, արտակարգ հրավիճակների և քաղաքաշտպանության ամբիոնի դասախոս Ելիանորա Գրիգորյանին, կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ Լիանա Շայրապետյանին, Փինանսների ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Միքայել Գյուլասարյանին, մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Արմենիկ Զանջյանին, բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Անահիտ Աղանայանին, իրավագիտության և քաղաքագիտության ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Վարդան Արյուանին դոցենտի գիտական կոչում շնորհելու հայցով:

Այնուհետև օրակարգվ նախատեսված երկու հարց ներկայացրեց ռեկտոր Կորյուն Արյուանը. ««Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան» պետական ոչ առևտորային կազմակերպության գիտական խորհրդի կանոնակարգը քննարկելու և հաստատելու մասին» և ««Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան» պետական ոչ առևտորային կազմակերպության ֆակուլտետի օրինակելի կանոնադրությունը քննարկելու և հաստատելու մասին»: Գիտխորհրդի քննարկմանը ներկայացված վերոնշյալ երկու փաստաթերթի հիմնադրույթների շորջ հնչեցին առաջարկություններ, լրացումներ, որոնք պարզաբանեց ՀՊՏՀ իրավաբանական բաժնի պետ Գայանե Տոռոզյանը: Խորհրդող որոշեց առաջարկությունների հիմն վրա լրամշակելու հաստատել նշված կանոնադրությունները, ինչպես նաև գիտական խորհրդի 2015-2016 ուսումնական տարվա առաջին կիսամյակի աշխատանքային պլանը:

2014-2015 ուսումնական տարվա երկրորդ կիսամյակի քննաշրջանի արդյունքների մասին գեկուցմանը ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միհրդատ Շարությունյանը ըստ կրթածերի, կուլտսերի, ֆակուլտետների ներկայացրեց կիսամյական աշխատանքային պլանը:

յին տվյալները, կատարեց համեմատականներ և խորհրդողի ուշադրությունը հրավիրեց առկա ձեռքբերումների և թերությունների վրա: Օրակարգի հաջորդ կետին նույնպես անդրադարձավ ուսումնակազմակերպական աշխատանքների գծով պրոռեկտորը՝ իր գեկուցման մեջ արտացոլելով ավարտական աշխատանքների և մագիստրոսական թեզերի պաշտպանության արդյունքները և կանգ առնելով անհրաժեշտ հետևողունների վրա, որոնք պահանջվում է բարեկամ նշված գործընթացները:

Այս առնչությամբ ռեկտոր Կորյուն Արյուանը շնչտադրեց ու կարևորեց հստակ հանձնարարականների մշակումը և պարտականությունների կատարման ուղղությամբ խստագույն վերահսկողության իրականացումը:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման նպատակով գիտական թեմաների հայտերը երաշխավորելու մասին գեկուցեց գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր: Գիտխորհրդող նշանային քերարկությամբ ընդունեց ներկայացված հարցերի վերաբերյալ որոշումների նախագծերը:

Օրակարգի հաջորդ հարցը՝ «Գիտական խորհրդի 2014 թվականի մարտի 26-ի նիստում (արձանագրություն N 5) հաստատված «Գիտառատմանական խմբերի հետազոտական նախագծերի մրցույթի վերաբերյալ կանոնակարգում» փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» նույնպես ներկայացրեց գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտորը: Գիտխորհրդող նշանային քերարկությամբ ընդունեց ներկայացված հարցերի վերաբերյալ որոշումների նախագծերը:

Ընթացիկ հարցերի ներքո լսվեցին և հաստատվեցին ատենախոսությունների թեմաներ և գիտական դեկավարներ, իրատարակության երաշխավորվեցին ուսումնական ձեռնարկներ և մենագրություններ, մասմավորապես՝ ՀՊՏՀ իրավագիտության և քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Լյոււրա Մեհրաբյանի, դոցենտներ Գառնիկ Սուլիմայանի, Նազելի Սուլիմայանի, ասիստենտներ Սասուն Գրիգորյանի և Միքայել Խաչատրյանի «Տնտեսական իրավախախտումների պատասխանատվությունը» ուսումնական ձեռնարկը, ֆինանսների ամբիոնի նախակին պրոֆեսոր Կառլեն Արգարյանի և ամբիոնի հայցորդ Կարեն Արգարյանի «Կորպորատիվ ֆինանսներ» ուսումնական ձեռնարկը, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Յովետի Աղաջանյանի «Տնտեսագիտության տեսություն» (մաս II)» ուսումնական ձեռնարկը, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի դոցենտ Վարդան Վլասյանի «Ցանցային տնտեսություն» մենագրությունը:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ



ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՄԻԶԱՎԱՅՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԱՌԱԿԱՆ ԱԲԻ ՎՐԱ

Քայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանը Հարավային Կովկասում Շվեյցարական համագործակցության գրասենյակի աջակցությամբ «Քայաստանում ներառական աճի խթանման քննարկումների հարթակի ստեղծում» ծրագրի շրջանակներում ՀՊՏՀ միջազգային ծրագրերի կենտրոնում օգստոսի 6-ին անցկացրեց հերթական կլիր սեղան-քննարկումը «Մրցակցային միջավայրի, արտահանման և ներմուծման ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության ներառական աճի վրա» խորագրով: Նշված ծրագրի շրջանակներում այն թվով 9-րդն էր:

Միջոցառմանը մասնակցում էին ՀՊՏՀ ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, ծրագրի կառավարման խումբը՝ ղեկավար Ներսես Գևորգյանի գլխավորությամբ, համալսարանի պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներկայացուցիչներն ու ուսանողները, ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության և Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի ներկայացուցիչներ՝ որպես ոլորտի պատասխանատուներ, փորձագետներ:

Բացման խոսքում ծրագրի կառավարման ղեկավար Ներսես Գևորգյանը, շնորհակալություն հայտնելով մասնակիցներին՝ հրավերն ընդունելու համար, նշեց, որ ծրագիրն ուղղված է հասարակությանը հուզող արդիական հարցերի քննարկմանը՝ կիզակետում ունենալով ներառական տնտեսության զարգացման տեսլականը Քայաստանում:

Թենայի շուրջ որպես հիմնական գեկուցողներ հանդես եկան ՀՊՏՀ միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի վարիչի ժամանակավոր պաշտոնակատար, տ.գ.թ., դոցենտ Գրիգոր Նազարյանը և նույն ամբիոնի դասախոս՝ տ.գ.դ., դոցենտ Դավիթ Քախվերդյանը:

Գրիգոր Նազարյանն իր խոսքում մասնավորապես նշեց, որ ՀՀ տնտեսության մրցունակության և արտահանման ներուժի իրացման մասով կոռուպցիան, հարկային վարչարարությունը, հարկային

դրույքաչափերը, կառավարչական բյուրոկրատիայի անարդյունավետությունը, աշխատողների որակավորման ցածր մակարդակը մնում են այն հիմնախնդիրները, որոնք էականորեն խոչընդոտում են Հայաստանի մրցունակության բարձրացումը: Մակրոտնտեսական բնույթի գործոնների թվին, որոնք հանգեցրել են ՀՀ մրցունակության համարվի անկմանը, դասվում են ազգային խնայողությունների ցածր մակարդակը, աճող պետական պարտքը, գնաճի բարձր մակարդակը և այլն: Ընդ որում, ամենալուրջ հիմնախնդիրը, որ առկա է այս ոլորտում, նորարարությունների և տեխնոլոգիական պատրաստվածության ցածր մակարդակն է: Դրա համար, Գրիգոր Նազարյանի խոսքով, նախնառաջ անհրաժեշտ է ստեղծել մրցակցային միջավայր, սրել մրցակցությունը ՀՀ շուկայում, որը կստիպի ընկերություններին՝ ներդնելու նոր տեխնոլոգիաներ՝ ապրանքները շատ ավելի ցածր ծախսերով արտադրելու համար:



Ըստ Դավիթ Քախվերդյանի՝ այս առումով խիստ արդիական են դառնում բուհական ոլորտի մրցունակության բարձրացման հիմնահարցերը, քանի որ կրթության և բարձրորակ մասնագետների պատրաստման ու որակավորման բարձրացման հիմնական օղակը բուհն է, որը տնտեսությունն ապահովում է բարձրակարգ մասնագետ կադրերով:

Անդրադարձությունում ՀՀ արտահանման հնարավորությունների ընդլայնմանը՝ բանախոսը արդիական և բավականաչափ իրատեսական համարեց բարձրագույն կրթության և հարակից ճյուղերի զարգացումը և որա հիմնա վրա տեղեկատվական հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիական գարգացումը, բարձր տեխնոլոգիական և գիտատար ապրանքների արտադրությունը և արտահանումը, քանի որ նման ապրանքների արտահանումը էականորեն չի տուժում ճգնաժամային իրավիճակներում, ինչպես դա տեղի է ունենում հումքային ապրանքների արտահանումից կախված լինելու դեպքում:

Օգոստոսի 14-ի քննարկման թեման և ուշագրավ էր՝ «Դատահիրավական գործընթացներ և հանրային վստահություն»։ Կլոր սեղան-քննարկմանը մասնակցում էին ՀՊՏՀ ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, համալսարանում ծրագրի կառավարման խումբը՝ ղեկավար Ներսես Գևորգյանի գլխավորությամբ, ՀՀ Կառավարության առջներ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտի «Գեղեցիկա և քարտեզագրություն» ՊՈԱԿ-ի ներկայացուցիչներ, «Հյուսիսային պողոտա» ծրագրում ազդեցության ենթարկված և տուժած անձինք, ՀԿ-ների ներկայացուցիչներ, ճարտարապետաշինարարական համալսարանի դասախոսներ, ՀՊՏՀ դասախոսներ, ուսանողներ։

Հիմնական գեկուցողներն էին տ.գ.թ., դոցենտ,

ԴԱՏԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՎԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանի դասախոս Վարագիան Հովհաննիսյանն ու «Գեղեցիկա և քարտեզագրություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության GIS ստորաբաժնման պետ Արամ Ստեփանյանը։ Առաջին բանախոսը հանդես եկավ «Էքսպրոպրիացիան և նրա դերը հասարակական, սոցիալական կյանքում», իսկ երկրորդը՝ «Հարկադիր օտարման ինստիտուտի կայացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում. գերակա հանրային շահ ճանաչված տարածքները» թեմաներով գեկուցումներով, որոնք ընդարձակ անդրադարձ էին էքսպրոպրիացիա կամ հարկադիր օտարում քաղաքական իրավունքին։

Ներկայում շարժական գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքը չի կարող լինել էքս-

պրոպրիացիայի առարկա, իսկ ինչ վերաբերում է այլ գույքային իրավունքներին, բացի սեփականությունից, ապա դրանք նույնպես օտարվում են էքսպրոպրիացիայով, բայց ոչ իրենք իրենցով, այլ օտարվող անշարժ գույքի հետ անմիջական կապի արդյունքում։ Բացի սեփականության իրավունքի օտարումից, անշարժ գույքի վրա կարող են կիրառվել այդ իրավունքի սահմանափակումներ, որոնք ևս իրացվում են էքսպրոպրիացիայի միջոցով։ Սահմանափակումները կարող են լինել ժամանակավոր կամ մշտական։ այս գաղափարները շեշտադրվեցին բանախոսների ելույթներում՝ միաժամանակ անդրադառնալով այն հանգանքներին, թե ինչպես է էքսպրոպրիացիան իրականացվում Ռուսաստանում, Ֆրանսիայում և Հայաստանում։ Ընդգծեց, որ առաջին դեպքերը Հայաստանում գրանցվեցին 2000-2001 թվականներին, երբ Հայաստանի Կառավարությունը Երևանի կենտրոնը վերակառուցելու համար սկսեց իրականացնել «Հյուսիսային պողոտայի» կառուցման հսկայական ծրագիրը։

Հանդիպումն ուղեկցվեց քննարկումներով, խոսք ասացին ինչպես ծրագրերում ընդգրկված անձինք, այնպես էլ գնահատող ընկերություններից ներկայացուցիչներ։ Բացի դրանից, ելույթ ունեցած տուժած անձինք, որոնք հիմնականում դժգոհություններ են հայտնում փոխհատուցման չափերից, գործընթացի անկատարությունից և սեփականության նկատմամբ քաղաքացիների իրավունքի խախտումներից։

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ



Մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի մարքեթինգ մասնագիտության երկրորդ կուրսի ուսանողության հասմիկ Մակարյանը մեր ամսագրի ավանդական խորագրի հիացմունքի արժանի հերթական ուսանողության է, հետաքրքիր մի կերպով՝ օժտված բազմապիսի հետաքրքրություններով, համարձակ ու նախաձեռնող:

Նրա մասին դեռ անցյալ ուսումնական տարվա ընթացքում մեզ պատմել էր մարքեթինգի ամբիոնի վարիչ, տնօւսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Արարատ Զաքարյանը, ով մեծ ուշադրությամբ ու գորովով հետևում է ուսանողների ուսմանը, հետաքրքրությունների ծնավորմանն ու զարգացմանը: Մի անգամ էլ համալսարանական բակում հասմիկի ելույթը ամրագրել էր լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի լուսանկարչի խցիկը, և լրագրողն էլ նյութ էր պատրաստել, թե ինչպես են հերթական քննության հաջող պարագաները կիրառի նվազակարգությամբ, երգ ու խաղով նշում հասմիկն ու իր համակուրսեցիները:

ԿԻԹԱՆԻՑ՝ ԱՆԲԱԺԱՆ

Եվ ահա մեր նոր հերոսուհու «ճեպանկարը»:

Միջնակարգ կրությանը զուգահեռ՝ սովորել է Ստեփան Ջրաշյանի անվան երաժշտական դպրոցի կիրառի դասարանում: Ջրաղվել է պրոֆեսիոնալ բասկետբոլով:

Country, indfolk և indrock երաժշտական ոճերի սիրահար է: Նվազում է դաշնամուր շրթհարմնն, դափ, կիթառ: 4 տարի առաջ քույրիկի հետ միասին մտահղացել են ստեղծել երաժշտական խումբ, և արդեն շուրջ մեկ տարի է, երազանքը ոչ միայն մարմին է առել, այլև դուրս է եկել մի նոր ուղեծիր:

– Հասմիկ, անցած մեկ տարվա ընթացքում քո կատարումները շատերն ունենում են համալսարանական միջոցառումներում, որոնցում աչքի են ընկել ու ճանաչվել: Բայց, փաստորեն, գործունեության շրջանակն օրեցօր ընդլայնվում է. մանրամասնիր, խնդրեմ:

– Ես ու քույրս երաժշտությամբ տարված ենք վաղ հասակից, նույն երաժշտական ճաշակն ունենք (եվ ոչ միայն՝ երաժշտական): Նա ամերիկագետ-լեզվագետ է, այժմ մարքեթինգ է ուսումնասիրում, եվրոպական երիտասարդական խորհրդարանի («European Youth Parliament») անդամ է, և մի գեղեցիկ օր տեղեկացանք, որ կազմակերպությունը հաշվետու համերգ է նախապատրաստում և իրավիրում է շնորհալիների: Ի դեպքում գեղեցիկ ձայն ունի, և որոշեցինք մեկ երգով հանդես գալ: Կատարեցինք մեր ավանդական «Home» երգը: Այն indfolk ոճում է, սոլոցով է սկսվում և հավանաբար դրա համար էլ միանգամից գրավեց հանդիսանեսի ուշադրությունը: Համերգից հետո առաջարկեցին ակումբում հանդես գալ: Այնուհետև հրավեր ստացանք մեր ընկերների կողմից, որոնք ակումբներում աշխատելու փորձ ունեն. նրանք էլ առաջարկեցին stand սր հումորային նախագծի երաժշտական ընդհանուրում ելույթ ունենալ: Այժմ քույրիկիս հետ միասին

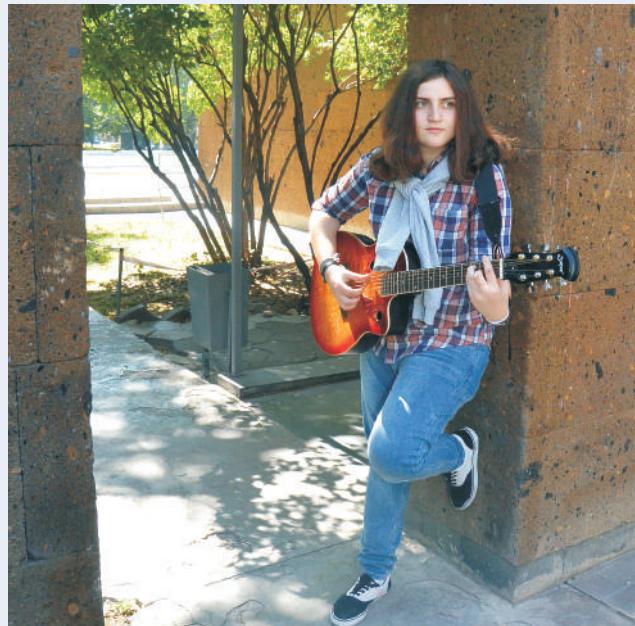
աշխատում ենք և համատեղում ենք հաճելին օգտակարի հետ: Նաև երգեր ենք գրում, ինքը՝ բառերը, ես՝ երաժշտությունը:

– *Մի քանի գործիք ես նվազում՝ դափ, շրթհարմոն, կիթառ, դաշնամուր: Ինչո՞վ է պայմանավորված այդ ընտրությունը, արդյո՞ք ծեր նախասիրած ոճի թելադրանքն է:*

– Ավելի շուտ երաժշտական գործիքներին տիրապետելու է պայմանավորել երաժշտական նախասիրությունը, ապա նաև այդ գործիքավորմանը երաժշտություն գրելու:

– Կարծես թե, երաժշտական ճաշակն ու նախապատվությունը ծեղ ուղղորդում են դեպի օտարալեզու և օտարահունչ արվեստ: Ի՞նչ կասես հայերեն ու հայեցի երգելու մասին:

– Իհարկե, հայերեն էլ ենք երգում: Ես նաև մեր համալսարանի ուսանողական խորհրդի անդամ եմ, և օրերից մի օր ընկերներս ինձ հանձնարեցին գրել Գարեգին Նժդեհին նվիրված ռազմահայրե-



նասիրական երգ: «Երգ հայերենասերի» այն կոչվեց, բառերի հերինակը Սերգեյ Խալաթյանն է, նա հիմա ծառայում է հայոց բանակում: Երգի պրեմիերան կայացավ «Ամուկվա» կինոթատրոնում՝ ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի 20-ամյակի հորելյանական միջոցառումները: Այժմ վերջնական գործիքավորումն ենք կատարում:

– *Ի՞նչը քեզ քերեց ուսանողական խորհուրդ և ի՞նչն է քեզ պահում այստեղ:*

– Իրադարձությունների կենտրոնում լինելու, ակտիվ հասարակական կյանքով ապրելու գծոտումը: Մեր ուսանողական խորհրդում հրաշալի մրնոլորտ է ընկերական, փոխօգնության, այստեղ ստեղծագործելու ցանկություն է առաջանում: Մեկ տարի եմ ուսխորհրդական, և այդ ընթացքը հագեցած ու անշափ հետաքրքրական է անցել: Ելույթներ են ունեցել ուսանողական աշուն, գարուն ու ամառ փառատոններում, մասնակցել եմ արշավների, այս ամառ մեկշաբարյա անմոռանալիու գերակտիվ հանգիստ են անցկացրել «Տնտեսագետ» մարզառող-

ջարանում, մասնակցել եմ մարզական խաղերին:

– Այժմ անդրադառնանք մարզուիի Դասմիկ Մակարյանին:

– Մարզաձևը, որին սիրահարված եմ, բասկետբոլն է, չորս տարի շարունակ հետևողականորեն մարզվել եմ, սակայն մի շրջան թողեցի: Հիմա մարզումներս վերսկսել եմ համալսարանական հավաքականում:

– Իսկ ի՞նչ «ճակատագիր» է վիճակված տնտեսագիտությանը՝ մարզերինդին:

– Մասնագիտությունս ոչ մի դեպքում չի անտեսվում, ավելին՝ այն ինձ շատ է գրավում, և ես աշխատում եմ լավ ստվորել: Ինչպես կարող եմ լավ չուվորել, երբ ինձ դասավանդում են շատ բանինաց դասախոսներ ու լավ մարդիկ, որոնք շատ են սիրում և իրենց առարկան, և իրենց ուսանողներին:

– Ենթադրում եմ, որ այլ նախասիրություններ էլ կումենա, եկ բացահայտեմք նաև դրամք:

– Ընթերցանությունը, եթե կարելի է այն նախասիրություն համարել: Նայ գրականության՝ դպրոցական ծրագրով հանձնարարվող հեղինակներին հիմնականում կարդացել եմ: Այժմ ավելի շատ կարդում եմ իմ հոգուն ու նախասիրություններին հարազատ գրքեր: Սիրում եմ կարդալ դետեկտիվ և գիտաֆանտաստիկ գրականություն՝ Կոնան Շոյ, Արթուր Ռեյնբոու, Ջեյն Օսթին: Պոեզիայի հանդեպ առանձնակի մեծ սեր չունեմ:

– Դասմիկ, ինչպիս սկզբուագրես քեզ:

– Նպատակավաց եմ ու աշխատասեր, հետևողական եմ, չեմ բավարարվում ձեռքբերումներով, ձգտում եմ առաջ: Մրանք հավանաբար իմ մեջ ապրող մարզիկի հատկանիշներն են, որոնք օգնում են ինձ ամենուրեք՝ և ուսման մեջ, և մարդկային փոխհարաբերություններում: Ու շատ եմ սիրում երաժշտություն, ինձ չեմ պատկերացնում, առանց երաժշտության: Լավ ընկեր եմ ու իրաշալի ընկերներ ունեմ:

– Դասմիկ, հաջողություն քեզ ու ստեղծագործական նորանոր ճանապարհներ:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ



ԴԻՄՈՐԴ - 2015

Դամալրում

2015-2016 ուսումնական տարին համալսարանը սկսել է նոր համալրմանը: Դոկտորերի վերջին հայտնի դարձան նաև հեռակա կրթաձևերի ընդունելության արդյունքները: Այսպիսով, համաձայն ընդունող հանձնաժողովի պատասխանատու քարտուղար Մերի Բադալյանի ներկայացրած տվյալների՝ ՀՊՏՀ առկա ուսուցման բակալավրիատ է ընդունվել 1019, հեռակա բակալավրիատ՝ 276, առկա մագիստրատուրա՝ անվճար՝ 138, վճարովի՝ 203 և հեռակա մագիստրատուրա՝ 247 դիմորդ:

Դամալրումն ավարտված է նաև ՀՊՏՀ գյումրու և Եղեգնաձորի մասնաճյուղերում. Գյումրիում՝ առկա բակալավրիատ՝ 94, հեռակա բակալավրիատ՝ 22, առկա մագիստրատուրա՝ 23, հեռակա մագիստրատուրա՝ 21, Եղեգնաձորում՝ առկա բակալավրիատ՝ 17, հեռակա բակալավրիատ՝ 29, առկա մագիստրատուրա՝ 28:



ՀՊՏՀ ընդունող հանձնաժողովի նախագահ, ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Արյուանի և հանձնաժողովի նախագահի տեղակալ Պարույր Քալանթարյանի գլխավորությամբ հանձնաժողովը մեծ բենվածությամբ աշխատել է մայիսից մինչև նոյեմբեր (բակալավրական ծրագրով առկա ուսուցման դիմորդների, այնուհետև հեռակա բակալավրիատի և առկա (Երկրորդ փուլի) ու հեռակա մագիստրատուրայի դիմորդների հայտագրմանը), ըստ անհրաժեշտության՝ նաև շաբաթ, կիրակի և տոննական օրերին: Ներակա բակալավրիատում, առկա մագիստրատուրայի 2-րդ փուլում, ինչպես նաև հեռակա մագիստրատուրայում հանձնաժողովը կազմակերպել է նաև ընդունելության քննությունները, քննությունների արդյունքների բոլորքարկումը, ընդունելության մրցույթի անցկացումը:

«Տնտեսագետի» հետ գրուցում Մերի Բադալյանն իր շնորհակալական խոսքը հեց ռեկտոր Կորյուն Արյուանին և պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանին՝ ընդունող հանձնաժողովի աշխատանքը արդյունավետորեն ռեկավարելու, համակարգելու և առավելագույնս աջակցելու համար: «Ալանձնակի ցանկանում եմ շեշտով բարենորդ ու գեղագիտորեն հաճելի միջավայրում աշխատելու և դիմորդներին ընդունելու հանգամանքը, քանի որ դիմորդի ծանոթությունը բուհին սկսվում է հենց ընդունող հանձնաժողովից: Այս առումով կարևոր է և միջավայրը, և մարդկային շփումը: Զեմ կարող գոհունակություն չարտահայտել նաև հանձնաժողովի անդամների գործունելության վերաբերյալ: ՀՊՏՀ ընդունող հանձնաժողովի կազմում աշխատել և համալսարանի համալրմանը նպաստել են՝ պատասխանատու քարտուղարի տեղակալ Վաղիս Գրիգորյանը, խորհրդատուներ Յակոբ Սամուչարյանը, Յովիկ Գրիգորյանը, գործազրեներ Լուսինե Յարությունյանը, Աննա Մատինյանը, Վարսիկ Տիգրանյանը, Կարինե Գասպարյանը, Դասմիկ Սաֆարյանը, Արմե Բարդասարյանը, գիմվրական փաստաթերերի պատասխանատու՝ հասուկ բաժնի պետ Մանիկ Կարապետյանը և հանձնաժողովի գանձապահ Ռուգաննա Դայրակենյանը», - ասաց Մերի Բադալյանը:

Քարսամիների գլուխի՝ Որոտնաբերդու,
Քարսամիների ծովնին՝ Ծիծեռնավանք,
Քարսամիների շուրջին՝ երկնքի շերտ,
Քարսամիների շուրջին՝ ցրվեմի դանդ...

Խորքերում գալիք ունեն քարսամիները,
Թիկոնքներին ունեն անտառ ու հերկ...
Միայն մի բան չունեն քարսամիները,-
Քարսամիները չունեն կարսափի երգ:

Համեմ Սական

ՄԱՐՄԻՆ Է ԱՌՆՈՒՄ ՀԱՎԱՏԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ.՝ Այունյաց աշխարհի վեհաշուր զարդ՝ ՈՐՈՏՆԱՎԱՆՔ

Սյունիքը պատմամշակութային հուշարձանների, հայկական ճարտարապետության ուշագրավ նմուշների անօրինակ թանգարան է: Լինելով Հայաստանի գրոսաշրջային խոշոր կենտրոններից՝ Սյունյաց աշխարհը «կանչում» է իր տեսարժան վայրերով, որոնք ոչ միայն գեղատեսիլ են, այլև դրանց պատմությունը բխում է դարերի խորքից՝ առանձնակի խորհրդավորություն և արժեք հաղորդելով այդ վայրերին:

Միջնադարյան հայ ճարտարապետական մտքի շքեղ արգասիք է Վաղատինի գյուղից 2 կմ հարավարևելք գտնվող Որոտնավանք վանքային համալիրը (Վաղատինի վանք), որը թվագրվում է 10-11-րդ դդ.: Վանքը բաղկացած է Սուլը Գրիգոր, Սուլը Ստեփանոս, Սուլը Կարապետ Եկեղեցիներից, գավթից, սյունասրահներից, հյուրատնից ու օժանդակ շինություններից, պարսպից և գերեզմանատնից: Որոտնավանքը գործել է մինչև 20-րդ դարի սկիզբը, ավերվել է 1931 թ. երկրաշարժից: Համալիրի նորոգման աշխատանքներն սկսվել են 1980-ական թթ., հիմնական աշխատանքներն ավարտվել են 2013 թ.:

Այս տարվա ամռանը՝ օգոստոսին, մեր այցելության ընթացքում էլ Որոտնավանքում ընթանում էին վերանորոգման աշխատանքներ: Ինչպես հաճախ, գրոսաշրջիկների թիվը մեծ էր. վանքի գեղեցկությամբ իիանում էին թե՛ օտարերկրացիները, թե՛ Հայաստանի տարբեր մարզերից ժամանած մեր հայրենակիցները:

Որոտնավանքը վաղ միջնադարում նշանավոր ուխտատեղի է եղել, որոշ աղբյուրների համաձայն՝ այստեղ բժշկվել են օձերից խայրվածները:

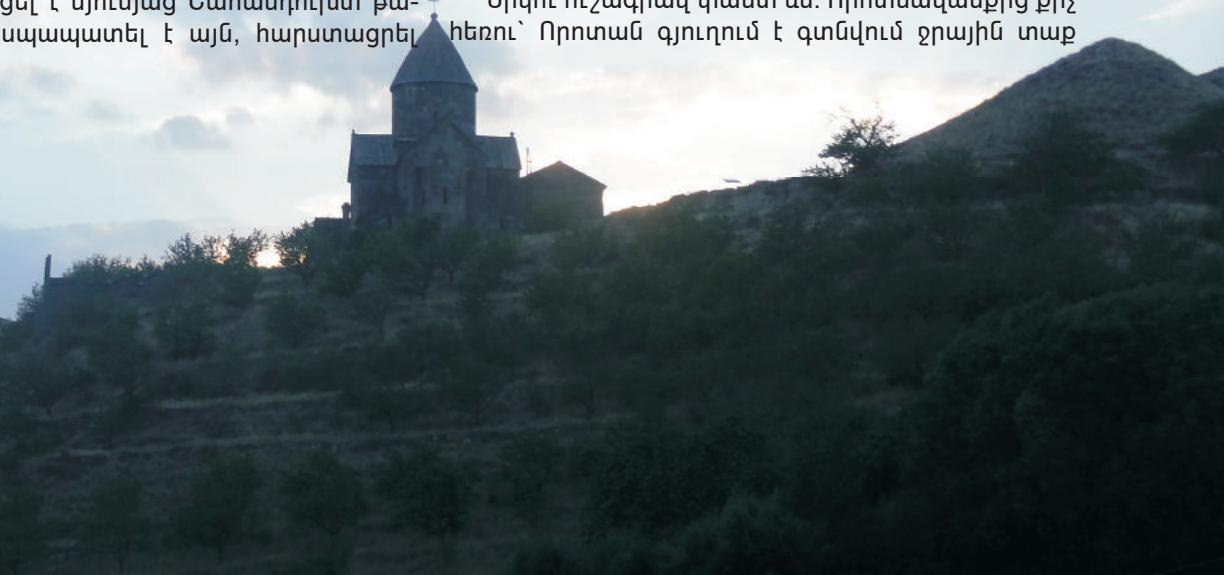
Վանքը կառուցել է սյունյաց Շահանդուխտ թագուհին, ով պարսպապատել է այն, հարստացրել

զանազան զարդանախչերով: Ավելի ուշ՝ 1006 թ., կառուցվել է եռախորան Սուրբ Կարապետ Եկեղեցին: Որոտնավանքը եղել է միջնադարի հոչակավոր կենտրոններից մեկը, որտեղ գործել են ժամանակի անվանի հոգևորականները և հասարակական գործիչները: Աստվածաբան, իմաստասեր Յովհան Որոտնեցին այստեղ է իր Կախիկե մականունը փոխարինել Որոտնեցի անվանք: Վանքում բեղմնավոր գործունեություն է ծավալել նաև տվյալ ժամանակաշրջանի ականավոր մտավորական Գրիգոր Տաթևացին: Որոտնավանք է այցելել պատմիչ Թովմա Մեծոփեցին: Վանքում պահպանվել են 10-16-րդ դդ. խաչքարեր ու տապանաքարեր: Այստեղ թաղված են Շահանդուխտ թագուհին և իր որդի Սևան:

Մի ազդեցիկ խորհուրդ է հորդում Որոտնավանքի շուրջը լորուրը: Յինավուրց Եկեղեցիները հոտ ունեն. Վաղատինի վանքից Եկեղեցահոտ է գալիս՝ անուշարույր խունկի և վառված մոմի հոտ: Համալիրի վեհաշուր տեսքը ամբողջանում է Որոտանի կիրճի չքնաղ բնությամբ: Կիրճն օղակում է վանքը՝ ասես, փորձելով այն մշտականգուն պահել: Կարկաչանու գետի, դալար թփուտների, ծառերի, կիրճը կոփող ժայռերի, նույնիսկ Երկնային լազուրի մեջ սահող փրփրադեզ ամպերի ստեղծած համայնապատկերին նայելիս թվում է երկինքն ու հողը գրկել են իրար: Վանքն իր Եկեղեցիներով ներդաշնակ է սյունյաց հպարտ բնությանը:

Որոտնավանքը եղել և մնում է գրոսաշրջիկների ուշադրության կենտրոնում: Միսիանի Վաղատինի գյուղի բնակիչներն ասում են՝ արդեն գիտենք, եթե «դրսի» մեքենաները գյուղամեջում կանգնում են տների մոտ, ուրեմն, տեղացիներից հարցնում են՝ արդյոք շա՞տ ճանապարհ է մնացել մինչև Որոտնավանք հասնելը: Վաղատինեցիները նշում են, որ վանքը իրենց համար սրբատեղի է. բոլոր հավատավորները մոմ են վառում, աղորում առ Աստված հուսալով, որ իրենց ցանկություններն ու խնդրանքներն անպայման կատարվելու են: Նրանք ներշնչված են վանքի՝ դարերից բխող պատմությամբ, դրան վերագրվող գորությամբ, նրանով, որ այն դպրության հոչակավոր կենտրոն է եղել, այստեղ գրչագրվել են մի շարք արժեքավոր աշխատություններ: Իսկ վանքի այցելուները հեռանում են՝ լեռնային հայրենիքից մի կտոր իրենց հետ տանելով և հավատով տոգորված:

Երկու ուշագրավ փաստ ևս. Որոտնավանքից քիչ հեռու՝ Որոտան գյուղում է գտնվում ջրային տար



ավագանը. գետնի տակից անհավանական տաք, գազավորված ջուր է բխում, որը, ինչպես հավաստիացնում են տեղացիները, հայտնի է իր բուժական աղդեցությամբ: Ի դեպ, սիսիանցիներն այս հրաշք վայրն անվանում են «Ուրուտ»: Ասում են՝ տարվա մեջ մի քանի անգամ այս ջուրը նտնողներն ամբողջ տարին հոդացավեր չեն ունենում, չեն իհվանդանում: Չուրն առողջարար է նաև տարբեր իհվանդություններով տառապող նարդկանց համար: Յեռու վայրերից այստեղ եկողները նույնիսկ բուժական ջուրը տուն են տանում: «Ուրուտը» երբեք այցելուների պակաս չի ունենում, այն մարդաշատ է անգամ կեսգիշերն անց: Իսկապես, մեր այցելության ընթացքում նարդկանց հոսքը չէր դադարում, այցելուները Յայստանի տարբեր վայրերից, ինչպես նաև արտերկրից էին: Իսկ ավագանի բուժիչ ջուրը, իրոք, դրական ազդեցություն է թողնում օրգանիզմի վրա առաջին իսկ րոպեներից: Իր մեջ պարունակող օգտակար հանքանյութերի շնորհիվ ջուրն ունի «ծակծկող», մերսող հատկություն, ինչը լավացնում է ինքնազգացողությունը: Ինչպես բնութագրեց «Ուրուտի» հավատարիմ այցելուներից մեկը՝ տաք ջուրը հաճելի թեթևություն է պարզում, ավագանից դուրս գալուց հետո, ասես, նոր ծնված լինես: Յարակից տարածքում է գտնվում նաև հանրահայտ «Տատնի» բնական աղբյուրը (խմելու ջուր), որից բուժիչ ջուր է բխում: «Տատնի» հանքային ջրերի գործարանում (Շամբ գյուղ) շշալցումից հետո ջուրը վաճառքի է հանվում ինչպես հայաստանյան շուկայում, այնպես էլ՝ արտասահմանյան:

Մրանք ևս մեկ անգամ ապացուցում են, որ Որոտնավանքի հարակից բնությունը, իրավամբ, Արարչից շրայլորեն օժտված է զորեղ ու բժշկող հատկություններով:

Որոտնավանքի մամուռակալած խաչքարերից ամեն մեկը մի մեծ պատմություն ու խորհուրդ ունի, իսկ վանքի գերեզմանատանը հանգչում են միջնադարի ականավոր քաղաքական, եկեղեցական, հասարակական գործիչները:

Դարեր ապրած վանքն անսասան է, հպարտ, կարծես, ամփոփում է հայի լուսավոր հավատը, անկոտրում կամքը, ինաստնությունը, արարչագործությունն ու ստեղծագործ միտքը:

Յավատավորների աղոթքներից ու վառվող մոմերից վանքը վերագտնում է իր փառահեղ անցյալը, ստանում ճշմարիտ բովանդակություն:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՍԵՍՅԱՆ



Յայտնի բրենդերին սպառողները բնազդաբար են ծգտում, ինչը զարմանալի չէ՝ հաշվի առնելով գովազդային շուկայի հսկայական չափերը: Մարդկանց մեջ մասը, այսպես թե այնպես, արդեն որոշակի կախվածություն ունի որևէ բրենդից:

Աշխարհահոչակ Forbes պարբերականը հրապարակել է աշխարհի 100 ամենաթանձ բրենդերի հերթական վարկանիշային դասակարգման այլուստը, որտեղ ընդգրկված են 15 երկրների 20 ոլորտների բրենդեր: Վարկանիշի գրեթե կեսը գրադադարում են ամերիկյան բրենդերը, 9-ը գերմանական են, 7-ական՝ ճապոնական և ֆրանսիական: 100 ամենաթանձ բրենդերի վարկանիշը հրապարակվում է ամեն տարի, որի հիմքում ապրանքանիշի ազդեցության նակարդակն է տարբեր բնագավառներում և վերջին 3 տարիների ընթացքում



ազդեցություն ունենա վերջինիս եկամուտների վրա: Այսօր Facebook-ը շարունակում է մնալ սոցիալական մեդիայի առաջատար բրենդերից մեկը: Ի թիվս այլոց, այս հսկան գնել է նաև Instagram-ը, ուստի ընկերության մոտալուս սնանկացման մասին ասեկուսեները չափազանցված են: (Ի դեպ, հավանեք ՇՊՏՀ պաշտոնական էջը Facebook-ում՝ բուհական կյանքի նորություններին առաջինը ծանոթանալու համար):

9. General Electric, բրենդի արժեքը՝ 37.5 միլիարդ դոլար

Չեր տանը հավանաբար կարող եք գտնել General Electric-ից որևէ արտադրանք: Այս տարվա ապրիլին ընկերությունը հայտարարել էր GE Capital բաժնետոմսերի գագակի քանակության վաճառքին ուղղված արմատական պլանի գործարկման մասին, որոնց արժեքը, ըստ որոշ տվյալների, կազմել է 500 մլրդ դոլար: Ինչ վերաբերում է իրական հատվածին, ապա ըստ շրջանառող լուրերի, ընկերության գլխավոր ներդրողներն են Blackstone-ը և Wells Fargo-ն, որոնց անշարժ գույքը գնահատվում է 26 մլրդ դոլար:

ՄԵՐ ԱՆԲԱԺԱՆ ՈՒՂԵԿԻՃՍԵՐԸ



ընկերությունների արձանագրած շահույթները:

Այսօր ձեզ կծանոթացնենք 2015 թվականի ամենաթանձ բրենդերին, որոնցից շատերը հավանաբար դարձել են ձեր կյանքի անբաժան ուղեկիցը:

10. Facebook, բրենդի արժեքը՝ 36.5 միլիարդ դոլար

Վերջին տարիներին երիտասարդությունը կորցնում է բլոգերի և սոցիալական կայքերում սեփական էջերի վարման (օրինակ՝ Facebook-ը) հետաքրքրությունը: Սակայն դատելով ընկերության 2015 թվականի վիճակից՝ դա հազիվ թե զգալի

8. Toyota, բրենդի արժեքը՝ 37.8 միլիարդ դոլար

Toyota-ն ավտոմեքենաների արդյունաբերության մեջ պարզապես հնչեղ անուն չէ: Այն աշխարհի ամենաշահութաբեր բրենդն է. 2014 թվականին ընկերության գուտ շահույթը կազմել է 19.8 մլրդ դոլար: 2015 թվականի սկզբը Toyota-ի համար հաջող չէր, հատկապես բացասաբար անդրադարձավ ամբողջ աշխարհում անվտանգության բարձիկների անսարքությամբ պայմանավորված 6 մլն ավտոմեքենաների զանգվածային հետկանը:

7. Samsung, բրենդի արժեքը՝ 37.9 միլիարդ դոլար

Բարձր տեխնոլոգիական կոնպոնենտներ, հեռահաղորդակցման սարքավորումներ, կենցաղային տեխնիկա, տեսալսողական սարքավորումներ արտադրող Samsung-ի աճի տեմպերը վերջին շրջանում փոքր-ինչ դանդաղել են: Սակայն բջջային սարքերի արդյունաբերության այնպիսի հսկա, ինչպիսին Apple-ն է, ընդունում է վերջին մի քանի տարիներին ընկերության նորարարական հաջողությունները:

6. McDonald's, բրենդի արժեքը՝ 39.5 միլիարդ դոլար

Տարեցտարի ավելանում է առողջ սննդի կողմնակիցների թիվը, սակայն դա բոլորովին բացասաբար չի անդրադառնում արագ սննդի արդյունաբերության այս հսկայի շահութի վրա: Վերջին մի քանի տարիներին ընթացքում McDonald's-ը միայն ամրապնդել է իր դիրքերն այս նրագագործում:

5. IBM, բրենդի արժեքը՝ 49.8 միլիարդ դոլար

IBM-ի գլխավոր տնօրեն Ջինի Ռոնիքին 2015 թվականի մայիսին շատերին զարմացրեց իր հայտարարությամբ. «Ապագայում մարդկության ընդունած ցանկացած որոշման հավանություն կտրվի կոգնիտիվ համակարգով»: Ուստի, կարելի է ենթադրել, որ հենց IBM-ը կլինի այդ ոլորտի գլխավոր նորարարը, քանի որ այն արդեն ունի IBM Watson

Google-ը ԱՄՆ-ի գլխավոր որոնողական համակարգն է: Այն ամսական ընդունում է ավելի քան 41 միլիարդ 345 մլն հարցում, ինդեքսավորում է ավելի քան 25 միլիարդ վեբ-էջ, կարող է տեղեկատվություն գտնել 191 լեզուներով:

2. Microsoft, բրենդի արժեքը՝ 69.3 միլիարդ դոլար

Microsoft-ն ու ժամանակակից տեխնոլոգիաներն այսօր առանց մեկը մյուսի չեն կարող գոյություն ունենալ: Բացի ինտերնետ տեխնոլոգիաներից, վերջին տարիներին ընկերությունն իսկական թռիչք է արձանագրել բջջային սարքերի ոլորտում՝ ստեղծելով մրցունակ ապրանքներ, որոնք ունակ են «ոտք մեկնել» այնպիսի հայտնի բրենդի հետ, ինչպիսին Apple-ն է:

1. Apple, բրենդի արժեքը՝ 145.3 միլիարդ դոլար

Apple-ն առնվազն երկու անգամ թանկ է մնացյալ բոլոր բրենդերից: Ծովայում կան շատ այլ սմարֆֆոններ և պլանշետներ, որոնք իրենց ֆունկցիոնալությամբ ոչնչով չեն զիջում կամ ինչ-որ տեղ նաև գերազանցում են iPhone-ին և iPad-ին, սակայն շնորհիվ Apple բրենդի նկատմամբ մեծ վստահության, սպառողները պատրաստ են ավելին վճարել նրա արտադրանքի համար:

Պատրաստեց
ՌՈԶԱ ԲՈՂԱՂՅԱՆԸ



son անունով արհեստական ինտելեկտի նոր համակարգի պատրաստի ուրվագծերը:

4. Coca-Cola, բրենդի արժեքը՝ 56 միլիարդ դոլար

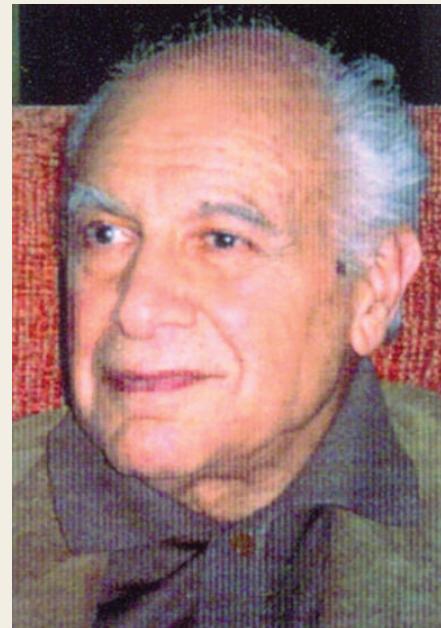
Coca-Cola-ն սովորական բրենդ չէ: Ընկերության հաջողվել է գտնել արտադրանքի վաճառքի նոր միջոցներ՝ դասական ընաելիքը պահպանելով իր անձեռնմխելի տեսքով: Սա աշխարհի ամենաճանաչելի բրենդերից մեկն է:

3. Google, բրենդի արժեքը՝ 65.6 միլիարդ դոլար



ԷԴՈՒԱՐԴ ՄԱՐԳԱՅՅԱՆԻ

Մեծ գիտնականի վաստակին մեր ամսագրում անդրադարձել ենք տարիներ առաջ՝ 80-ամյակի առիթով: Յոդվածագիրը Սարգիս Դայրապետյանն էր (ինչպես և ներկայացվող հոդվածի համահեղինակը), ով սիրելի ուսուցչի անցած ուղին վերլուծում էր, գնահատում, միաժամանակ արտահայտում իր խորին երախտագիտությունը: Մի ուշագրավ դիտարկում կար այն հոդվածում. Եղուարդ Սարգարյանի կատարած հետազոտությունների շնորհիվ է, որ բուհերի ուսումնական ծրագրերում իր ուրույն տեղն է գտել «Մշակութաբանություն» առարկան, որի դասընթացի մասուցումը դասախոսները հիմնականում սկսում են անվանի պրոֆեսորի՝ մշակույթի և մշակութաբանության սահմանումներով: Տարիներ անց՝ կրկին անդրադարձ մեծ մշակութաբանին, այս անգամ՝ նրա համահավաք գիտական ժառանգության ու թողած անջնջելի հետքի մասին:



ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈՒԿԱՐՁԱՆ ՄԵԾ ՄՇԱԿՈՒԹԱԲԱՆԻ ՀԻԿԱՏԱԿԻՆ

Փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, անվանի մշակութաբան, մեծ հումանիստ Եղուարդ Սարգսի Մարգարյանը (1929-2011) ավելի քան կես դար աշխատել է ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և իրավունքի ինստիտուտում՝ լինելով նրա նվիրյալներից ու գիտության քրմերից մեկը: Երկարատև գիտական գործունեության ընթացքում նա հրապարակել է շուրջ 200 աշխատություն, այդ թվում՝ ավելի քան 30 մենագրություն, որոնք տպագրվել են Հայաստանում, Ռուսաստանում և աշխարհի այլ երկրներում:

2006 թ. ընտրվել է Ռուսաստանյան մշակութաբանական (գիտակրթական) ընկերության պատվավոր անդամ: 2009 թ. պետերրության փիլիսոփայական օրերի շրջանակում Սանկտ Պետերբուրգում կազմակերպվել է Ե. Մարգարյանի ծննդյան 80-ամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողով, որի նյութերը հետազույն ամփոփվել են գիտական հոդվածների ժողովածուում:¹ 2014 թ. Մոսկվա – Սանկտ Պետերբուրգի հումանիտար ճախաճեռնությունների կենտրոնը ծննդյան 85-ամյա հոբելյանի օրերին «Մշակութաբանություն. 20-րդ դար» մասնաշարով լույս է ընծայել պրոֆեսորի երկերի ընտրանին², որում ընդգրկվել են նրա զուտ մշակութաբանական հիմնարար հետազոտությունները:

«Ընտրանին» կազմող և պատասխանատու

խմբագիր Ա.Վ. Բոնդարևն իր ամփոփիչ խոսքը սկսում է հետևյալ կերպ: «Յուրաքանչյուր գիտության մեջ կան խորհրդանշական դեմքեր, որոնք նշանակալի չափով որոշում են դրա ընդհանուր զարգացման ու հետազոտական որոնումների բովանդակությունը: 20-րդ դարի երկրորդ կեսի հայրենական մշակութաբանության համար այդպիսի նշանավոր դեմքերից մեկը Եղուարդ Սարգսի Մարգարյանն էր»:

Ե. Մարգարյանի կարծիքով՝ թեև մշակութաբանության գաղափարն ու հասկացությունը իրարից անկախ ծնվեցին Արևմուտքում (Գերմանիայում և ԱՄՆ-ում), սակայն այնտեղ մնան այսօր դրանք չեն ընկալվում իբրև գիտակարգ: Այս հասկացության նկատմամբ ավելի մեծ հետաքրքրություն առաջացած մնութ քառասուն տարի անց, երբ մշակութաբանություն արդեն էականորեն զարգացել և հիմնավորվել էր Հայաստանում³: Ռուսաստանի գիտական շրջանակներում է. Մարգարյանը ճանաչվում է իբրև «ռուսական մշակութաբանության սկզբնավորող» (Ա. Ֆլեր):

«Ընորիկիվ է. Մարգարյանի եռանդուն ջանքերի և հաստատականության՝ մշակութաբանությունը հաստատվեց սոցիալ-հումանիտար գիտությունների գիտակարգային դաշտում՝ գրեթե ողջ հետխորհրդային տարրածքում». Նշում է Ա. Վ. Բոնդարևը:

«Ընտրանու» մեջ ընդգրկված «Մշակույթի տեսության ակնարկները»⁴ նպատակառուղյակած են մշակույթի եռթյան բացահայտմանն ու բնութագրմանը: «Մշակույթ» հասկացության ճանաչողական գործառույթը, հանաձայն է. Մարգարյանի, հանգում է մարդկային գործունեության ընդհանուր յուրահատկության ու կյանքի կենսաբանական ձևերից տարբերության հաստատագրմանը: Ըստ գիտնականի՝ «մշակույթ» հասկացությունը կարելի է սահմանել որպես մարդկանց կոլեկտիվ կյանքի յուրա-

¹ Культурология и глобальные вызовы современности: к разработке гуманистической идеологии самосохранения человечества: Сборник научных статей, посвященный 80-летию Э.С. Маркаряна /Под общ.ред. А.В. Бондарева и Л.М. Мосоловой/, СПб., 2010.

² Маркарян Э.С., Избранное. Наука о культуре и императивы эпохи/Отв.ред.и составитель А.В. Бондарев/, М.-СПб., 2014.

³ Маркарян Э.С., Гуманизм 21-го столетия. Идеология самосохранения человечества, Еր., 2008, с. 401.

⁴ Маркарян Э.С., Очерки теории культуры: Еր., изд-во АН Армянской ССР, 1969.

հասուկ գործառույթ, որը մշակվում է արտաքին միջավայրի նկատմամբ նրանց յուրահատուկ աշխատանքային ակտիվ հարաբերության գործընթացում:

Մշակույթը, լինելով մարդկային գոյության ու գործունեության ընդհանուր եղանակ, առարկայանում է զանազան արդյունքներում: Մշակույթը, իբրև մարդկային գործունեության արդյունք, կարող է ընդգրկել սոցիալական համակարգի գործառնության համար ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական նշանակության տարրեր: Մշակույթն իր հիմքում խորապես տեխնոլոգիական է՝ որքանով այն մշակվել է որպես ամենատարրեր հիմնախմնիքների (որոնք ծագում են մարդկանց բազմարույթ գործունեության ընթացքում) լուծման եղանակների ու միջոցների յուրահատուկ համակարգ:

«Ընտրանու» երկրորդ ծավալուն հետազոտությունը⁵ նվիրված է մշակույթի տեսության տրամաբանական-մեթոդաբանական հարցերի քննությանը: Ե. Մարգարյանը ԽՍՀՄ-ում առաջնաերից մեկն էր, որ հանդես եկավ մշակութաբանության՝ իբրև հասարակագիտության յուրահատուկ բնագավառի առանձնացման անհրաժեշտության պահանջով:

Կիրառելով համակարգային մոտեցման գաղափարները՝ Ե. Մարգարյանը, մասնավորապես, առանձնացնում է մշակույթի սոցիոկարգավորիչ, բնական-էկոլոգիական և հասարակական-էկոլոգիական ենթահամակարգերը, որոնք ոչ թե ինքնարակ կազմավորումներ են, այլ մարդկային գործունեության միջոցների փոխկապված և փոխապահովող համալիրներ: Մշակույթի համակարգային հետազոտության արդյունքում է Մարգարյանը առաջադրում է նոր սահմանում, որը մշակույթի տեսության, մշակութաբանության հիմքն է: «Մշակույթ» երևույթի դասին են պատկանում վերկենսաբանական, հասարակական կյանքի ծագման ու հետագա զարգացման գործընթացում մշակված միջոցները, որոնք ապահովում են դրանց ակտիվությունը կենսագործունեության տարրեր ոլորտներում: Մշակույթի՝ որպես մարդկանց գործունեության միջոցի այս հիմնարար հատկությունն արտահայտում է դրա բուն էությունը և միասնականացնում բոլոր բնութագրերը:

«Ընտրանու» մեջ ընդգրկված երրորդ մենագրությունը⁶ նվիրված է ինքնակազմակերպման սոցիոմշակութային տիպի մասին գիտելիքների կարևոր դերի հիմնավորմանը: Մարդկային հասարակությունը, լինելով աղապտիվ համակարգերի տարատեսակ, վերջին հարյուրամյակների ընթացքում թեալիտել է զարգացման ծայրահեղ ապակառուցողական ուղի: Այդ հիմնախմնիքի լուծման մեջ որոշիչ դերը պետք է ստանձնեն մշակույթի մասին գիտությունները՝ մշակույթի ընդհանուր տեսություն, ավանդութաբանություն, ժամանակակից համաշխարհային քաղաքակրթության դինամիկայի տե-

⁵ Մարկարյան Է. Ս., Թեория культуры и современная наука. М., 1983.

⁶ Մարկարյան Է. Ս., Наука о культуре и императивы эпохи. М., 2000.

սություն: Մենագրության մեջ Ե. Մարգարյանը շարունակում է խորացնել մշակույթի տեսության հիմնարար հասկացությունների սահմանումները: Մշակույթը ներկայանում է որպես մարդկային գործունեության ունիվերսալ եղանակ (տեխնոլոգիա): Ըստ նրա՝ «մշակույթ» և «տեխնոլոգիա» հասկացությունները փոխվացնում են միմյանց: Իսկ մշակութաբանությունը գիտություն է մշակույթի՝ որպես յուրահատուկ երևույթի մասին, որը նախ արտահայտում է կյանքի էվոլյուցիոն ինքնակազմակերպման որակապես հատուկ եղանակը՝ բնորոշ հասարակական կյանքի համակարգերին, ինչպես նաև գիտություն է տարածության ու ժամանակի մեջ տվյալ երևույթի վերարտադրողական դինամիկայի օրենքների մասին:

Ներկայացվող աշխատությունները պատկերացում են տալիս Մարգարյանի մշակութաբանական հայեցակարգի պատմատրամաբանական զարգացման ավելի քան 45-ամյա ուղղու մասին: Յատկապես «Ընտրանու» մեջ ընդգրկված աշխատությունների շնորհիվ է. Մարգարյանը ճանաչվում է որպես մշակույթի տեսական հիմնախմնիքների լավագույն հետազոտող: 20-րդ դարում՝ Վիլհելմ Օստվալդից (1853-1932) ու L. Ուայտից (1900-1975) հետո, մշակութաբանության «երրորդ ծնունդն» ու զարգացումը, իրավամբ, կապվում է նրա անվան հետ:

Այս աշխատությունները կարելի է համարել արևմտյան ու ուսական գիտական գրականության քնննադատական վերլուծության, ստեղծագործական զարգացման, բանավիճելու արվեստի, գիտական եթիկայի սկզբունքների կիրառման փայլուն օրինակներ, որոնք կարող են յուրատեսակ «վարպետության դասերի» դեր կատարել սկսնակ գիտնականների, մշակութաբանների համար:

«Ընտրանու» առանձին բաժիններ նվիրված են Է.Ս. Մարգարյանի կյանքի ու գործունեության ժամանակագրությանը, մատենագիտությանը: Ժողովածուն աչքի է ընկնում իրատարակչական բարձր մակարդակով, արժե նշել նաև սարյանական մոտիվներով արված ձևավորման մասին (Նկարիչ՝ Պ.Պ. Եֆրեմով):

Յատորը իրատարակվել է հեղինակի քորչ՝ Ի.Ս. Մարգարյանի նյութական հոգածությամբ:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ
ՍԱՐԳԻՒ ՐԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
ՀՊԾՀ ՓԻԼԻՍՈՓԻԱՅՈՒԹՅԱՆ և հայոց պատմության
ամբիոնի ղեցենտներ, Փ.Գ.Բ

2015 թ. նոյեմբերի 19-20-ը Սուկվայի մշակույթի պետական ինստիտուտի և Ռուսաստանյան մշակութաբանական (գիտակրթական) ընկերության նախաձեռնությամբ կկայանա միջազգային գիտական ընթերցումներ «Է. Ս. Մարգարյանի գաղափարները ժամանակակից մշակութաբանության մեջ» թեմայով, որի աշխատանքներին հրավիրված է նաև Սարգիս Յայրապետյանը:

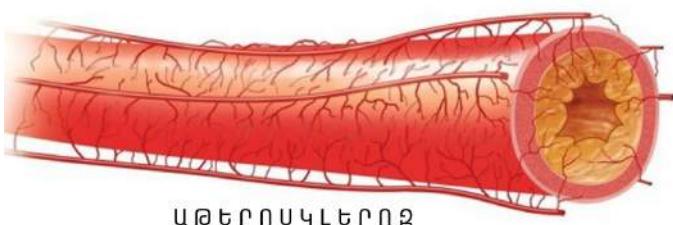
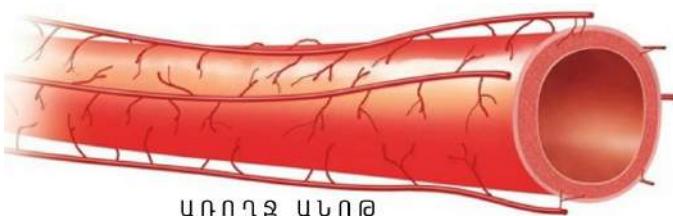
ԱԹԵՐՈՍԿԵՐՈՅ

ԽՈԼԵՍՏԵՐԻՆԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԹԵՐ ԵՎ ԴԵՍ ԿՈՂՄԵՐՈՅ

Աթերոսկերոյը արյունատար անոթների քրոնիկ հիվանդություն է, որը բնորոշվում է զարկերակների ներքին շերտի ճարպային ներկուտակումով (ինֆիլտրացիա) և անոթների պատերին շարակցական հյուսվածքի գերածով։ Առավելապես ախտահարվում են միջին և մեծ տրամաչափի զարկերակները, այդ թվում՝ սիրտը սնուցող պսակաձևն (կորոնար) զարկերակի ճյուղերը, ուղեղի և այլ օրգանների արյուն մատակարարող անոթները։ Որպես հետևանք՝ փոքրանում է զարկերակի լուսանցքը, կարծրանում և հաստանում են պատերը, նվազում է անոթի առաջականությունը։ Աթերոսկերոյի պատճառագիտության (էթիոլոգիա) մեջ տեղ է հատկացվում ժառանգական նախատրամադրվածությանը, սննդի մեջ կենդանական ճարպերի չարաշահմանը, սարդի ֆերմենտատիվ գործառությի թերացմանը, նստակյաց կյանքին և այլն։ Նկարագրված է ավելի քան 200 գործոն, որոնք նպաստում կամ անբարենպաստ ազդեցություն են ունենում հիվանդության ընթացքի վրա։ Դրանցից են ճարպակալումը, շաքարախտը, զարկերակային գերճշումը (հիպերտոնիկ հիվանդություն)։ Սակայն պետք է նշել, որ դժվար է որոշել, թե դրանցից որն է պատճառ, որը՝ հետևանք։

Մինչև վերջերս կարծիր կար, որ այս հիվանդությունը բնորոշ է տարիքն առաջ նարդկանց, դրա համար էլ բժիշկներն այն անվանում են «ծերության հիվանդություն», բայց արի ու տես, որ տարեցտարի այն երիտասարդանում է, և դա պայմանավորված է կենսակերպով։ Աթերոսկերոյի ախտանիշներն են սարը և սփրինած վերջույթները, գանգատները սրտից, հիշողության թուլացումը, ուշադրության վատ կենտրոնացումը, հոգնածությունը, գրգռվածությունը։

Բացի սրտի անոթների աթերոսկերոյից, կա



նաև գլխուղեղի անոթների, երիկամների, ոտքերի, աղեստամոքսային (մեզենտերիալ) զարկերակների աթերոսկերոյ։

Հիվանդությունը բացահայտվում է միայն այն ժամանակ, եթե ի հայտ է գալիս սրտի, վերջույթների, գլխուղեղի արյան վատ մատակարարման խնդիր, այսինքն՝ հիվանդությունն ախտորոշվում է զարգացման վերջին փուլերում և դաշնում է սրտանոթային, իշեմիկ հիվանդությունների և սրտամկանի հնֆարկտի զարգացման պատճառ։

Դեռևս 1860-ական թվականներին վիեննացի հայտնի վիրաբույժ և գիտնական Թեոդոր Բիլրոտը խնդրում է իր ուսանողներին՝ անցկացնել մի հետաքրքրական փորձ։ Նրանք հեռացնում են այծերի և ոչխարների վահանաձև գեղձերը։ Արդյունքը պարագոքսալ էր։ Կենդանիների մոտ կտրուկ բարձրանում է խոլեստերինի մակարդակը և զարգանում զարկերակների աթերոսկերոյ։ Այդ թվում՝ սրտամկանի սնուցող անոթներում։ Այսպիսով, խոտակեր կենդանիների մոտ, որոնք չեն ուտում կենդանական սնունդ, զարգանում է աթերոսկերոյ։ Կասկած է առաջանալ, որ վահանաձև գեղձի թերֆունկցիան (հորմոնների անբավարար արտադրությունը) կարող է հանգեցնել աթերոսկերոյի, ինչը հետագայում հաստատվում է մարդկանց օրինակով։ Այդ ժամանականից աթերոսկերոյը հաջողությամբ բուժել են վահանաձև գեղձի հորմոնների փոքր չափաթիւններով։

Սակայն 20-րդ դարի երկորորդ կեսին խոլեստերինի աճը վերագրեցին կենդանական ճարպերի չարաշահմանը և սահմանափակեցին կենդանական ճարպերի օգտագործումը սննդի մեջ։ Այնուհետեւ, խոլեստերինի քանակն աճում էր մարդկանց մարմնի կշրջի հետ մեկտեղ։

Աթերոսկերոյի խոլեստերինային տեսությունն առաջին անգամ 1912 թ. առաջարկել է 26-ամյա պարիոֆիզիոլոգ Նիկոլայ Անչչովը՝ «Ուսւ բժիշկների միության» նիստում, Սանկտ Պետերբուրգում՝ հրապարակելով ճագարների վրա կատարած փորձի արդյունքները։ Նեղինակը հաղորդում էր, որ ճագարների աղեստամոքսային տրակտում խոլեստերինի ճարպային լուծույթ ներառելիս երկարատև ժամանակահատվածում երևան են գալիս աթերոսկերոյի սկզբնական փուլերին բնորոշ փոփոխություններ՝ զարկերակներում և առանձին ներքին օրգաններում խոլեստերինի կուտակման տեսքով։ Սակայն ճագարներին իրենց սովորական բուսական սննդին վերադարձնելուց հետո պատկերը փոխվում էր։ Թեև այս փորձը բազմից նույն առողյունքն է տվել, սակայն այն չի կարելի վերագրել նաև մարդուն։ ճագարները, որպես խոտակեր, չունեն սննդային խոլեստերինի վերամշակման համակարգ։ Նրանց խոլեստերինային փոխանակությունն

ամբողջությամբ ապահովվում է յարդում խոլեստերինի սեփական սինթեզով: Արերոսկլերոզը ճագարերի մոտ տիպիկ տարիքային պաթոլոգիա չի համարվում: Այս արդյունքները չի հաջողվել ստանալ շների վրա կատարած փորձով: Հետագա հետազոտությունները կապ չգտան սննդի հետ ընդունած խոլեստերինի քանակի և արյան կազմում դրա մակարդակի միջև: Արդյունքները ծայրահեղ հակասական էին:

Այժմ շատ գիտնականներ կարծում են, որ խոլեստերինի հայտնվելը արերոսկլերոզի գոյացություններում (Վահանակներում) երկրորդային գործընթաց է: Շատ բիոքիմիկոսներ, ֆիզիոլոգներ և գերոնտոլոգներ (տարեց մարդկանց խնդիրներով զբաղվող բժիշկներ) համամիտ չեն խոլեստերինային տեսության հետ:

Արերոսկլերոզը արյան մեջ կարող է առաջանալ խոլեստերինի ցածր մակարդակի և բացակայել բարձր խոլեստերինի դեպքում: Պարզվում է, որ խոլեստերինի դեմ պայքարում դեղամիջոցները՝ ստատինները, ունեն մի շարք բացասական դրսւուրումներ: 10-12 տարի ստատիններ ընդունած մարդկան ձեռք են բերում հիշողության բուլացում, հաճախանում է Այցելյերի հիվանդությունը, դիտվում է Պարկինսոնի հիվանդության ռիսկի մեծացում: Խոլեստերինը կարևոր է նյարդային համակարգի և ուղղելի կենսագործունեության համար:

Եվ ահա վիճակագրական ամփոփումները հանգեցնում են արերոսկլերոզի սոցիալ-սրբային վարկածին: Գոյություն ունի նաև գենային դեֆեկտ, սակայն պետք է նշել, որ մարդու օրգանիզմում կան արդյունավետ կոմպենսատոր մեխանիզմներ և ինքնակարգավորման հնարավորություններ: Փորձերը և վիճակագրական հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ խոլեստերինի մշտական ցածր մակարդակը բարձրացնում է ինսուլտների և սրտանոթային այլ հիվանդությունների ռիսկը: Եվրոպայում անցկացված Առօդության համաշխարհային կազմակերպության հետազոտությունները վկայում են, որ ինֆարկտի հավանականությունը 79 տոկոսով ավելի է արյան մեջ վիտամին E-ի ցածր մակարդակի դեպքում, քան խոլեստերինի բարձր մակարդակի: 1999 թվականի փետրվարին Ամերիկյան սրտաբանական ասոցիացիայի 24-րդ համաժողովին ներկայացվել է հետազոտություն, որը խոլեստերինի ցածր մակարդակը կապում է ինսուլտների ռիսկի հետ:

Խոլեստերինն ակտիվացնում է իմունային համակարգը, ինչից բարձրանում է ինֆեկցիաների նկատմանը կայունությունը և նվազում է ուռուցքային պրոցեսների հավանականությունը, այն իմբ է հանդիսանում սեռական հորմոնների և մեր օրգանիզմը սրբեսներից պաշտպանող հորմոնների սինթեզի համար: Խոլեստերինի մասնակցությամբ է գոյանում լեղի և վիտամին D, որը բազմաթիվ գործառույթներ ունի մարդու օրգանիզմում: Խոլեստերինային դեֆիցիտի հետ են կապում նաև ընկճախտը և ագրեսիվ վարքը:

Զարմանալի չէ, որ սրտամկանի ինֆարկտ տարած մարդկանց կեսի մոտ խոլեստերինի ցուցանի-



շը նորմալ է: Իսկ ցածր խոլեստերին ունեցողների շրջանում մահացությունը երկու անգամ ավելի է:

Հնդկաստանի հյուսիսում բնակչությունը 17 անգամ ավելի է կենդանական ճարպ օգտագործում, քան հարավում, սակայն սրտամկանի զարկերակների արերոսկլերոզի հաճախականությունը հյուսիսում 7 անգամ ցածր է:

Խոլեստերինն անհրաժեշտ է կենտրոնական նյարդային համակարգի նորմալ կենսագործունեության և պողի ուղեղի ներարգանդային զարգացման համար: Կենդանական ճարպերի բացակայությունը ծանրաբեռնում է յարդի աշխատանքը: Լյարդը սկսում է խոլեստերինը սինթեզել ածխաջրերից և թերանում է այլ կարևոր գործառույթներում:

Յարգելի՝ ընթերցողներ, բժշկության սկզբունքներից մեկը չափավորությունն է, ուսկե միջինը, այսինքն՝ ծայրահեղություններից խուսափումը: Եթեք ուշ չե պայքառել իրական առողջության համար (ոչ դեղորայքային): Առողջ ապրելակերպը, առողջ սնունդը մեր առողջության գրավականն են: Ընդունելի են բոլոր բուսական դեղամիջոցները, իհարկե՝ չափի մեջ: Կարելի է աստիճանաբար զբաղվել քայլաբուժությամբ (ցանկալի է բժշկի հսկողությամբ) և վերջապես՝ աշխատել լինել լավատես ու բարեհոգի:

Մի քանի տարի է, ինչ երևանում գործում են առողջ ապրելակերպի ակումբներ, որտեղ բուսական սպիտակուցային սնունդով և բուսական ըմպելիքով կարգավորվում է մարդու մարմնի կշիռը, բարձրացվում է դիմադրողականությունը: Համակարգը աշխարհի 91 և ավելի երկրներում գոյություն ունի արդեն 35 տարի և մարդկանց պարզեցվում է լավ ինքնազգացողություն, գեղեցիկ կազմվածք, ուժ և էներգիա: Որպես արդյունք ավելորդ կշրի նվազեցման՝ կարգավորվում է արյան ճնշումը, բալանսապորվում են մի շարք խնդիրներ, բարելավվում է քունը:

Առողջություն եմ մաղթում հայրենակիցներիս:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՎԹՅԱՆ
ՀՊՏՀ ֆիզիաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշտպանության ամբիոնի դասախոս



Հունիսի 25-ին ԵՊՀ գիտական խորհրդի նիստի երկրորդ մասում հրելյանական հանդիսությամբ նշվում էր ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Գրիգոր Ղարիբյանի ծննդյան 85-ամյա և համալսարանական գործունեության 60-ամյա հրելյանները: Հանդիսավոր նիստը վարում էր ԵՊՀ ռեկտոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Արամ Սիմոնյանը: Տնտեսագիտության երախտավորին, արժանավոր մարդուն շնորհավորեցին և մեծարեցին ՀՊՏՀ ղեկավարները՝ ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը և պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը:

Հանդիսավոր նիստում Կորյուն Աթոյանն իր սիրելի ուսուցչին ուղղեց սրտի խոսք ու ջերմ բարեմաղբանք՝ անդրադառնալով Գրիգոր Ղարիբյան գիտնականի, մանկավարժի մեջ դերակատարությանն իր կյանքում, մասնագիտական ու մարդկային հատկանիշների ծնավորման գործում, արժևորելով նրա անցած բեղմնավոր ճանապարհը, որը տարիների հանրագումարում դարձել է կրթության ու գիտության տոն բոլոր նրան ճանաչողների համար:

Ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը ՀՊՏՀ անձնակազմի անունից հրելյարին հանձնեց ուղերձ և խորհրդանշական նվեր՝ գեղանկարչական կտավ: Ուղերձում բարձր էր գնահատված Գրիգոր Ղարիբյանի անուրանալի ավանդը հայ տնտեսագիտական մտքի զարգացման գործում: Ծեշտված էր նրա գաղափարական, սկզբանական և խորաբարական կազմակերպություններում մարդկային ու մասնագիտական հարաբերություններում:

ՀՊՏՀ ֆուտզալի թիմը հաջող մասնակցություն է ունեցել օգոստոսի 2-9-ը Լեհաստանի Պոզնան քաղաքում ընթացող համալսարանական թիմերի ֆուտզալի Եվրոպայի հրելյանական 10-րդ առաջնությանը՝ զրայիցնելով 9-րդ տեղը՝ 22 համալսարանական թիմերի շարքում: Խավաքականը գրանցել է 2 ոչ-ոքի, 4 հաղթանակ և զիջել է միայն խորվարնե-



րին, ովքեր վերջում նվաճել են առաջնության չենափոնի կոչումը: Մեր պատվիրակները օգոստոսի 10-ին հյուրընկալվել են Լեհաստանում ՀՀ դեսպանատանը, ջերմ ընդունելության արժանացել դեսպան Եղիշ Ղազարյանի կողմից, ով Պոզնանում ներկա էր գտնվել և քաջալերել մեր մարզիկներին:

ԵՄ Տեմպուսի HEN-GEAR ծրագրի շրջանակմերում 2015 թ. հուլիսի 7-8-ը Լաս Պալմաս դե Գրան Կանարիայի համալսարանում տեղի է ունեցել ՀՀ 8 բուհերի շրջանավարտների էլեկտրոնային բազայի նախնական արդյունքների ներկայացում: Հանդիպմանը ՀՊՏՀ պատվիրակությունը ներկայացնում է ին պրոռեկտոր Պարույր Բալանթարյանը, որպես ապահովման բաժնի պետ Ներսես Գևորգյանը և նոյն բաժնի գլխավոր մասնագետ Աննա Փախսյանը:

ՀՊՏՀ շրջանավարտների վերաբերյալ հաշվետվությունը ներկայացրել է Աննա Փախսյանը: Նա տեղեկացրել է, որ շրջանավարտների վերաբերյալ առավել ընդգրկուն վերլուծությունը ՀՊՏՀ ղեկավարությանը կենտրկայացվի համապատասխան հաշվետվությամբ:

Ծրագրի գործընկեր համալսարանների գեկոյցներին հաջորդել է «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» ներկայացուցչի ամփոփ գեկոյցը՝ բոլոր 8 համալսարանների արդյունքների վերաբերյալ:

ՀՊՏՀ-ի և «Ռուսաստրախան-Արմենիա» ապահովագրական ընկերության համագործակցության շրջանակներում 9 ուսանող հունիսի 23-ին ստացել է դասընթացների մասնակցության վկայական:

Միջոցառմանը ներկա էին ՀՊՏՀ

բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի վարիչի Ժ/Ա Աննա Ասլանյանը, «Ռուսաստրախան-Արմենիա»-ի անձնակազմի կառավարման ղեպարտամենտի ղեկավար Անահիտ Աստուբատյանը, անձնակազմի հավաքագրման բաժնի ղեկավար Լուսինե Գևորգյանը: Դասընթացները վարել են միջազգային որակավորում ունեցող մասնագետներ, ներկայացվել է ապահովագրական ոլորտի համաշխարհային փորձը:

Հուլիսի 17-ին ՀՊՏՀ Եղեգնաձորի մասնաճյուղը ճանաչողական այց է կատարել ՀՀ-ում ԱՄՆ արտակարգ և լիազոր դեսպան Ռիչարդ Միլզը՝ ծանոթանալու համար «Խաղաղության կորպուս» ծրագրի շրջանակներում ստեղծված տնտեսագիտական հետազոտությունների կենտրոնի աշխատանքներին: Դրանք ներկայացրել են ԵՄ տնօրեն Սոս Խաչիկյանը, հետազոտական կենտրոնի փորձագետ Արմեն Թրոյանը, «Խաղաղության կորպուսի» կամավոր Բրայան Սալիքան և կարևորել են մասնացյուղի մասնավոր հատվածի և տարածքային ու տեղական մարմինների հետ համագործակցությունը: Դեսպանը շեշտել է կենտրոնի աշխատանքների շարունակականության և այլ ոլորտների հետ համագործակցության ընդլայնման անհրաժեշտությունը:



Դեսպանին և ուղեկցող անձանց ողջունել են պրոռեկտոր Միհրադատ Ջարությունյանը, Կայոց ծորի փոխարարքները Մելք Ջարությունյանը և Եղեգնաձորի փոխքաղաքապետ Վարդան Ավագյանը: Դեսպանը հարցազրույց է ունեցել ուսանողների և դասախոսների հետ, ցանկություն հայտնել հետազոյացում և այցելելու մասնաճյուղ՝ հետազոտական կենտրոնի գարգացման արդյունքները տեսնելու ակնկալիքով:

Ապրիլի 28-ին կոմերցիա մասնագիտության ուսանողները, կոլուսեկ Լիանա Ջայրապետյանի ուղեկցությամբ, այցելել են «Մերիդիան» երսար կենտրոն և մասնակցել «Արտադրության և Հայաստանում» խորագրով ցուցահանդեսին: Մայիսի 3-ին բիզնեսի կազմակերպում մասնագիտության ուսանողները, «Տուրիստական բիզնեսի կազմակերպում» առարկա-

յի դասընթացի շրջանակներում, Ռուզան Մեժլումյանի նախաձեռնությամբ և «Armenia travel» տուրիստական կազմակերպության զարգացման տնօրեն Արմեն Գրիգորյանի աջակցությամբ ուղևորվել են Խոր Վիրապ, Նորավանք, Վարդենյանց լեռնանցքի քարավանատուն, Խաչքարերի տուն Նորատուսում և Սևանում: Մայիսի 20-ին և 22-ին Լիանա Դայրապետյանի նախաձեռնությամբ կոմերցիա մասնագիտության ուսանողները կատարել են արտադրական այցեր «Կոկա-Կոլա Հելլենիկ» և «Բելկոն պրոդուկտ» ընկերություններ, ծանոթացել են արտադրամասերի աշխատանքներին, գրուցել մասնագետների հետ:



ԵՄ Տեմպուսի «Աջակցություն բուհական ինքնավարությանը և հաշվետվողականությանը. բարձրագույն կրթության կառավարման ժամանակակից և Բոլոնիայի գործընթացի սկզբունքներին համահունչ համակարգի մշակում՝ արդյունավետ փոփոխությունների իրականացման նպատակով (GOVERN)» ծրագրի շրջանակներում սեպտեմբերի 3-ին տեղի է ունեցել սեմինար-քննարկում՝ նվիրված համալսարանի մարդկային ռեսուրսների և ֆինանսական կառավարման ռազմակարգական ասպեկտներին: Սեմինարը վարում էր ՀՊՏՀ-ում ծրագրի համակարգող տ.գ.դ., դոցենտ Ուրբեն Յայրապետյանը: Քննարկվել են համալսարանի ռազմակարգության մշակման, ֆինանսական կառավարման և առաջարկական ասպեկտների: Սեմինարը վարում էր ՀՊՏՀ-ում ծրագրի համակարգող տ.գ.դ., դոցենտ Ուրբեն Յայրապետյանը: Քննարկվել են համալսարանի ռազմակարգության մշակման, ֆինանսական կառավարման և առաջարկական ասպեկտների:

Համահայկական 6-րդ ամառային խաղերի շրջանակներում անցկացված իրադգության կանանց առաջնությանը մարթներին և բիգմեսի կազմակերպման ֆակուլտետի ուսանողությի Էլմիրա Կարապետյանը ան-

հատական մրցավեճում 192,9 միավորով հաղթող է ճամաչվել՝ կանգնելով պատվիհարակի 1-ին աստիճանին և նվաճելով ոսկե մեդալ: Նա հանդես է եկել Երևանի թիմում, որը հրաձգության թիմային մրցույթում գրավել է առաջին տեղը:

Ծնորհավորում ենք, մաղթում նոր հաջողություններ:



ՀՀ ԿԳՆ-ում օգոստոսի 19-ին տեղի է ունեցել 2015 թ. անցկացված համալսարանական սպորտի խոշորագույն միջազգային միջոցառումների և Յանաշխարհային ունիվերսիտայի մրցանակակիր ուսանողմարդիկների պարգևատրման արարողություն:

Բարձր ցուցանիշների համար ուսանողմարդիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ ԿԳ նախարար Արմեն Սշոտյանը, ով նաև Յայաստանի ուսանողական մարզական ֆեդերացիայի նախագահն է, պարգևատրել է ԿԳՆ պատվիգրերով: Նախարարը ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արոյանին է հանձնել մեր բուհի թիմի պատվիգրը՝ Եվրոպայի համալսարանական ֆուտզալի առաջնությունում 9-րդ տեղը գրաղեցնելու համար: Յայաստանի ուսանողական մարզական ֆեդերացիան մարզիկներին արժանացրել է դրամական խրախուսանքի: Լուսանկար՝ «Արմենարես» լրատվական կայքում



ՏԿ և ՄՏՀ ֆակուլտետի արտաքինառակուրային հարաբերություններ մասնագիտության 2-րդ կուրսի մագիստրանտ Գևորգ Մաթևոսյանը մասնակցել է միջազգային լուսանկարչական առցանց մրցույթի և հաղթող ճանաչվել: Նրա աշխատանքը «Տիեզերական էներգիա» խորագրով, Nikon Սա և Nikon Russia լուսանկարչական խմբերի կողմից ճանաչվել է «Շաբաթվա լուսանկար», արժանացել հազարից ավելի հավանական մեջնականությունների:



Օգոստոսի 22-ին Ծաղկաձորում կայացել է «Բազե-2015» համահայկական երիտասարդական հավաքայի փակնան գալահամերգը, որին ներկա է եղել ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանը: Նախագահը ծանոթացել է անցած օրերին «Բազե-2015» հավաքի շրջանակներում կայացած միջոցառումներին, բազեակաների առօրյային, դիտել այդ ամենը ներկայացնող տեսանյութը, հավաքի մասնակիցների կազմակերպած ֆլեշմոքը:

Երգի, պարի, նորաձևության միջնակատային վերջին ելույթներից հետո ամփոփվել են մրցությային արդյունքները, և «Բազե-2015»-ում հաղթող ճակատ է ճանաչվել կապույտը, որտեղ և ներկայացված էր ՀՊՏՀ ջոկատը: Երկրորդ հորիզոնականը հավասար միավորներով կիսել են կարմիր և նարնջագույն ճակատները:

Օգոստոսի 20-ին կայացած մշակութային մրցույթի ժամանակ իր գեղեցիկ երաժշտական կատարումով ներկաներին հիացրել է ՀՊՏՀ ուսանողությի Սոնա Ղազարյանը, ով արժանացել է «Ժյուրիի համակրանք» մրցանակին: Իսկ ՀՊՏՀ ուսանող Միեր Սերյանանը լողի ներճակատային մրցույթում գրաղեցրել է 3-րդ հորիզոնականը, այնուհետև կապույտ ճակատի թիմի կազմում նվաճել «Բազե 2015»-ի լողի մրցույթի փոխչեմայինի կոչումը: Հիշեցնենք, որ ՀՊՏՀ ջոկատը 1-ին հորիզոնականն էր նվաճել ինտելեկտուալ խաղի մրցույթում: Այսպիսով, մեր համալսարանի ներկայացնությանը մեծ ավանդ են ունեցել կապույտ ճակատի հաղթանակի կերտման գործում:

Լուսանկար՝ ՀՀ Նախագահի պաշտոնական կայքից



Արժույթի միջազգային հիմնադրամի ներկայացուցիչներին սեպտեմբերի 17-ին ընդունեց ՀՊՏՀ գիտաժողովը նյութերի ժողովածուն: Խմբագրական խորհրդի նախագահն է ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Արյանը: ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի որոշմամբ ժողովածուն լույս է տեսել 2 հատորով, բաղկացած է 4 մասից՝ «ՀՀ սոցիալ-տնտեսական զարգացման գերակայությունները», «Ֆինանսական շուկաներ և ենթակառուցվածքներ», «Միջազգային տնտեսական համագործակցություն և կրթության որակի ապահովում», «Կայուն զարգացման ապահովում»:



Լրամշակված և որոշակի փոփոխություններով, ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի որոշմամբ 1500 օրինակ տպաքանակով լույս ընծայված նոր «Ուսանողի ուղեցույցը» ամբողջացնում է ուսանողին հետաքրքրող ու հոլով հարցերի պատասխանները. ուսանողի իրավունքներ, պարտականություններ, կրեդիտային համակարգի բնութագիր ու նորմատիվներ, ուսումնառության ծրագրային մանրամասներ, գիտելիքի գնահատման բազմագործնային համակարգ, ուսանողի հասարակական ակտիվության ու ներուժի բացահայտման հնարավորություններ:

«Ուսանողի ուղեցույցը» էլեկտրոնային տարբերակը հասանելի է ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքում:

Սեպտեմբերի 15-ին կայացել է Տեմպուտ «Ալարատ» ծրագրի մասնակիցների ամենամյա համոդիպունը, որին մասնակցել են ծրագրի շահակից գործընկերները. ՀՊՏՀ որակի ապահովման բաժնի աշխատակիցները՝ բաժնի պետ Ներսես Գևորգյանի նեկավարությամբ:

Հանդիպման նպատակն է եղել քննարկել ծրագրի ողջ ընթացքում կատարված աշխատանքի արդյունքները և ծրագրի ժամկետի՝ մինչև 2016 թ. ապրիլ ամիսը երկարացված ժամանակահատվածի համար պլանավորել հետագա գործունեությունը: Քննարկվել են ընթացիկ հարցեր, իսկ կառավարման թիմի անդամները ներկայացրել են առաջիկա գործողությունները և դրանց կատարման վերջնաժամկետները:



Սեպտեմբերի 9-11-ը հատակայի Բոլոնիա քաղաքում մեխանիկայի և մաթեմատիկայի գծով միջազգային գիտաժողովում, նվիրված թաղանքների և սալերի մաթեմատիկական առաջականության տեսության հարցերին, մասնակցել է մեր համալսարանի բարձրագույն մաթեմատիկայի ամբիոնի դոցենտ, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր Միքայել Աղալովյանը:

Գիտաժողովին նա հանդես է եկել երկու գեկուցմանը. «Ընդհանուր անհզուրոպայով օժտված սալերի և թաղանքների դիմամիկ խնդիրներ» և «Հեծանունների, սալերի և թաղանքների ասինապոտիկ տեսության մասսին» (համահեղինակությամբ): Ելույթից առաջ՝ ներածական խոսքում, Միքայել Աղալովյանը ներկայացրել է Հայաստանի մեխանիկամաթեմատիկական դպրոցը, ձեռքբերումները, եվրոպական առաջավոր դպրոցների հետ համագործակցության հեռանկարները:



ՀՊՏՀ-ում օտարերկրյա քաղաքացիների երկորդ մագիստրոսական կրթական ծրագիրը՝ գործարար կառավարում մասնագիտությամբ, մեկնարկեց սեպտեմբերի 22-ին:

ՀՊՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը ողջունեց օտարերկրյա համար ուսանողների ուսումնառության մեկնարկը և հետագա հաջողություններ մաղթեց: Արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյանը նշանց հանձնեց ուսանողական փաստաթերթը և անհրաժեշտ տեղեկատվություն հայտնեց ուսումնական գործընթացի, բոլի կառուցվածքի և այլ հարցերի վերաբերյալ: Առաջին դասը՝ «Տնտեսագիտության լեզու», Վարում եր թ.գ.թ., դոցենտ Լուսինե Հարությունյանը:

Այս կիսամյակ մագիստրանտներն ուսումնասիրելու են 7 մոդուլ, և առաջինը լեզվի դասընթացն է՝ «Տնտեսագիտության լեզու» և «Գործարար անգլերեն»:



Տեմպուսի «Վերիտաս» ծրագրի շրջանակներում սեպտեմբերի 18-ին տեղի ունեցավ «Զալցբուրգայն սկզբունքների իրականացումը ՀՀ-ում» թեմայով Վերապատրաստման սեմինար, որը վարեց մեր բուհի մակուլյանոմիկայի ամբիոնի դոցենտ Կարեն Գրիգորյանը:

Ներկա էին ՀՊՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, ՏԿ և ՄՏՀ ֆակուլտետի ղեկան Ալոմ Մարգարյանը: Սեմինարի մասնակիցներն էին ասպիրանտական կրթության մերկա և ապագա շահառութերը: Բանախոսը ներկայացրեց ՀՀ-ում և մասնավորապես ՀՊՏՀ-ում ասպիրանտական կրթության մերկա վիճակը, զարգացման ուղղությամբ միջազգային փորձը, զալցբուրգայն տասը սկզբունքները, դրանց իրականացման հնարավորությունները: Բանախոսը սպահիչ պատասխանեց բոլոր հարցերին:

Եզրափակիչ ելույթներում պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը և ղեկան Ալոմ Մարգարյանն ընդգծեցին սեմինարի կարևորությունը՝ Զալցբուրգի սկզբունքները խորությամբ ընկալելու ու կիրառելու և ՀՊՏՀ-ում ասպիրանտական կրթության զարգացման առումներով:

Աշխարհագործ երիտասարդական կրթական հասարակական կազմակերպությունը 2015 թ. նարտ-սեպտեմբեր ամիսներին իրականացրել է «Տժեկայան ընթերցումներ» խորագրով կրթական, ճանաչողական ծրագիր, որը կազմակերպվել է «Հայացք ապագային-2014» երիտասարդական ցուցահանդեսի ընթացքում Հայաստանի երիտասարդական իհմնադրամի կողմից տրամադրած դրամաշնորհի շրջանակներուն:

Ծրագրին մասնակցել և դասախոսություններով հանդես են եկել նաև մեր բուհի դասախոսները՝ կառավարման ամբիոնի պրոֆեսոր, փ.գ.դ. Վալերի Միրզոյանը, փիլսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի վարիչ, փ.գ.դ., պրոֆեսոր Արամ Սարգսյանը: Նրանք ներկայացրել են Նժդեհ մտավորականի, քաղաքական և ռազմական գործչի, հզորագույն ազգային գաղափարախոսի և փիլսոփայի մտածողության ու գրական ժառանգության իհմնական ուղղությունները:

ՀՊՏՀ լեզուների ամբիոնի վարիչի Ժ/Ա, բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Սուսաննա Չալաբյանի հեղինակությամբ լույս է տեսել Global marketing անգլերենի ուսումնական ծեռնարկը, որը նախատեսված է տնտեսագետ ուսանողների, մարքեթինգի ոլորտում աշխատող մասնագետների, ինչպես նաև անգլերենով հրատարակված մասնագիտական գրականությունից օգտվել ցանկացողների համար:

Զերոնարկը նպատակաուղղված է՝ զարգացնելու տընտեսագետ ուսանողների՝ մասնագիտական գրականությունը ընթերցելու հմտությունը և յուրացնելու միջազգային մարդության և առևտուի դրածածվող իիմնական հասկացությունները, թեմաները:

Global marketing-ը հասանելի է բուհի գրադարանում, ինչպես նաև պաշտոնական կայքում:

Քանալսարանում սեպտեմբերի 15-ին մեկնարկել է ՀՀ քաղաքայողների վերապատրաստման դասընթացների աշնանային փուլը: Դասավանդում են համապատասխան ոլորտների փորձառու մասնագետներ, դասախոսներ՝ թե՛ մեր բուհից, թե՛ տարբեր գերատեսչություններից: Այն կընթանա մինչև նոյեմբերի 15-ը: Սեպտեմբերի 25-ին դասընթացների աշնանային փուլի առաջին խճումը ընթերցված նախարարությունների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների առաջատար և կրտսեր պաշտոններ զբաղեցնող թվով 32 անձ ստացավ հավաստագիր:



Ուխ արտաքին կապերի հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ սեպտեմբերի 25-ին մեր բուհում հյուրընկալվել էին «Արմենիա Տելեֆոն Կոմպանի» ՓԲԸ (ապրանամիջը՝ «Bee-line») գլխավոր տնօրեն Անդրեյ Պյատիշինը և ընկերության աշխատակիցներ: Յշուրենին և ուսանողներին հանձնարկել են սեմինար, որի ընթացքում քննարկվեց կարիերայում հաջողության հասնելու բանաձեռք:

Սեմինարի երկրորդ հատվածում մանրամասներ ներկայացվեցին վերոնշյալ ընկերության գործակալական դպրոցի վերաբերյալ: Խոսվեց ուսանողների համար փորձառության կազմակերպման մասին:



2015 թվականի սեպտեմբերի 28-ից հիկութերի 2-ը Տեմպուսի «Մարդկային գործողի միջոցով կրթական հաստատությունների առաջնադաշտում» (PEOPLE) ծրագրի շրջանակներում Ալմա Արայի (Դագախստան) Տ. Ռիսկուլովի անվան նոր տնտեսագիտական համալսարանում կայացել է գիտապրակտիկ գիտաժողով՝ «Բարձրագույն կրթության համակարգում Ալմարդարձության ուսումնակարգության մարդության և առևտուի դրածածվող իիմնական հասկացությունները, թեմաները:

Global marketing-ը հասանելի է բուհի գրադարանում, ինչպես նաև պաշտոնական կայքում: Փորձ և զարգացման հեռանկարները՝ բնայության մասնակցել են Յայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի կողմից ծրագրի համակարգող, որպես պահովման բաժնի պետ Ներսես Գևորգյանը և ծրագրի հետազոտող, անձնակազմի կառավարման բաժնի պետ Գոհար Սարգսյանը: Վերջինս հանդես է եկել «ՀՊՏՀ-ում կարիերի համալրման քաղաքականությունը: Արաջադեմ փորձ՝ փորձագետների ընտրությունը» թեմայով գեկուցմամբ:

Ուխ ուսումնագիտական հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ սեպտեմբերի 29-ին ՀՊՏՀ-ում հյուրընկալվել էր «Պրոկրեդիտ բանկի» մարդկային ռեսուլտումների դեպարտամենտի ղեկավար Սարհիամ Դամբարձումյանը, ով ուսանողների համար վարեց «Ինչպե՞ս փնտրել աշխատանք և ճիշտ ներկայանալ աշխատաշուկայում» խորագրով սեմինար:

Ներկաներին ողջունեց ուսումնագիտական հանձնաժողովի նախագահ Անի Կարապետյանը՝ նշելով, որ մեկնարկում է բաց դասերի շարք, որոնց ընթացքում հրավիրված բանախոսները կներկայացնեն ուսանողների և օգտակար թեմաներ:

ՀՊՏՀ Եղեգնաձորի մասնաճյուղում հյուրների 1-ից 9 անցկացվել է «Ուսանողական աշուն-2015» մարզական գործակության փառատոնը՝ մասնացնուի Ուխ նախաձեռնությամբ և տնօրենության աջակցությամբ:

Փառատոնի շրջանակներում անցկացվել են առաջնություններ տարբեր մարզաձևերից: Յաղթող է ճանաչվել ֆինանսներ մասնագիտության 4-րդ կուրսը: Երկրորդ և երրորդ հորիզոնական կարգավահական հաշվառման 2-րդ և գրոսաշրջության կառավարության 4-րդ կուրսը:

Ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը հոկտեմբերի 12-ին իր աշխատասենյակում հյուրների Սոսկվայի «Սիներգիա» ֆինանսարդունաբերական համալսարանի ռեկտոր, Կորության ռուսական ակադեմիայի նախազարդ, թղթակից անդամ, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Յուրի Ռուբինին, ինչպես նաև Երևանում գիտության և մշակույթի ռուսական կենտրոնի տնօրին, ՀՀ-ում ՈՂ դեսպանատան խորհրդական Մարկ Կայլինին:

Հանդիպմանը ընթացքում քննարկվեցին ՀՊՏՀ-ի և «Սիներգիա» համալսարանի համագործակցության հեռանկարները: Յուրի Ռուբինը ներ համալսարանի Երևանյացուցիչներին հրավիրեց մասնակցելու իրենց բուհում կայանալիք համաժողովին, որտեղ նաև նախատեսվում է քննարկել Երևու բուհերի համագործակցությանն առնչվող հարցեր:



Ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը, պրոեկտոր Գագիկ Վարդանյանը հոկտեմբերի 12-ին ընդունեցին DAAD-ի տեղեկատվական կենտրոնի տնօրին Սիլվիա Ծմիդին: Հանդիպմանը մասնակցում էր նաև բուհի արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյանը: Կորյուն Աթոյանը շնորհակալություն հայտնեց համալսարան այցելության համար, ապա հույս հայտնեց, որ բուհի և DAAD-ի համագործակցությունը շարունակական կլինի: Սիլվիա Ծմիդը նշեց, որ իրենց կազմակերպության կողմից հաջորդադրանը կազմակերպվի միջոցառում, որտեղ համալսարանականները կտեղեկանան գործող ծրագրերին: Գագիկ Վարդանյանը խստեց հետազոտական ոլորտում համագործակցության մասին, ներկայացրեց մեր բուհուն արտասահմանց ուսանողների ուսուցման մասին տեղեկությունները:

Քննարկվեցին համագործակցության ընթացման հնարավորությունները:

Հոկտեմբերի 15-ին համալսարանում անցկացվեց «Երասմուս +» ծրագրի դիմորդների անգերենի ստուգման առաջին քննությունը, որին մասնակցեցին միայն այն ուսանողները, ովքեր դիմում են Ուսմինիայի Alexandru Ioan Cuza համալսարանում և Վարչավայի տնտեսագիտական դպրոցում ուսանելու համար: Քննությունն անցկացնում էր ՀՊՏՀ արտաքին կապերի բաժնին:



Հոկտեմբերի 7-ին ֆինանսական ֆակուլտետի ուսանողները «Սժդեհ» ռազմահայրենասիրական ակումբի հետ համատեղ անցկացրին բաց դաս՝ նվիրված Անդրանիկ Օզանյանի 150-ամյակին: «Անանց արժեքերը» խորագորվ բաց դասը ուսանողների շուրբերից պատմեց մեծ հայրենասերի ու ռազմական գործի կյանքի ու գործունեության մասին, որը լրացվեց Երգ-Երաժշտությամբ, լուսանկարներից կազմաքանակացնությունով, ասույթների վերածված այն խորհնաստ մնտերով, որ սերունդներին ժառանգություն է թողել Անդրանիկը: Հոկտեմբերի 9-ի միջոցառումը նվիրված էր գոհված ուսանող-ազատամարտիկներ Կարեն Մանվելյանին, Վոլոյյա Դարբինյանին, Արմեն Արդամյանին, նրանց անցած մարտական կարծ, բայց փառավոր ուղղուն:



Հոկտեմբերի 1-ին ՀՊՏՀ Գյուղու մասնաճյուղում անցկացվել է սեմինար-արարամունք՝ «Ի՞նչ ենք հասկանում լավ կառավարում ասելով» խորագորվ: Սեմինարն անցկացվել է Եվրախորհրդին առջներ «Վերապատրաստում իրականացնող կազմակերպությունների եվրոպական ցանցի» (ENTO), ՏԺԳ և «Ուրբան» հիմնադրամների նախաձեռնությամբ: Ողջույնի խոսքով հանդես են եկել ՀՊՏՀ ԳՄ տնօրին, դոկտոր, պրոֆեսոր Սահման Դավիոյանը և ENTO-ի ներկայացուցիչ պրոֆեսոր Բակոստան (Խորվաթիա): Սեմինարին ENTO-ի ներկայացուցիչ պարոն Կրունյոլան (Ըվեցարիա) դասախոսել է ««Լավ կառավարում»». պատմությունը, ինչու և ինչպես ծագեց գաղափարը» թեմայվ: Ձեկուցմանը հանդես է եկել նաև պրոֆեսոր Ֆիգուրը (Գերմանիա): Սեմինարին մասնակցել են մասնաճյուղի դասախոսական անձնակազմը և ուսանողները, ծավալել է քննարկում, հարցուագտասխան:

Ֆինանսական ֆակուլտետի ֆինանսներ մասնագիտության տարբեր կուրսերի ուսանողները հիկունքերի 14-ին երկար դասամիջոցը իրենց և դասընկերների համար վերածեցին հաճելի ժամանցի: Սիանալով ՀՀ կենտրոնական բանկի «Ինֆինանսների միանյալք» ծրագրին՝ նրանք պատրաստել էին հարցարթիկները և ուսանողներին առաջարկում էին վերցնել որևէ մեկն ու պատասխանել: Տնտեսագիտական տարաբնույթը հարցերին ծիչտ պատամանները խրախուսվում էին շոկոլադով և ծափողջուններով:



Հոկտեմբերի 8-ին Աժ «Բաց դրներ» ծրագրի շրջանակում խորհրդարան էին այցելել կառավարման տեղեկատվական համակարգեր մասնագիտության 3-րդ կուրսի ուսանողները՝ ֆինանսների ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Աննա Վարդանյանի և դոցենտ, տ.գ.թ. Արմենուի Միերյամի գլխավորությամբ: Աժ փոխնախագահ Հերմին Սաղյալյանը, ողջունելով ուսանողներին, ներկայացրել է խորհրդարանի գործունեությունը, անդրադարձել երկիր տնտեսությանը վերաբերող հարցերի և ընդգծել, որ ծրագիրը հնարավորություն է ընձեռում՝ երիտասարդների միջոցով ծանոթանալու հասարակությանը հուզող հարցերին:

Ուսանողը՝ ՀՀ Աժ պաշտոնական կայքից

ՀՊՏՀ Եղեգնաձորի մասնաճյուղում հոկտեմբերի 16-ին «Խաղաղության կորպուս»-ի կամավոր Բրայան Սալիբան ներկայացրել է աշխարհահռչակ Pearson Education հրատարակչության գրքերը:

Գրքերը վերաբերում են կրթության ոլորտին, տնտեսագիտությամբ, հանրային կառավարմանը և հետազոտական մեթոդներին: Եղեգնաձորի մասնաճյուղն այդ գրքերը նվեր է ստացել Pearson Education-ից: Հանդիպմանը ներկա է Եղեգնաձորի մասնաճյուղի տնօրին Սոս Խաչիկյանը:

Իսկ հոկտեմբերի 17-ին մասնաճյուղում կայացել է արցանց սեմինար՝ տ.գ.թ., թեկնածու, դոցենտ, Եղեգնաձորի հետազոտական կենտրոնի փորձագետ Արմեն Թրոյանի հետ: Քննարկվել են հետազոտական միարյան անդամները, որոնց արդյունքներն անփոփոխ են ուսանողների մասնակցությամբ հետազոտության մեջ:

ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի ղեկավար-գլխավոր քարտուղար Յրայր Թովմասյանը, ով նաև սահմանադրական բարեփոխումների մասնագիտական հանձնաժողովի անդամ է, հոկտեմբերի 14-ին ՀՊՏՀ միջազգային համագործակցության կենտրոնում համդիպում ունեցավ ուսանողների հետ: Ներկա էին ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Վրոյանը, պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, ուսանողական խորհրդի նախագահ Մերգելի Խառայանը, ուսանողական խորհրդի անդամներ, ուսանողներ:

ՀՀ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծ շուրջ ուսանողների հարցադրություններին Յրայր Թովմասյանը պատասխանեց համակողմանի համակարգության վերաբերյալ անհրաժեշտությունը և գործող համակարգի խնդիրները, անդրադարձավ կառավարման ձևի փոփոխությանը, խոսեց պարզաբենական կառավարման մոդելին անցնելու մասին: Բանխոսին հարց հեց նաև ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը:



ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը հոկտեմբերի 9-ին իր առանձնասենյակում ընդունեց Շախմատի համալսարանական թիմերի Եվրոպայի առաջնության առիթով Հայաստան ժամանակաշրջանում տարրերի երկրների պատվիրակության մեջ անդամների համար: Նրանց ուղեկցում էր ՀՊՏՀ ֆիզիաստիարակության, ԱԻ և քաղաքաշտաճակության անդինի վարչի Ժ/Ա, առաջնության կազմակերպիչ Հովհաննես Գաբրիելյանը: Համդիպմանը ներկա էր ՀՊՏՀ արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդակայանը:

Հոկտեմբերի 12-ի ռեկտորատը սկսվեց շնորհավորանքի և մեծարանքի խոսքերով. ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը շնորհավորեց ֆիզիաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի պրոֆեսոր Լյովա Սամվելյանի 75-ամյակը: Ուսկուոր հայտնեց նաև, որ Ընթացարտի միջազգային ֆեդերացիան պարուն Սամվելյանին պարգևատրել է պատվավոր դիվլոնով և ուսկե մեդալով՝ Ծննդամարտն աշխարհում տարածելու, արմատավորելու համար: Ուսկուորատի նիստի մասնակիցները շնորհավորեցին, առողջություն և հաջողություն մաղթեցին իրենց գործընկերոջը:

Հոկտեմբերի 20-ին ծննդյան 75-ամյա հոբելյանի առիթով կազմակերպված համդիպությանը Լյովա Սամվելյանը արժանացել է մի շարք պարգևների: Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտեի փոխնախագահ Դերենիկ Գաբրիելյանը պրոֆեսորին է հանձնել «Յրանտ Շահինյան» ոսկե մեդալ, ՖԿԴՊ-ի ռեկտոր Վահրամ Առաքելյանը՝ ոսկե հուշամեդալ՝ ՖԿԴՊ-ի ում ներդրած ավանդի համար: Մեր պրոֆեսորին իր շնորհավորական ուղերձն է հղել և հուշամեդալով պարգևատրել Հայաստանի շախմատի ֆեդերացիայի առաջնություն փոխնախագահ Սմբատ Լպուտյանը: Խորհրդանշական նվեր՝ «Ոսկե Ճեղք» է հանձնել Ընթացարտի միջազգային ֆեդերացիայի ներկայացուցիչ Ստեփան Ղազարյանը. այս միջանակով պարգևատրվում են աշխարհի լավագույն մարզիկներն ու մարզիչները:

ՀՊՏՀ-ի անունից հուշանվեր է հանձնել մեր բուհի ֆիզիաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի վարչի Ժ/Ա Հովհաննես Գաբրիելյանը:



ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը հոկտեմբերի 9-ին իր առանձնասենյակում ընդունեց Շախմատի համալսարանական թիմերի Եվրոպայի առաջնության առիթով Հայաստան ժամանակաշրջանում տարրերի երկրների պատվիրակության մոդելին անցնելու մասին: Բանխոսին հարց հեց նաև ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը:

Ողջունելով իյուրերին՝ ռեկտոր Կորյուն Վրոյան ասաց. «Դարգելի քարեկամներ, ուրախ եմ՝ ծեղ մեր համալսարանում իյուրընկալելու և ծանոթության համար: Շուտով եմ՝ առաջիկայում որևէ ծևաչափով համագործակցելու հնարավորություն կունենամք, իմը կծառայի փոխաշխման, համալսարանների մերձեցման հրաշալի առիթ»:

Հյուրերը՝ Համաշխարհային համալսարանական սպորտի ֆեդերացիայի և Եվրոպական համալսարանական սպորտի աստղիցիայի փոխնախագահ Լեռնա Եղերը, Լեհաստանի Բրոցյավ քաղաքի ուսանողական մարզական ֆեդերացիայի փոխնախագահ անժի Շահենոր Վիշը, 2017 թվականին կայանալիք Շախմատի համալսարանական թիմերի Եվրոպայի առաջնության կազմակերպիչ ՈՒֆատ Չաբուկը, շնորհակալություն հայտնեցին ռեկտորին՝ իր բազմազբաղ աշխատանքային օրվա կեսին իրենց միրով ընդունելու և Տնտեսագիտական համալսարանի հետ ծանոթություն հաստատելու համար: Նրանք հատկանշեցին, որ Հայաստանը շախմատի առաջնություններ անցկացնելու համար լավագույն երկիրն է, որտեղ գործում են հրաշալի շախմատային ավանդույթներ և «Շախմատը» դպրոցական ծրագրերում ներառված է որպես պարտադիր առարկա: Նրանք հույս հայտնեցին, որ ռեկտոր Կորյուն Վրոյանի հետ առիթ կունենան համդիպելու 2017 թվականին Մայակայում կայանալիք առաջնությանը:

Համդիպման ավարտին ռեկտորը և հյուրերը փոխանակեցին խորհրդանշական նվերներ: Հյուրերն այցելեցին նաև «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոն:



Հոկտեմբերի 7-ին ՀՊՏՀ գրադարան այցելեցին ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը և պղոռեկտոր Գագիկ Վաղոնյանը՝ շնորհավորելու գրադարանավարների մասնագիտական տոնը: Ուսկուոր անձնական ու աշխատանքային հաջողություններ մարդեւ նրանց: «Ծնորհակալություն ծեր աշխատանքի համար, շարունակեք բարեկիղճ ու լավ աշխատանքով զարգացնել մեր գրադարանային համակառը»,- ասաց ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը:

Այդ օրը գրադարանի սպասարակություն բացված նոր ցուցափեղկը ներկայացնում էր տնտեսագիտական գրականության հիմ և հազվագյուտ հրատարակություններ, որոնցից ամենավաղ հրատարակությունը Վահան Տոտոնյանցի՝ առևտուն վերաբերյալ գիրքն է, որը լույս է ընծայվել 1885 թվականին:

ՄԵՐ ՀԱԳՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ՝

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՌԻՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՄ



Հրաձգության մրցաշարով սեպտեմբերի 27-ին մեկնարկել էր ՀՀ ուսանողական մարզական 16-րդ խաղերի աշխանային փուլը։ Մեր համալսարանի թիմն այս փուլում արծանագրել է իր առաջին հաղթանակը՝ 2-րդ տարին անընդմեջ նվաճելով հրաձգության առաջնության չեմպիոնի կոչումը։ Խև աղջիկների անհատական պայքարում, 50 հնարավորից 45 միավոր վաստակելով, ՀՊՏՀ ուսանողուիի, միջազգային մրցաշարերի մասնակից, սպորտի վարպետ Էլմիրա Կարապետյանը նվաճել է ոսկե մեդալ։

«Այս առաջնությանը մեր համալսարանի թիմը փայլուն մասնակցություն ունեցավ։ Նշեմ, որ անհատական պայքարում Էլմիրայի վաստակած միավորը գերազանցեց նույնիսկ տղաների անհատական պայքարում գրանցված ամենաբարձր միավորին։ Ի դեպ, մեր բուհի նորաբաց հրաձգարանում ուսանողներն արդեն զարգացնում են իրենց հմտությունները, հրաձգության հանդեպ ուսանողների կողմից մեծ հետարրուվածություն է նկատվում», մեզ հետ զրույցում ասաց ֆիզդաստիարակության արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշտաճության ամբիոնի վարիչի Ժամանակակից Գաբրիել յանը։

Հրաձգությունն այս խաղերի ժրագրում ընդգրկվել է անցյալ տարվանից։

Հոկտեմբերի 3-ին անցկացվել են լողի անհատական մրցումներ, և տղաների առաջնությունում ՀՊՏՀ ուսանողներ Վլադիմիր Մամիկոնյանը (50մ, ազատ լողան) և Սևակ Վարդանյանը (50մ, թիկնալող) նվաճել են, համապատասխանաբար, ոսկե և բրոնզե մեդալներ։ Հովհաննես Գաբրիելյանը, ով նաև Հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերի կազմակերպման պատասխանատուն է, ՀՀ ուսանողական ֆետերացիայի նախագահության անդամ, ՀՊՏՀ լողի բաժանմունքի մարզիչը, տեղեկացրեց, որ ուսանող-մարզիկներն ուժերը չափել են 50մ մրցատարածության 4 լողաներում՝ ազատ, բրաս, թիկնալող, դելֆին։

Հոկտեմբերի 5-ին մեկնարկել էր աղջիկների վոլեյբոլի մրցաշարի երկրորդ՝ աշնանային փուլը, որի ավարտով վճռվեց առաջնության հաղթողը։ Մրցաշարի խաղերն անց էին կացվում ՀՊՏՀ մարզադահլիճում։

Մեր բուհի աղջիկների վոլեյբոլի հավաքականը ուժեղագույնների շարքում զբաղեցրել է 3-րդ մրցանակային տեղը՝ արժանանալով բրոնզե մեդալի։

ՀՊՏՀ ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և քաղաքաշտաճանության ամբիոնի պրոֆեսոր, Վոլեյբոլի աղջիկների հավաքականի մարզիչ Սիմոն Շակոբյանը նշեց, որ այս մրցավեճը բավականին լարված էր, մրցակիցներն ուժեղ էին։

«Մեր թիմը լավ խաղեր ցուցադրեց, առանձնահատուկ ուզում են ընդգծել ուսանողուիի, սպորտի վարպետ Նարե Հովհաննիսյանի փայլուն խաղը։ Ընդհանուր հաղթանակ ձեռք բերելու գործում մեծ էր Հրիփսիմե Թովմանյանի դերը։ Աչքի ընկավ նաև Լուսինն Ներսիսյանը», - ասաց Սիմոն Շակոբյանը և հավելեց, որ մեր հավաքականի լավ մարզավիճակը պահելու համար տարբեր համալսարանների թիմերի հետ հաճախ կազմակերպվում են ընկերական հանդիպումներ։

Ուսանողական մարզական 16-րդ խաղերը կշարունակվեն մինչև դեկտեմբեր։ Առջևում վոլեյբոլի տղաների, հանդբոլի, բասկետբոլի, ֆուտզալի առաջնություններն են։

ՆԱԽԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

**ՀՅ ՍԱԽԻՄԱՆԱՊՐՈՎԵՐՅԱՆ ՎԻՈԼԻԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒ
ԱՌԱՋԻԿԱ ԻՎԱՆՐԱՔՎԵՐԻ ԻԵՄ ԼԱՎՎԱԾ, ԵՐԲ ԽՆԴԻՐԻ
Է ԴՐՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂ ԾԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԿԱՄ ԿԻՍԱՆԱ-
ԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԿԱՐԱՎԱՐՈՒՄԸ ԱՆցում ԿԱՄԱՐԵԼՈՒ
ԽՈՐԻԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԱՎԱՐՄԱՆ ԻՎԱՆԿԱՐԳԻ,
ԲՆԱԿԱՆԱԲՐԱՐ, ԱՆԻՐԱԺԵՇՈՒԹՅՈՒՆ Է ԱՌԱՋԱՆՈՒՄ
ԻՎԱՋՐ ԾԵՏԵԼ պառլամենտարիզմի հայկական
ակունքներին, նրա պատմական վիործին ու դասե-
րին:**

**Պառլամենտական կառավարման անհրաժեշ-
տությունը իիմնավորելու, նրա դրական ու բացա-
սական կողմերը բացահայտելու, հայ ժողովորի
մտածելակերպին ու հոգեկերտվածքին համապա-
տասխանության աստիճանը որոշելու և առհասա-
րակ երկրի հետագա զարգացումը ծիչու ուղենշելու
տեսակետից շատ ուսանելի է Հայաստանի առա-
ջին Հանրապետության խորիդարանական կառա-
վարման վիործի վերհանումը, որովհետև մինչ այդ
և դրանից հետո էլ Հայաստանը նման կառավար-
ման մոդել չի ունեցել:**



ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎՎԱՐՄԱՆ ՓՈՐՁԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆՈՒՄ (1918-1920 թթ.)

Յայտնի է, որ շուրջ մեկ դար առաջ հայ ժողո-
վուրդն իր անկախության արշալույսին՝ 1918 թ.,
որդեգրեց պառլամենտական (խորիդարանական)
կառավարման համակարգ (մոդել):

Ամենից առաջ փաստենք, որ մինչ Հայաստանի
անկախության հօշակումը և պետականության կա-
յացումը հայ քաղաքական միտքը ապագա ան-
կախ Հայաստանի պետական իշխանության կա-
ռավարման ծևի հարցում երկար քաղաքական
դեգերումներ ու փնտրութքներ է ունեցել, մինչև որ
հանգել է պառլամենտարիզմի գաղափարին:

Պառլամենտարիզմը ժողովրդավարական իշ-
խանության ծև է, որը ենթադրում է կառավարում
ժողովրդի (հասարակության) ներկայացուցչության
միջոցով, իշխանության թերի (օրենսդիր, գործա-
դիր և դատական) տարանջատվածություն, գոր-
ծադիր իշխանության (կառավարության) պատաս-
խանատվություն խորիդարանի առջև, նրա գործու-
նեության վերահսկողություն և այլն: Խորիդարա-
նը համարվում է նաև կարևորագույն պետակա-
նական ու քաղաքական ինստիտուտ՝ քաղաքա-
ցիական հասարակության հաստատման ճանա-
պարհին:

Խորիդարանական համակարգի դասական
երկիր ու նախահայրենիք է համարվում Անգլիան,
որտեղ ժողովրդական ներկայացուցչության՝ խոր-
իդարանի առաջին նստաշրջանը գումարվել է
1265 թ., իսկ նոյն դարի 90-ական թվականների
վերջերին այն սկսել է գործել որպես ինքնուրույն և
մշտակես գործող հաստատություն (մարմին): Այդ
ժամանակ էլ հանդես եկավ «Պառլամենտ» (Parlia-
mentum) անվանումը:

Յայ իրականության մեջ պառլամենտարիզմի
գաղափարն առաջին անգամ արձարձվել է 18-րդ
դարում Անգլիայի գերիշխանության տակ գտնվող

Հնդկաստանում հայ հայրենասերների՝ Մադրասի
խմբակի կողմից կազմած ու 1788-1789 թթ. հրա-
տարակած «Որոգայթ փառաց» գրքում: Նրանում
առաջ էր քաշվում ազատագրված Հայաստանում,
Արևմուտքի երկրների օրինակով, հանրապետա-
կան-պառլամենտական կարգեր հաստատելու
գաղափարը: Անկախ Հայաստանի բարձրագույն
ներկայացուցչական մարմինը՝ խորիդարանը,
կոչվելու էր «Հայոց տուն»: «Որոգայթ փառաց»-ի
հեղինակ Շահամիր Շահամիրյանը հայ ժողովորի
փրկությունը և երջանկությունը, անկախությունից
զատ, տեսնում էր նաև ռամկավարական հանրա-
պետության, օրենքի գերակայության ու խորիդա-
րանական կառավարման համակարգ ունենալու
մեջ: Սահմանադրության նշանակություն ունեցող
այդ փաստաթղթում հսկայական դեր էր տրվում
օրենքի գերակայությանը. «Օրենք մեր եղիցին տէր
և թագավոր մեր»: Ժողովուրդն էր լինելու երկրի
բարձրագույն տէրը և իշխանության աղբյուրը: Նա
էր օրենքներ տալիս և կառավարում երկիրը՝ հան-
ձին իր ներկայացուցչական մարմնի՝ խորիդա-
րանի՝ «Հայոց տան»: Վերջինս լինելու էր միապալա-
տանի՝ կազմված մոտ 517 պատգամավորից, այն
ոչ միայն երկրի բարձրագույն օրենսդիր նարմինն
էր, այլև բովանդակ իշխանության կրողը: Նրանից
էին բիելու և՝ վարչական, և՝ դատական, և՝ զին-
վորական իշխանությունները, օրենքներն ու կար-
գադրությունները պարտադիր էին բոլորին, և ոչ
ոք, ոչ մի գործադիր, դատական իշխանություն
կամ անձնավորություն չէր կարող դեմ գնալ կամ
շնչագանդվել «Հայոց տան»:

Գնահատելով աներիկյան սահմանադրությանը
հասակակից այս փաստաթղթի նշանակությունը՝
պետք է ասել, որ իր ժամանակի համար սա նշա-
նակալի երևույթ էր հայ իրավաքաղաքական մտքի

պատմության մեջ: Ուշագրավ է, որ հետագա ժամանակաշրջանի հայ իրավագիտական միտքն օգտվել ու շարունակում է օգտվել «Որոգայր փառաց» գրքի քաղաքական ու գաղափարական առանձին թեգերից ու դրույթներից:

Արդեն 19-րդ դարում սահմանադրական-խորհրդարանական գործունեության առաջին նախաքայլը կարելի է համարել 1860 թ. արևմտահայերի Ազգային սահմանադրությունը: Յայ իրականության մեջ առաջին անգամ էր, որ գումարվեց դարձյալ Եվրոպայից ներմուծված, յուրովի խորհրդարան հիշեցնող, արևմտահայ համայնքի ազգային գործերով ու ներքին խնդիրներով զբաղվող Ազգային ժողովը՝ իր ընտրված 140 պատգամավորներով (երեսփոխաններով): Ակներև է, որ Ազգային սահմանադրություն մշակող հեղինակները (Ն. Ռուսինյան, Գ. Օտյան, Ն. Պայսան և ուրիշներ) քաջ ծանրոք են եղել «Որոգայր փառաց»-ին: Որքան էլ ոչ լիարժեք, այդուհանդերձ, դա իր ժամանակի ու պայմանների համար նոր երևույթ էր, հայ հասարակական-քաղաքական կյանքի, հայ քաղաքական մտքի ուշագրավ թուիք: Արդարև, այն նույնպես շոշափելի հետք թողեց հայ հասարակական-քաղաքական մտքի, ազգային ինքնազիտակցության աճի ու ժողովրդավարական-պառլամենտական գաղափարների արմատավորման գործում:

20-րդ դարի սկզբներին՝ հայ ժողովրդի պատմության ամենածակատագրական փուլերից մեկում, գերմարդկային ճիգերով 1918 թ. անկախ պետականության հիշակումով որոշակի հիմքեր ստեղծվեցին՝ իրականացնելու «Յայոց տուն» ունենալու և խորհրդարանական կառավարման գաղափարը:

Յարց է ծագում. ի՞նչ նախադրյալներ կային նորանկախ Յայաստանում խորհրդարանական կառավարման անցնելու համար: Ամենից առաջ՝ կայացած քաղաքական կուսակցությունների առկայությունը էր: Այդ ժամանակ Յայաստանում և հայ իրականության մեջ գործում էին ազգային, սոցիալիստական, սոցիալ-դեմոկրատական, պահպանողական բնույթի շուրջ տասը կուսակցություններ, որոնց առաջատարը Յայ հեղափոխական դաշնակցություն (ՅՅԴ) կուսակցությունն էր: Յասկանալի է, որ ցարական վարչակարգում ապրած հասարակությունը ծանրոք չէր պառլամենտարիզմի սկզբունքներին ու արժեքներին և դրանք պետք է յուրացներ հընթաց: Նաև հայ քաղաքական մի շարք գործիչներ պառլամենտական, պետական կառավարման աշխատանքի փորձ էին կուտակել Պետական դրմաներում, Անդրկովկասյան կոմիսարիատի ու Սեյմի, Յայոց Ազգային խորհրդի և այլ մարմիններում աշխատելու ընթացքում:

Արտասույր հանգամանքների թելադրանքով (ժամանակ շահելու և բավարար ֆինանսներ չհինգելու պատճառով) որոշվեց շտապ կարգով Թիֆլիսի Յայոց (կենտրոնական) Ազգային խորհրդի հիմքի վրա կազմել ՅՅ գերագույն օրենսդիր մարմինը՝ խորհրդարանը, որը կոչվեց Յայաստանի խորհրդող: Այն ձևավորվեց Յայոց Ազգային խորհրդի չորս

կուսակցությունների՝ ՅՅԴ, ՅԺԿ, Սոց.-դեմ և եսեռ խմբակցությունների թվի համամասնական սկզբունքով եռապատկման միջոցով, ինչպես նաև խորհրդի անկուսակցական երեք և հանրապետության էթնիկ փորձամասնություններից ներկայացուցիչների ընդգրկելու միջոցով: Արդյունքում՝ ձևավորվեց 46 հոգուց կազմված Յայաստանի 1-ին խորհրդարանը:

Յատուկ ընդգծենք, որ ի սկզբանե նորահօչչակ հանրապետությունը որդեգրեց խորհրդարանի գերակայությամբ կառավարումը, որն այդ ժամանակ բնորոշ էր նաև հարևան Վրաստանի և Աղրբեջանի հանրապետություններին: 1918 թ. օգոստոսի 1-ին երևանում Յայաստանի խորհրդի պաշտոնական բացման ժամանակ տարիքով ավագագույն անդամ Ավետիք Սահակյանը իր բացման խոսքում ընդգծում էր այն միտքը, որ խորհուրդը հանդիսանալու է ՅՅ պետական իշխանության գերագույն իրավասումարմինը: Նա ունենալու է ոչ միայն բարձրագույն օրենսդիր մարմնի, այլև առանձին դեպքերում՝ գործադիր իշխանության իրավասություններ: Յայաստանի խորհրդողն ուներ, խորհրդարանների համար անսովոր, այսպես կոչված, «Կարգադրիչ» հանձնաժողով, որով իրականացվում էին կառավարչական բնույթի գործառույթներ:

Փաստերը վկայում են, որ Յայաստանի խորհրդը, բացի իրեն բնորոշ օրենսդիր մարմնի գործառույթներից, հանգամանքների բերումով իրականացրել է նաև գործադիր մարմնին բնորոշ գործողություններ: Նոյնը կարելի է ասել դատահրավական ոլորտի վերաբերյալ: Դատական իշխանության դեռևս չկայացվածության պայմաններում նա հաճախ կայացրել է նաև դատաիրավական բնույթի որոշումներ: Կնշանակի՝ ՅՅ իշխանության մարմինների ձևավորման փուլում ընդգծվել է խորհրդարանի գերակա դերը պետական կառավարման համակարգում և դեռևս խոսք չի կարող լինել իշխանության երեք թերերի հստակ սահմանագատման մասին:

Այսպիսով, Յայաստանի խորհրդարանը իր մեջ բռվանդակում էր երկրի գերագույն իշխանությունը: Գործադիր իշխանությունը՝ կառավարությունը, ենթակա էր խորհրդարանին: Խորհրդարանը ոչ միայն ընտրում էր հանրապետության թիվ մեկ պաշտոնատար անձին՝ վարչապետին, հաստատում էր կառավարության կազմը, այլև վերահսկում էր նրա ֆինանսատեսական գործունեությունը իր հիմնած մարմնի՝ Պետական վերահսկիչի միջոցով: Այսինքն, կարելի է ասել, որ սկզբնական փուլում Յայաստանն իրոք պառլամենտական գերակայությանը հանրապետությունն էր:

1918 թ. աշնանը իրադրությունը Յայաստանում և տարածաշրջանում էապես փոխվեց: Այն բանից հետո, եթե ակնհայտ դարձավ թուրքիայի պարտությունը աշխարհամարտում, ՅՅԿ-ն հանդես բերեց լավատեսություն և ցանկություն հայտնեց ՅՅԴ-ի հետ կիսել պատասխանատվությունը ժողովրդի ու պետության առջև և կազմել կոալիցիոն կառավարություն: ՅՅԴ-ն ընդառաջ գնաց այդ առաջարկին, որովհետև խորհրդարանում չուներ պատ-

գամավորական կայուն մեծամասնություն, որպեսզի զբաղվեր արդյունավետ, օրինաստեղծ աշխատանքով և երկիրը դուրս բերեր վարչապետ Յովհ. Քաջազնունու բնորոշած «անձև քառ և ավերակ-ների կույտ» վիճակից:

Կոալիցիայի հանգուցալուծումը տեղի ունեցավ 1918 թ. նոյեմբերի սկզբին: Կոալիցիոն կառավարությունը, այսպես թե այնպէս, գործեց մինչև 1919 թ. հունիսը, չնայած նրա աշխատանքներում չկար համերաշխություն ու համագործակցություն:

ՀՀ խորհրդարանական ընտրություններն անցկացվեցին բացառապես համամասնական ընտրակարգով՝ ըստ կուսակցական ցուցակների: Ընտրությունների մասին օրենքով մեծամասնական (մաժորիտար) ընտրակարգի մասին խոսք չկար: Տարբեր պատճառաբարանություններով խորհրդարանի ընտրությունները փորձեցին բոյկոտել Սոցիալ-դեմոկրատ մենշևիկները և բոլշևիկները, Յայ ռամկավարները և, որքան էլ որ ցավալի է, ՀԺԿ-ն, որը ՀՅԴ-ից հետո ՀՀ-ում երկրորդ ազգեցիկ կուսակցությունն էր: Ընտրությունների արդյունքով ընտրական օրենքով սահմանված ընդամենը 80 պատգամավորական տեղերից 72-ը զբաղեցրեց Դաշնակցություն կուսակցությունը, իսկ 8-ը՝ ընդդիմությունը: Իր բացթողումներով հանդերձ, 1919 թ. խորհրդարանական ընտրությունները պետք է համարել պատճական նշանակության իրադարձություն հայ ժողովրդի հազարամյակների պատմության մեջ, երբ հայ մարդը ժամանակակից չափանիշներով առաջին անգամ պատգամավոր է ընտրում իր սեփական պետական իշխանության բարձրագույն օրենսդիր նարմնի համար:

Դասկանալի է, որ 8 հոգանոց ընդդիմությունը չէր կարող լուրջ հակակշիր լինել 72 պատգամավոր ունեցող ՀՅԴ խմբակցությանը: Իհարկե, ամեն մի խորհրդարանի հիմնական շարժիչ ուժը նրանում առկա ընդդիմությունն է: Սակայն ընտրովի խորհրդարանում երևացին ՀՅԴ մենշևիստական նկրտումները. այս անգամ խորհրդարանի նախագահության կազմում ընդդիմությունից ոչ մի ներկայացուցիչ չընդգրկվեց:

Այժմ արդեն միակ կառավարող ՀՅԴ կուսակցությունը, առաջնորդվելով պառլամենտարիզմի սկզբունքներով, սկզբնական փուլում աշխատում էր իր քաղաքականությունն անցկացնել խորհրդարանական իր խմբակցության միջոցով: Սակայն 1920 թ. բոլշևիկների Մայիսյան ապստամբությունը, բոլոր-թաթարական ուժգնացող խռովությունները, Կարմիր բանակի մոտենալը Դայաստանի սահմաններին, Ադրբեջանի Շեղկոնի վերջնագիրը և այլ արտակարգ հանգամանքներ պարտադրեցին, որ Դայաստանի խորհրդարանն ուղարկվի հարկադիր արձակուրդ: ՀՅԴ Բյուրոն ամբողջովին ստանձնեց կառավարությունը և ամիսներ շարունակ յուրացրեց խորհրդարանի իրավասությունները, որոնք, անշուշտ, լուրջ նահանջ էին ժողովրդավարական ու պառլամենտական կառավարման սկզբունքներից: Սա փաստորեն նմանվում էր բոլշևիկյան մենշշխանական կառավարման ձևին, երբ կուսակցու-

թյան բարձրագույն դեկավար մարմինը և կառավարությունը, ըստ Էության, նույնանում են: Այստեղ խնդիրը ոչ միայն անկախ պետականության ու ժողովրդի գլխին կախված վտանգն էր, այլև այն, որ ՀՅ-ն չուներ սահմանադրություն:

Տևական ու պարբերական արձակուրդներից հետո՝ 1920 թ. նոյեմբերի 1-ին խորհրդարանը վերսկսեց իր աշխատանքները: Պատմաքաղաքական առումով սա այն ժամանակաշրջանն էր, երբ ռազմաքաղաքական առումով Դայաստանը, հայտնվել էր «ռուսական մուրճի և թուրքական սալի միջև». արդեն հոկտեմբերի 30-ին ընկել էր Կարսը, օրերի հարց էր Ալեքսանդրապոլի գրավիւմը, և հանրապետությունը կատարյալ պարտության շեմին էր: Ստեղծված իրավիճակում Բյուրո-կառավարությունը ստիպված էր հրաժարական տալ: Խորհրդարանի նոյեմբերի 23-ի նիստում ընդունվեց Բյուրո-կառավարության հրաժարականը, և քեմալական Թուրքիայի և բոլշևիկյան Ռուսաստանի համակրանքը շահելու համար ստեղծվեց դաշնակցականներից և եւեներից կազմված «ձախ» կոալիցիոն կառավարություն՝ Ս. Վրացյանի գլխավորությամբ: Սակայն նրան վիճակված չէր երկար կառավարել, որովհետև Ռուսաստանը և Թուրքիան արդեն վճռել էին Դայաստանի ճակատագիրը:

Խորհրդային պատմագիտական և նույնիսկ ժամանակակից գրականության մեջ հնչում է այն տեսակետը, իբր դաշնակցականների որդեգրած խորհրդարանական կառավարումն էր պատճառը, որ կործանվեց 1918-1920 թթ. հանրապետությունը: Իրականում ՀՅ կառավարման մոդելը եական աղերս չի ունեցել նրա անկան հետ: 1920 թ. մայիսից խորհրդարանը գործնականում չէր աշխատում, և ամբողջ իշխանությունը (գործադիր և օրենսդիր) ստանձնել էր ՀՅԴ Բյուրո-կառավարությունը: Դայաստանի անկախության վերացումը պայմանավորված էր 1920 թ. գարնանը խորհրդային Ռուսաստանի մուտքով դեպի Անդրկովկաս, որն էլ հերթականությամբ կանխորշեց թե՝ Ադրբեջանի, թե՝ Դայաստանի և թե՝ Վրաստանի անկախությունների վերացումը և խորհրդայնացումը: Դայաստանի կառավարման համակարգը ինչպիսին էլ որ լիներ՝ պառլամենտական, նախագահական, թագավորական, թե մեկ այլ, միևնույն է, ՀՅ-ն դատապարտված էր խորտակման, ինչպես պատահեց Անդրկովկասյան մյուս հանրապետությունների և առհասարակ Ռուսական կայսրության մյուս ազգային շրջանների հետ: Եթե «Դայաստանի առաջին Դանրապետությունը կործանեցին դաշնակցականները», ապա հարց է ծագում. իսկ ինչո՞ւ կործանվեցին մուսավարական Ադրբեջանը և մենշևիկյան Վրաստանը: Դրա ծշմարիտ պատասխանը կարելի է գտնել նույնիսկ ներկայիս դպրոցական դասագրքերում: Բանն այն է, որ քաղաքացիական պատերազմում հաղթանակած բոլշևիկյան կառավարությունը ռազմավարական խնդիրը էր դրել նվաճել ու միավորել Ռուսական կայսրության նախկին բոլոր տարածքները: Դայաստանի պարագայում այդ խնդիրը հաջողությամբ լուծվեց քեմալա-բոլշևիկյան գործակ-

ցության ու դաշինքի «շնորհիվ», որի հետևանքով բզեզի Հայաստանի տարածքները և բաժանվեցին միմյանց միջև:

Հայաստանի առաջին Հանրապետության կառավարման համակարգի պատմական փորձն ու ստացած դասերը ուսանելի են: Իր թերություններով ու բացթողումներով հանդերձ, այն ցույց է տալիս, որ Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը համաշխարհային պատմության հոլովույթի և եվրոպական առաջադեմ քաղաքական ու հոգևոր արժեհամակարգի անքակտելի մասն են: Իսկ համաշխարհային պատմության փորձը ցույց է տալիս, որ ուժեղ և կենսունակ պետություն ստեղծելու համար նրա հիմքում պետք է դնել ոչ թե ուժեղ իշխանության, այլ ուժեղ հասարակություն ունենալու գաղափարը: Եթե երկրի փոփոխվող սահմանադրությունը նախապատվությունը պետք է տա մեկ անձով (նախագահով) պայմանավորված, կուսակցական-խմբակային, այսպես կոչված, ուժեղ ձեռքին, ուժեղ իշխանությանը, ապա դա երկրը ինքնաբերաբար կարող է տանել դեպի ավտորիտարիզմի ու բռնավարչակարգի: Դուն հակադիր նոդելը խորհրդարանական կառավարումն է, որը ենթադրում է ժողովրդական ներկայացուցությամբ երկրի քազմաձայն և կոլեկտիվ ուժերով կառավարում, մենիշխանության հաստատման վտանգի կտրուկ նվազեցում, սխալների ու ձախողումների հնարավոր պակաս, գործադիր իշխանության անվերապահ պատասխանատվություն ու հաշվետու լինելը խորհրդարանի առջև և այլն: Եվ այս անենը հնարավոր կլինի կյանքի կոչել, որպես նախապայման, եթե մեզանում հնարավոր լինի անցկացնել իրոք արդար ու ժողովրդավարական ընտրություններ: Այս ուղղությամբ շատ կարևոր է ընտրողների քաղաքական գիտակցության ու մշակույթի բարձրացումը, իսկ կուսակցությունների համար՝ քաղաքական մրցակցության ապահովումը:

Մեր խոսքը սկսեցինք Շահամիրյանով, ավարտենք դարձյալ նրանով: Կարծում ենք՝ Հայաստանի ապագան պետք է լինի նրա ուղենշած «Հայոց տան» տեսլականի հիմքի վրա կառուցված ժողովրդավարական-պառլամենտական (ռամկավար) հանրապետությունը: Եթե Առաջին հանրապետության կարճատև քաղաքական կյանքի ընթացքում չհաջողվեց պառլամենտարիզմի գաղափարները ինչպես հարկն է արմատավորել, վերօնականորեն կյանքի կոչել, ապա կարելի է համոզնումք հայտնել, որ դրանք կնյութականացվեն մերօրյա՝ երրորդ հանրապետությունում: Դրա համար լավ հիմք կարող է դառնալ ՀՀ սահմանադրական փոփոխությունների հանրաքվեն, որին, հուսով ենք, գիտակցորեն ու ընթացնումով կմուտենա յուրաքանչյուր ընտրող:

ԱՐԱՐԱՏ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության
ամբիոնի պրոֆեսոր, պատմական
գիտությունների դոկտոր

Աշնանային

Արև արժաքել է ամպերը թիթեղ.

Լուսից սփրինել են ամպերը տեղ-տեղ:

Դանդաղ բարձրանում է արև արժաքը —

Սաոցի պես հալչում է երկինքը կաթե:

Ու պաղ հիացրով մի, կարծես թե իզուր,

Սահում են լուսերը սարսուր առ սարսուր:

Աշումը թափում է թերթերս հիմա,

Ու բռնը թրջում է արտերս հիմա:

Օ, սի՞րս իմ, դու լուր ես ու երգդ տխո՞ւր է.

Բոլո՞ր իմ հուսերը ջարդել ես հիմա:

Գարնա՞ն պես, ծաղկանց պես անցել է քո հուրը,

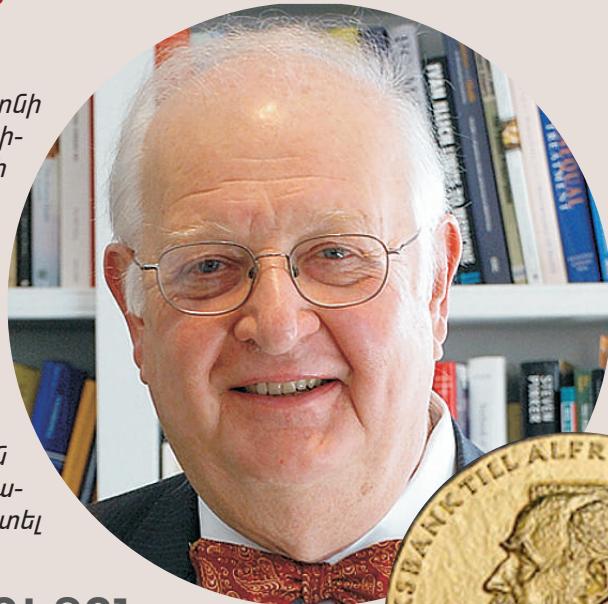
Ու հովը քաղում է վարդերս հիմա...

Եղիշե Զարենց



ՆՈՐԵԼՅԱՆ ՄՐՅԱՆԱԿԱԲԱԾԽՈՒԹՅՈՒՆ

Անգլո-ամերիկացի տնտեսագետ, Վ. Վիլսոնի դպրոցի և Փրինստոնի համալսարանի տնտեսագիտության և միջազգային հարաբերությունների պրոֆեսոր Էնգուս Դիտոնն արժանացել է 2015 թ. տնտեսագիտության բնագավարի Նորելյան մրցանակի՝ սպառողականության, աղքատության և բարեկեցության վերլուծության համար: Գիտնականը զբաղվում է միկրոէկոնոմիկայի հիմնախնդիրներով, իր աշխատություններում միկրոմակարդակում վերլուծում է սպառողների վարքագիր մողելները, բնակչության աղքատության և բարեկեցության հիմնահարցերը, այն ամենը, ինչը կարևոր է տնտեսական քաղաքականության ձևավորման համար և կարող է նպաստել բարեկեցությանը և նվազեցնել աղքատությունը:



ԷՆԳՈՒՍ ԴԻՏՈՆ.

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ Նոր դափնեկիրը

Ինչպես տեղեկացնում է Եվրոպական տնտեսագիտության մեջ՝ Վետտ Էկոնոմիկա լրատվականը, Դիտոնը ծնվել է 1945 թվականին: Ստանալով մի քանի բարձրագույն կրթություն՝ որոշ ժամանակ նա աշխատել է Անգլիայի բանկում, իսկ 1983 թվականից Փրինստոնի համալսարանում է:

2004-2005 թթ. Ամերիկյան տնտեսական ասցիդիայի փոխնախագահն էր, 2009-ին նախագահը, 2014-ին՝ Ամերիկյան փիլիսոփայական ընկերակցության անդամ, 1992-ին՝ Արվեստների և գիտության ամերիկյան ակադեմիայի անդամ, 2001-ին՝ Բրիտանական ակադեմիայի թղթակից անդամ, 2010-ին՝ Եվրոպական աղքատության թղթակից անդամ:

2010 թվականի սեպտեմբերին Դիտոնը և Նորելյան մեկ այլ դափնեկիր, խորայելցի հոգեբան Դանիել Կանենանց հրապարակել են մի հետազոտություն և հետևողություն արել, որ փողը երջանկություն է բերում, եթե աշխատավարձը չի գերազանցում տարեկան 75 հզր դոլարը (ամսական՝ 6250 դոլար): Այս եզրակացությունը հիմնված էր 2008-2009 թթ. ընկերության կողմից 450 հզր ամերիկացիների շրջանում անցկացված հարցումների վրա: Պարզվել է, որ տարեկան 7,5 հզր դոլարից պակաս աշխատավարձ ստացողներն ուրախանում են աշխատավարձի ամեն բարձրացման համար, և դա նրանց երջանիկ է դարձնում: Նրանց համար, ովքեր ավելի շատ են վաստակում, փողը դադարում է լինել երջանկության աղբյուր:

Դեղինակները հետևողություն են անում, որ այնպիսի տնտեսական քաղաքականության մշակման համար, որը կրծատեր աղքատությունը և կավելացներ բարեկեցությունը, նախնառաջ պետք է սպառողական սկզբունքները հասկանալ անհատական մակարդակում:

Դիտոնի առաջին աշխատությունը, որը ճանաչում ծեռք բերեց, Almost Ideal Demand System (AIDS)-ն էր («Գրեթե կատարյալ պահանջարկի համակարգ»): Զոն Մելբաուերի հետ համահեղինակությանը (հրատարակվել է 1980 թվականին): Գրքում հեղինակները հետազոտում են սպառողական պահանջարկը և դրա տարրեր ասպեկտները: Դիտոնը նաև ծևակերպում է «Դիտոնի պարադոքսը»՝ «ավելցուկային համահարթեցում» անվանք ֆենոմենը, որի դեպքում սպառումը հանդես է գալիս չափազանց համահարթեցված, այսինքն՝ եկամտի փոփոխություններին ի պատասխան՝ ոչ այնքան փոփոխում: Դիտոնը զբաղվում է նաև աղքատ և հարուստ տնային տնտեսությունների սպառման առանձնահատկություններով:

Ինչպես նշված է Շվեդիայի գիտությունների բազմաթիվ ակադեմիայի հաղորդագրության մեջ՝ առանձին սպառողների ընտրության մեխանիզմների ընթացքնում կօգնի ծևակորել այնպիսի տնտեսական քաղաքականություն, որը կնապաստի հասարակության բարգավաճմանը, աղքատության հաղթահարմանը:

Դիտոնի աշխատություններն են. «Տնտեսություն և սպառողական վարքագիծ», «Դասկանալ սպառումը», «Տնային տնտեսությունների փերլուծություն», «Մեծ փախուստ. հարստություն, առողջություն և անհավասարության ծագումը»:

«Նրա ուսումնասիրությունները բացահայտել են կարևոր «ստորջրյա քարեր»՝ աղքատության ծավալները համեմատելու ընթացքում: Նա նաև ցուցադրել է, թե ինչպես տնային տնտեսությունների սպառման վերաբերյալ տվյալների խելացի կիրառումը կարող է լույս սփոռել այնպիսի հարցերի վրա, ինչպիսիք են փոխադարձ կապը եկամուտների ու կալորիաների օգտագործման միջև, ինչպես նաև ընտանիքում գենդերային խորականության մակարդակը»,- նշվել է Նորելյան հանձնաժողովի կողմից տարածված հայտարարության մեջ:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՌԱՋԱՅԵԼ ՍԱՆՏԻ

ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՄԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Նրա կյանքի օրոք բնությունը վախենում էր պարտված լինել, իսկ նրա մահից հետո վախենում էր մահանալ:

Մակագրություն Ռաֆայելի դամբարանին

Վերածննդի դարաշրջանի ամենալուսավոր և ուրախ գեղանկարիչ այդպես են անվանում իտալացի մեծ գեղանկարիչ, գրաֆիկ և ճարտարապետ, ումբրիական դպրոցի ներկայացուցիչ Ռաֆայելին: Նրա արվեստում առավել ակնհայտորեն մարմնավորվեցին աշխարհի հետ ներդաշնակ պարող գեղեցիկ և կատարյալ մարդու մասին Բարձր Վերածննդի հումանիստական գաղափարները, դարաշրջանին բնորոշ կենսահաստատ գեղեցկության իդեալները: Բնությունը Ռաֆայելին ընծայեց աշխարհին, երբ ցանկացավ պարտված լինել արվեստում:

Ռաֆայել Սանտին (1483-1520) ծնվել է Իտալիայի գեղարվեստական մշակույթի կենտրոններից մեկում՝ Ուրբին քաղաքում՝ արքունի գեղանկարիչն ու բանաստեղծ Չովանի Սանտիի ընտանիքում: Յայրն էլ հենց դաշնում է ապագա վարպետի առաջին ուսուցիչը՝ տղայի մեջ հայտնաբերելով մեծ հակում արվեստների նկատմամբ և գեղանկարչական հոյակապ շնորհ: Յոր մահից հետո 17-ամյա պատանին 1500 թ. տեղափոխվում է Ումբրիա և աշակերտում նկարիչ Պիետրո Պերուչչինյին: 1504 թ. վերջին Ռաֆայելը թողնում է արվեստանոցը և մեկնում Ֆլորենցիա: Ուղևորությունը հսկայական դեր է խաղում նկարիչ ստեղծագործական կայացման մեջ, քանի որ Ռաֆայելը սկսում է մանրակրկիտ ուսումնասիրել մեծ վարպետների գեղանկարչական տեխնիկան: Նրա համար առաջնային նշանակություն է ունենում ծանոթությունը Լեոնարդո դա Վինչիի մերոդին, որին հետևելով՝ սկսում է շատ աշխատել բնորդների հետ, ուսումնասիրել անատոմիա, գիտական հեռանկար, շարժումների մեխանիկա, բարդ դիրքեր ու դիտանկյուններ, որոնել ամբողջական, ոիքմիկորեն հավասարաշրջանական գործությունների մեջ: Նրա վերջին աշխատանքներում դրսևորվում է հետաքրքրությունը Միքելանջելոյի մշակած դրամատիկ-հուրգական շարժման բարդ բանաձևերի նկատմամբ: Ռաֆայելի ստեղծագործության այս փուլը անվանում են նաև «տիրամայերի շրջան», քանի որ երիտասարդ գեղանկարչին արտասովոր գրավում էր Աստվածամոր կերպարը: Տիրամոր նրա բոլոր պատկերները («Միքստինյան տիրամայրը», «Գրանդուկայի տիրամայրը», «Տիրամայրը մանուկ քրիստոսի և Յովհաննես Սկրտչի հետ» և այլն) ներծծված են դեռասի արտասովոր հմայքով և մայրության ներդաշնակ երջանկությամբ: 1508 թ. 26-ամյա վարպետը

մեկնում է Հռոմ, որտեղ Բրամանտեի օժանդակությամբ դառնում է Հոլիոս II պապի արքունիքի պաշտոնական նկարիչը:

Նրան հանձնարարվում է որմնանկարներով նկարագրողարել Վատիկանի պալատի շքասրահները՝ ստանցաները: Ստանցաներում որմնանկարային շար-



քերի ընդիանուր գաղափարական ծրագիրը, պատվիրատունների մտահղացման համաձայն, պետք է ծառայեր կարուղիկ եկեղեցու և նրա առաջնորդի՝ պապի հեղինակության փառարանմանը: Բայց Ռաֆայելի կոմպոզիցիաների պատկերային բովանդակությունն ավելի լայն է այդ պաշտոնական ծրագրից՝ արտահայտելով հումանիստական համամարդկային գաղափարներ:

Այս առումով հատկանշական է Ռաֆայելի նկարագրության ստանցաներից առաջնին՝ Ստանցա դելլա Սենյատուրայի (թարգմանաբար նշանակում է ստորագրության սենյակ). այստեղ կնքվում էին պապի հրամանները ընդիանուր մտահղացումը: Այդ սրահի չորս պատերից յուրաքանչյուրը գրավում է մարդու մտավոր գործունեության չորս տեսակներն արտացոլող մեկ որմնանկար. աստվածաբանություն («Դիսպուտ», 1508-1509), իրավագիտություն («Արդարադատություն», 1511), պոեզիա («Պատոնա», 1509-1510) և փիլիսոփայություն («Արենական դպրոց», 1510-1511): Իր չորս կոմպոզիցիաներում Ռաֆայելը ցույց է տվել չորս հիմքեր, որոնց վրա պետք է հենվի մարդկային հասարակությունը. բանականություն (փիլիսոփայություն, գիտություն), բարություն և սեր (կրոն), գեղեցկություն (արվեստ), արդարություն (իրավունք):

«Դիսպուտ» Ստանցա դելլա Սենյատուրայում Ռաֆայելի կատարած առաջնի որմնանկարն է, որը արված է աստվածաբանական թեմայով և նվիրված է քրիստոնեական կրոնի հաղթանակին: Բարդ, բայց հասկանալի կոմպոզիցիայի ինաստային առանցքը Սուլը երրորդությունն է: Երկնքում պատկերված է Յայր Աստված, նրա ներքևում՝ Քրիստոս՝ փայլով ու փառքով շրջապատված: Նրա մոտ նստած են Տիրամայրը և Յովհաննես Սկրտչինը, ներքևում՝ Սուլը Յոգու խորհրդանշից՝ աղավնին գնդի մեջ, նշխարով





«Արենական դպրոց»

իշնում է խորանի մոտ: Մնացած իրադարձությունների պատկերումը զարգանում է արդեն հորիզոնական գծով: Կիսակլոր ամպի վրա բազմել են քրիստոնեական սրբերը, առաջալները, նախահայրեր, մարգարեներ, որոնք մարմնավորում են եկեղեցու գերիշխանությունը երկնքում: Որմնանկարի ստորին մասում՝ Սուլը Ընծաներով զոհասեղանի համաչափ երկու կողմերում, նկարիչը տեղափորել է եկեղեցու հայրերին, հոգևորականներին, գիտնականներին, փիլիսոփաներին և հասարակ հավատացյալներին, ում հավատը հետք է բռնել պատմության մեջ, և որոնք մարմնավորում են եկեղեցու տիրապետությունը երկրի վրա: Բոլոր կերպարները մասնակցում են աստվածաբանական բանավեճին, որը վերաբերում է Սուլը Ընծաներին: Բայց, չնայած վիճաքանոյների տարածայնություններին, նկարը լի է վեհաշուր հանդարտությամբ: Գիտնական այրերը երկրի վրա վիճում են ու մնողում, բայց միայն երկնքում նրանք կարող են գտնել ծշմարտությունը:

Հաջորդ որմնանկարը, արված պոեզիայի թեմայով, «Պառնասն» է (այս անվանումը ստացել է ավելի ուշ, սկզբնական անվանումն էր «Պոեզիա»), որի այուժեն մշակվել է իր ժամանակի հումանիստական ուսմունքի ոգով՝ համաձայն Պետրարկայի, Բոկաչոյի, Սալիստադի գաղափարների, և մարմնավորում էր Յելօ-ի՝ գեղեցիկի, գեղեցկության գաղափարը:

Ուժայելը հեշտությամբ է լուծել պոեզիայի տեսլական պատկերման խնդիրը. պոեզիան Վերածննի շրջանում համարում էին «երկորդ աստվածաբանություն» և «աստվածային արվեստ»: Նկարիչը պատկերել է մարգագետնով բլուր՝ Շունաստանի նշանավոր լեռան՝ Պառնասի խորիրդանիշը, լեռ, որն անտիկ շրջանում համարվում էր Մուսաների բնակավայրը: Որմնանկարի կենտրոնում՝ լեռան գագաթին, պատկերված է արվեստների հովանավոր Ապոլոնը, որը քնար է նվազում: Ապոլոնի շուրջը ինը մուսաներն են՝ արվեստների տարբեր տեսակների հովանավորները: Այդ խնդի շուրջը նկարիչը տեղափորել է ոչ միայն հունական ու հռոմեական հրչակավոր բանաստեղծներին, այլև իր ժամանակակիցներին՝ թվով տասնուր հոգու: Շոմերոսին, Միթելանցելոյին, Վերգիլիոսին, Դամբեին, Պետրարկային, Բոկաչոյին, Սաֆոյին, Օվիդիոսին, Շորացիոսին: Տարբեր ժամանակների նշանավոր բանաստեղծներին պատկերելը մեկ նապատակ է հետապնդում՝ ընդգելու ստանցաների անբողջ շարքի գլխավոր գաղափարը՝ անտիկ և վերածննյան մշակույթների ժառանգորդումը:

Մյուս որմնանկարը, նվիրված արդարադատության թեմային, կազմված է երեք մասից: Պատուհանի վերևում կանացի երեք կերպարանքներ են, որոնք խորիրդանշում են հնաստությունը, Չափը և Ուժը: Պատուհանից ծախ նկարիչը պատկերել է Շունատինիանս կայսերը՝ քաղաքացիական օրենսգրքով, իսկ աշից՝ Գրիգորիս IX պապին՝ եկեղեցական կանոնագրով: Նրանք խորիրդանշում են եկեղեցական

ու աշխարհիկ իրավունքի պատմությունը:

Ուժայելի և Վերածննի ողջ գեղանկարչության մեծագույն գլուխգործոցներից մեկը «Փիլիսոփայական զրոյցները» կորողային որմնանկարն է:

«Արենական դպրոցը», ինչպես սկսեցին անվանել այդ որմնանկարը ստեղծելուց տարիներ անց, պատկերում է Արենքում Պլատոնի հիմնած Ակադեմիայի նմանությամբ հորինված անտիկ շենքի վեհաշուր գլանածն կամարների տակ խճբված իին աշխարհի փիլիսոփաներին, որոնց գաղափարները ոգեշնչում են Վերածննի նկարիչներին:

Ուժայելին, ինչպես և իր ժամանակակիցներին, լավ հայտնի էր, որ Ակադեմիայի հավաքույթներն անցնում էին բաց երկնքի տակ՝ ծիրենու մարգագետնում: Եվ, այնուամենայնիվ, նկարիչը որպես խորապատկեր է ընտրում դասական ոճով արված վեհաշուր կառուցը: Ճնարավոր է, նա այդպիսի որոշման է հանգել, որովհետև նման շինությունը նրան ավելի հարմար վայր էր վկում Ոսկեդարի բարձր գաղափարների ծննդյան համար, քան ցանկացած բնապատկեր:

Ուժայելը որմնանկարում պատկերված շենքի ճարտարապետությունը կառուցում է թատրոնի տեսքով, և այդ բարձրության վրա, ինչպես բենում, ներդաշնակ կերպով տեղափորում է մարդկանց: Ընդարձակ, արկի լույսով ողղոված տաճարի մուտքի մոտ վեր է խոյանում երկու արձան՝ արվեստի, լույսի ու գիտության աստված Ապոլոնի և ռազմի ու իմաստության աստվածուի, բոլոր ուսումնական հաստատությունների հովանավոր Արենասի:

Կոմպոզիցիայի կենտրոնում՝ կամարների հզոր հիմքերի մոտ՝ լուսավոր խորշում, զրուցում են հույն մեծ փիլիսոփաները՝ ալեքարդ Պլատոնը և Երիտասարդ Արիստոտելը: Նրանք վարում են երկխոսություն՝ հանգիստ վեճ, որում ծշմարտությունն ազատագրվում է դոգմաների ու նախապաշտումների կապանքներից: Պլատոնը մատնանշում է երկինքը, որտեղ իշխում են ներդաշնակությունը, վեհությունը և բարձրագույն բանականությունը՝ ընդգելելով ողջ գոյավորի հոգևոր սկիզբը: Արիստոտելը ծեռքը տարածում է երկրի, մարդկանց շրջապատող աշխարհի վրա՝ պնդելով բնության նյութական էությունը: Զախ ծեռքում Արիստոտելը պահում է իր «Երիկան», իսկ աշի շարժմամբ ասես հանդարտեցնում է Պլատոնի ոգեշնչված պաթուը: Նա բերելու ու ազատ առաջանում է: Շարժումների ազնվությունը, ծեռքերի, ուսերի և հագուստի ծալքերի փափուկ կորուրյունը, մուր ու լուսավոր աստիճանական նրբերանգները նրան հաղորդում են սահուն չափավորություն, հնայք և ներդաշնակություն: Ուրվագծի փափուրյունը և շարժումների անկաշկանդությունն ավելի են ընդգծում Պլատոնի կերպարի հզոր ուղղահայացը և միաժամանակ Արիստոտելի կերպարին հաղորդում են ավելի մեծ մարդկանությունը և գեղանկարայնությունը: Ծերունի Պլատոնի դեմքը (Լեռնարդոյի դիմագծերով) լուսա-



«Թմաստություն, չափավորություն, ուժ»

Վորված է ներշնչանքով: Նա նման է աստվածաշնչյան մարգարիթի: Ցուցանատն ուղղելով երկնքին՝ նա հայտնում է գաղափարների աշխարհի մասին: Դեռ երիտասարդ, ամրակազմ Արիստոտելը երկրի սրանչելի ստեղծագործությունն է: Պլատոնի կողմն ուղղած նրա դեմքը լողացող ամպերի խորապատկերին պայծառացած է ինելքով ու բարությամբ: Նրա կերպարում ամրագրված են անդորրությունը, չափավորությունը, իսկական ուժը, որը տիրում է մարդկային կրքերին: Նրանց վեճում չի կարող լինել հաղորդ, քանի որ մարդուն հավասարապես անհրաժեշտ են և անսահման տիեզերքը, և՝ հարազատ երկիրը, որոնց ճանաչողությունը հավերժ է զգվելու:

Թերևս, դրա մասին են մտորում ինն աշխարհի մյուս մտածողները ևս, որոնք տեղավորվել են տաճարի կամարների տակ: Պլատոնից ձախ Սուկրատեսն է, որը զրուցում է ունկնդիրների հետ, որոնց մեջ աչքի է ընկնում երիտասարդ Ալկիվիադեսը (կամ Ալեքսանդր Մակեդոնացին): զրահով ու սաղավարտով: Ուղիղ աստիճաններին, որոնք խորհրդանշում են ծշմարտության տիրապետման փուլերը, տաճարի մուտքի մոտ մեկնված աղքատի պես անկաշկանդ տեղավորվել է կիմիկյան դպրոցի ներկայացուցիչ Դիոգենեսը: Դա իր վերացականությամբ խորապես մտածված ֆիգուր է. նա մեկուսացել է աշխարհի ունայնությունից և բանավեճերից: Ինչ-որ մեկն անցնելիս նրան է ցույց տալիս՝ ասես հարցնելով ուղեկցին. «Սա չէ՝ իսկական փիլիսոփայի ճակատագիրը»: Առաջին պլանում՝ կենտրոնից մի փոքր ձախ, ներկայացված է հորդ մտախոհության մեջ նստած և խորանարդին հենված Յերակլիտես Եփեսոսին (Միքելանջելոյի դիմագծերով): Ներքևում՝ առաջին պլանի վրա, երկու համաշափ տեղադրված խմբեր են: Չափից գիրքը ձեռքերին ծնկի հջած Պյութագորասն է աշակերտների հետ: Նրա ձեռքերին գտնվող սալիկի վրա գծված են մաքենատիկական բանաձևեր, որոնց միջոցով նա ձգուում էր նկարագրել երածտական ներդաշնակությունը, ինչը պետք է դառնար աշխարհի ներդաշնակության իմացության բանալին: Պլատոնն օգտագործել է այդ բանաձևերը հոգու ներդաշնակ համամասնությունների հաշվարկնան համար, և այդ գաղափարը մանրամասն շարադրված է նրա «Թիմեոս» երկխոսության մեջ, որով էլ նա պատկերված է որմաննկարում:

Առաջին պլանում աջից աշակերտներով շրջապատված է վկիլիդեսն է (Բրամանտեի դիմագծերով), որը, խորը կրացած, կարկինով գծում է հատակին դրված տախտակի վրա: Այդ խմբից ավելի աջ են Զրադաշտը (ձեռքին երկնոլորտը) և Պտղոմեոսը (ձեռքին երկրագունդը): Փոքր-ինչ աջ՝ որմաննկարի ամենածայրին, Ռաֆայելը պատկերել է իրեն ու գեղանկարիչ Սոդոնային, որն իրենից առաջ էր սկսել աշխատանքն այդ ստանցայում:

Չափազանց հիասքանչ է որմաննկարի հեռավոր ձախ անկյունում պատահանու կերպարը: Նա սրընթաց

մտնում է իմաստունների այդ բույլը՝ ձեռքին պահելով գլանափաթեթ և գիրք. ծածանվում են նրա թիկնոցի ծալքերը և մազերի գանգուրները: Կողքին կանգնածը նրան ճանապարհ է ցույց տալիս, իսկ Սուկրատեսի խմբից մեկը ողջունում է նրան: Յնարավոր է, այդպես է մարմնավորված նոր համարձակ միտքը, որը կառաջացնի նոր վեճեր, կմիջ նոր որոնումների...

«Աթենական դպրոցի» ֆիգուրներն ավելի խոշոր են, քան «Դիսպուտ»-ում, և ամբողջ որմաննկարը բվում է ավելի կորողային: Այս որմաննկարում առանձին կերպարների ու խմբերի արտահայտչականությունն ուժեղացված է հորինվածքային միջոցներով: Թեև որմաննկարում ներկայացված է ավելի քան 50 կերպար, այնուհանդերձ, Ռաֆայելին բնորոշ համամասնությունների ու դիմումի զգացումը ստեղծում է զարմանալի բերելության ու ընդարձակության տպավորություն: Այսպես, Պլատոնն ու Արիստոտելը պատկերված են երկրորդ պլանում՝ տեսարանի բազմաթիվ այլ մասնակիցների միջև, սակայն Ռաֆայելը հասել է նրանց հստակ առանձնացմանն այն բանի շնորհիվ, որ վեհաշուր որմանախորշերի ամենահեռավոր կամարն ընդգրկում է միայն այդ երկու ֆիգուրները: Բայց շատ ավելի կարելու է, որ նրանք երկուսն էլ պատկերված են ոչ թե տեղում կանգնած, այլ առաջ՝ ուղիղ դեպի դիտողը քայլելիս: Նրանց հանդիսավոր քայլքը, ասես անխօդելիորեն կապված հզոր ծարտարապետական զանգվածների ու կամարային խորշերի շարժման հետ, ոչ միայն որմաննկարի գլխավոր հերոսներին հաղորդում է կոնպոզիցիայի դիմանիկ կենտրոնի գործառույթներ, այլև նրանց տալիս է պատկերային ներգործության ուժ: Ակսելով խորքից՝ այդ շարժումն ասես լուծվում է հարթության վրա՝ տարածվելով լայնությամբ և ներդաշնակորեն պարտվելով որմաննկարի կիսակլոր շրջանակի կամարաձև ընդգրկմանը:

Չափած փիլիսոփաների խմբերի մեկուսացվածությանը՝ նկարը ձգտում է կենտրոնական երկու կերպարներին, որոնք հստակ տարրորշվում են երկնքի խորապատկերին: Փիլիսոփայության միասնությունն առանձին դարոցների ու անձնական կարծիքների բազմազանությունն է: Այսպես է ձևավորվում մարդկային ճանաչողության մեջ սիմֆոնիան: Դրան չի խանգարում տարածության ու ժամանակի մեջ մտածողների ցրվածությունը: Յակառակը, ճանաչողությունը միավորում է բոլորին, ով անկեղծորեն դրան է ձգտում: «Գեղանկարչությունը փիլիսոփայություն է»,՝ ասում էր Լեոնարդո դա Վինչին: Ռաֆայելի համար գեղանկարչությունը գեղեցկության փիլիսոփայություն էր: Գեղանկարչության մեջ նա մեծ իրենիստ էր և մեծ ռեալիստ միաժամանակ: Այդ պատճառով այդքան իրավահավասար են քայլում Պլատոնն ու Արիստոտելը «Աթենական դպրոցում»:

ՍՈՅՑԱՆ ՕՅԱՆՑԱՆ ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտ, փ.գ.թ.

